

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΓΙΑ

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων - Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων - Πανεπιστήμιο Πειραιά

Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»

Διπλωματική εργασία

Διαβούλευση και Επιχειρησιακός Σχεδιασμός

Μαρία Μπουρτσουκλή

Αθήνα, Απρίλιος 2017

Department of Political Studies and International Relations - University of Peloponnese

Department of Economics - Democritus University of Thrace

Department of Economics - Aristotle University of Thessaloniki

Department of Business Administration - University of Piraeus

**Interuniversity Interdepartmental
Master Program in
«Local and Regional Government and Development»**

**Thesis
Consultation and Operational Planning**

Maria Bourtsoukli

Athens, April 2017

*Στα παιδιά μου Ειρήνη και Αλέξη
τους πιο θερμούς υποστηρικτές μου.*

Διαβούλευση και Επιχειρησιακός Σχεδιασμός

Σημαντικοί Όροι: Διαβούλευση, Επιχειρησιακός Σχεδιασμός, ΟΤΑ

Περίληψη

Στην παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζεται ο ρόλος της Διαβούλευσης κατά τη σύνταξη του Επιχειρησιακού Προγράμματος ενός Δήμου. Αρχικά παρουσιάζεται το θεσμικό πλαίσιο του επιχειρησιακού σχεδιασμού και της διαβούλευσης. Κατόπιν γίνεται ενδεικτική αναφορά σε ευρωπαϊκά παραδείγματα διαβούλευσης (Ηνωμένο Βασίλειο, Σκωτία, Γαλλία) και ανάδειξη των δυνατών τους σημείων ως εφελκυστικό για αντίστοιχη εφαρμογή τους στην Ελλάδα. Στη συνέχεια μέσω δομημένου ερωτηματολογίου που απευθύνεται στους ΟΤΑ γίνεται έρευνα για τις μεθόδους, τα αποτελέσματα και τη συνεισφορά της Διαβούλευσης στο τελικό κείμενο των Επιχειρησιακών προγραμμάτων στους Δήμους. Από τα πρωτογενή στοιχεία που συλλέχθηκαν από 45 Δήμους που πληθυσμιακά ανήκουν σε όλες τις κατηγορίες και γεωγραφικά σε όλη την Ελλάδα, αποτυπώνεται η μικρή συμμετοχή τόσο των πολιτών όσο και θεσμοθετημένων φορέων στη Διαβούλευση, η τυπική πολλές φορές εφαρμογή των απαιτούμενων διαδικασιών από τις υπηρεσίες, χωρίς καταγραφή των αποτελεσμάτων στις διαδικασίες διαβούλευσης. Ενθαρρυντικό σημείο αποτελεί ο εντοπισμός Δήμων όπου ακολουθώντας καινοτόμες, για την Ελλάδα, μεθόδους χρησιμοποιώντας τεχνολογικές δυνατότητες και κυρίως έχοντας ισχυρή θέληση να προσεγγίσουν για ‘να ακούσουν’ τους πολίτες, η διαβούλευση αποκτά πραγματικό νόημα, εμπλουτίζει τον αναπτυξιακό σχεδιασμό της πόλης, αξιοποιώντας τη συλλογική ευφυΐα της τοπικής κοινωνίας.

Consultation and Operational Planning

Keywords: Consultation, operational city planning, municipality.

Abstract

This thesis examines the role of the Consultation in the drafting of the Operational Program of a Municipality. Initially, the institutional framework of business planning and consultation is presented. Then, European examples of consultation (United Kingdom, Scotland, France) and an indication of their potential points as a springboard for their respective implementation in Greece is made. Then, through a structured questionnaire addressed to the Local Authorities, a survey of the methods, results and contribution of the Consultation in the final text of the Operational Program of the Municipalities is made. From the primary data gathered from 45 Municipalities that belong to all population categories and geographically throughout Greece, it is reflected the low participation of both citizens and institutionalized bodies in the Consultation, the typical many times applying of the required procedures by the services, without tracing the results of the consultation process. However there are encouraging examples of Municipalities that implement innovative methods, using technological capabilities and, above all, having a strong desire to reach out to 'listen' to citizens, achieve the consultation gets real meaning, enriches the city's developmental design, utilizing collective intelligence of the local community.

Περιεχόμενα

1	ΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ	1
1.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.2	Η ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥΣ	1
1.3	ΔΟΜΗ, ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	3
1.3.1	Δομή και Περιεχόμενο	3
1.3.2	Διαδικασία Κατάρτισης Επιχειρησιακού Προγράμματος	5
1.4	Η ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΣΤΗ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	9
1.5	ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΕΠΕΒΑΛΛΑΝ ΤΗΝ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ.....	11
1.5.1	Ευρωπαϊκή απαίτηση για συμμετοχή των πολιτών	11
1.5.2	Απαίτηση από το Ευρωπαϊκό Εταιρικό Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020	13
2	ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ	16
2.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	16
2.2	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ.....	16
2.3	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΧΩΡΟ	18
2.3.1	Ηνωμένο Βασίλειο - Petitions -UK Government and Parliament	18
2.3.2	Σκωτία - Scottish Government.....	18
2.3.3	Σκωτία – Κοινοβούλιο της Σκωτίας	19
2.3.4	Γαλλία – Δήμος Παρισίων	21
2.3.5	Ελλάδα – Δήμος Αιγιάλεω.....	23
3	Η ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΤΑ	25

3.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	25
3.2	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ- ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ	25
3.3	ΔΟΜΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ	26
3.4	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ	29
3.5	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ – ΑΝΑΛΥΣΗ	29
3.5.1	Μονάδες Προγραμματισμού – Στελέχωση	30
3.5.2	Τρόποι δημοσιοποίησης- διαβούλευσης.....	33
3.5.3	Διαχείριση και καταγραφή σχολίων	39
3.5.4	Καταγραφή αποτελεσμάτων Α’ φάση και Β’ φάση.....	40
3.5.5	Λόγοι μη συμμετοχής πολιτών	44
3.5.6	Απόψεις για την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών	48
4	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	50
4.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	50
4.2	ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ	50
4.3	ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	51
4.4	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	56
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α’- ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	59
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β’ – ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ	64
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	75

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 3.1 Στοιχεία αξιολόγησης λόγων μη συμμετοχής στη διαβούλευση.....	44
Πίνακας 3.2 Κατάταξη παραγόντων με χρήση συντελεστών βαρύτητας.....	47

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 3.1 Δήμοι ανά στάδιο εκπόνησης Ε.Π.	30
Διάγραμμα 3.2 Ύπαρξη Μονάδων προγραμματισμού στους Δήμους (ποσοστά %).....	30
Διάγραμμα 3.3 Συσχέτιση ύπαρξης μονάδων προγραμματισμού με πληθυσμό Δήμου.....	31
Διάγραμμα 3.4 Οργανωτική βαθμίδα μονάδων προγραμματισμού.....	31
Διάγραμμα 3.5 Στελέχωση μονάδων προγραμματισμού	32
Διάγραμμα 3.6 Στελέχωση μονάδων προγραμματισμού ανά βαθμίδα εκπαίδευσης.....	32
Διάγραμμα 3.7 Στελέχωση ΠΕ μονάδων προγραμματισμού ανά Ειδικότητα (ποσοστά %).....	33
Διάγραμμα 3.8 Πλήθος Δήμων ανά Μέσο δημοσιοποίησης Στρατηγικού Σχεδιασμού.....	33
Διάγραμμα 3.9 Δήμοι που δεν έχουν συστήσει ΔΕΔ (κατανομή με πληθυσμιακά κριτήρια)	34
Διάγραμμα 3.10 Πλήθος Δήμων ανά αριθμό συμμετεχόντων ΔΕΔ	35
Διάγραμμα 3.11 Ποσοστιαία κατανομή συμμετεχόντων.....	35
Διάγραμμα 3.12 Χρήση ερωτηματολογίου κατά τη διαβούλευση	38
Διάγραμμα 3.13 Αριθμός συλλεχθέντων ερωτηματολογίων	38
Διάγραμμα 3.14 Αρμόδια υπηρεσία καταγραφής και επεξεργασίας σχολίων.....	39
Διάγραμμα 3.15 Σύνταξη έκθεσης αποτελεσμάτων	40
Διάγραμμα 3.16 Ενσωμάτωση προτάσεων στην Α΄φάση του Ε.Π. μετά τη Διαβούλευση....	40
Διάγραμμα 3.17 Πλήθος Δήμων με τροποποιήσεις στην Α΄Φάση μετά τη διαβούλευση.....	41
Διάγραμμα 3.18 Ενσωμάτωση προτάσεων στη Β΄ φάση του Ε.Π. μετά τη διαβούλευση	41
Διάγραμμα 3.19 Πλήθος Δήμων με τροποποιήσεις στη Β΄ Φάση. μετά τη διαβούλευση.....	42
Διάγραμμα 3.20 Δράσεις που ενσωματώθηκαν στον άξονα 1 ανά πλήθος Δήμων.....	42
Διάγραμμα 3.21 Δράσεις που ενσωματώθηκαν στον άξονα 2 ανά πλήθος Δήμων.....	43
Διάγραμμα 3.22 Δράσεις που ενσωματώθηκαν στον άξονα 3 ανά πλήθος Δήμων.....	43
Διάγραμμα 3.23 Δράσεις που ενσωματώθηκαν στον άξονα 4 ανά πλήθος Δήμων.....	43
Διάγραμμα 3.24 Ρόλος Ηλεκτρονικής Διαβούλευσης στη συμμετοχή των πολιτών	44
Διάγραμμα 3.25 Αξιολόγηση λόγου ‘Έλλειψη χρόνου’	45
Διάγραμμα 3.26 Αξιολόγηση λόγου ‘Έλλειψη πληροφόρησης’	45
Διάγραμμα 3.27 Αξιολόγηση λόγου ‘Έλλειψη τεχνογνωσίας’	45
Διάγραμμα 3.28 Αξιολόγηση λόγου ‘Πιστεύουν δεν θα ληφθεί υπόψη η γνώμη τους’.....	46
Διάγραμμα 3.29 Αξιολόγηση λόγου ‘Δεν ενδιαφέρονται για τα κοινά’	46
Διάγραμμα 3.30 Πολύγωνα σχετικών συχνοτήτων	47

1 ΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο παρόν κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση των δύο θεσμών που η συσχέτιση τους αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας: του Επιχειρησιακού Προγράμματος των Δήμων και της Διαβούλευσης. Παρουσιάζεται το ισχύον θεσμικό τους πλαίσιο και επιχειρείται μια ιστορική αναδρομή για την εξέλιξη τους και τους λόγους που επέβαλαν την θεσμοθέτηση τους.

Έτσι στα επόμενα υποκεφάλαια γίνεται καταρχάς μια συνοπτική παρουσίαση των Νόμων που εισήγαγαν τα αναπτυξιακά προγράμματα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και τη μετεξέλιξη τους μέχρι το ισχύον σημερινό θεσμικό καθεστώς, στη συνέχεια παρουσιάζονται οι ισχύουσες διατάξεις και αναλύεται η διαδικασία κατάρτισης του Επιχειρησιακού προγράμματος ενός Δήμου. Κατόπιν περιγράφεται η εισαγωγή της Διαβούλευσης ως υποχρέωση στην Τοπική Αυτοδιοίκηση καθώς και οι ευρωπαϊκές απαιτήσεις που την επέβαλαν.

1.2 Η ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥΣ

Οι βάσεις για την κατάρτιση αναπτυξιακών προγραμμάτων είχαν τεθεί με το Ν. 1622/1986 «Τοπική Αυτοδιοίκηση – περιφερειακή ανάπτυξη και δημοκρατικός προγραμματισμός». Σύμφωνα με το άρθρο 15 υπό το τίτλο ‘Δημοκρατικός προγραμματισμός’ ανατίθεται στο Δημοτικό Συμβούλιο η αρμοδιότητα να καταρτίζει μεσοχρόνιο τοπικό αναπτυξιακό πρόγραμμα, ύστερα από σχετική πρόταση των τοπικών συμβουλίων ή των συμβουλίων των δημοτικών ή συνοικιακών συμβουλίων, καθώς και ετήσιο τοπικό αναπτυξιακό πρόγραμμα και να χρηματοδοτεί τα έργα που περιλαμβάνονται σε αυτό τόσο από ίδιους πόρους, όσο και από πιστώσεις του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων που κατανέμονται στο δήμο.¹

---

¹ Ν. 1622/1986 – ΦΕΚ 92Α/14-7-1986 «Τοπική Αυτοδιοίκηση –περιφερειακή ανάπτυξη και δημοκρατικός προγραμματισμός» Άρθρα 15,73,74

² Αναλυτικός Οδηγός_Κατάρτισης ΕΠ_Δήμων_v13b.doc-Εκδοση Σεπτέμβριος 2011

Η μετεξέλιξη αυτών των αναπτυξιακών προγραμμάτων θεσμοθετείται με το Ν.2539/1997 Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπου στο άρθρο 13 αναφέρει ότι: Για την πραγματοποίηση των υποδομών και την υποστήριξη της οργάνωσης και λειτουργίας των δήμων... καθώς και για την πραγματοποίηση των αναγκαίων δημόσιων επενδύσεων τοπικής ανάπτυξης, καταρτίζεται ως ειδικό αναπτυξιακό πρόγραμμα του άρθρου 71 παράγραφος 4 του Ν. 1622/1986 (ΦΕΚ 92 Α') το Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ε.Π.Τ.Α.). Το Ε.Π.Τ.Α. έχει πενταετή χρονική διάρκεια (1998 - 2002) που μπορεί να παραταθεί σε επτά χρόνια (1998 - 2004). Το Ε.Π.Τ.Α. περιελάμβανε 6 υποπρογράμματα που αφορούσαν τη χρηματοδότηση των αναγκαίων ελάχιστων λειτουργικών δαπανών των δήμων, της εκπόνησης των αναγκαίων μελετών και της προμήθειας και εγκατάστασης μηχανογραφικού εξοπλισμού και των απαραίτητων προγραμμάτων ενημέρωσης, της μελέτης και κατασκευής έργων τεχνικής υποδομής, προστασίας περιβάλλοντος και αναβάθμισης της ποιότητας ζωής, καθώς και διοικητικής, κοινωνικής, αθλητικής και πολιτιστικής υποδομής.

Η ανάγκη δημιουργίας ενός συγκεκριμένου πλαισίου αποτύπωσης του σκοπού, των πολιτικών και των μέσων διακυβέρνησης ενός δήμου, όπως τα ορίζει η εκάστοτε Δημοτική Αρχή, οδήγησε στη θέσπιση της υποχρέωσης κατάρτισης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων από τους πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α στο Ν. 3463/2006 Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (άρθρα 203-207). Σύμφωνα με το άρθρο 206 : Στο επιχειρησιακό πρόγραμμα καθορίζονται οι στρατηγικοί στόχοι, οι προτεραιότητες της τοπικής ανάπτυξης, καθώς και η οργάνωση των υπηρεσιών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των επιχειρήσεών τους, με παράλληλη εξειδίκευση των δράσεων της τετραετίας για την επίτευξη των στόχων αυτών.

Με το άρθρο 266 Ν. 3852/2010 (Πρόγραμμα Καλλικράτης) επιβεβαιώνεται η υποχρέωση κατάρτισης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων από τους Ο.Τ.Α. α βαθμού.

Με μια σειρά Προεδρικών Διαταγμάτων και Εγκυκλίων του Υπουργείου Εσωτερικών διευκρινίστηκαν το περιεχόμενο, η δομή και ο τρόπος υποβολής των Ε.Π. καθώς και η διαδικασία παρακολούθησης και αξιολόγησης. Τα σημαντικότερα νομοθετήματα αναφέρονται παρακάτω:

- Η 18183/2-4-2007 (ΦΕΚ 534 Β') Υπουργική Απόφαση «Περιεχόμενο, δομή και τρόπος υποβολής των επιχειρησιακών προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α' βαθμού».

- Το 185/12-9-2007 (ΦΕΚ 221 Α΄) Προεδρικό Διάταγμα «Όργανα και διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α΄ βαθμού».
- Η 5694/3-2-2011 (ΦΕΚ 382 Β) Υπουργική Απόφαση που τροποποιεί την υπ΄ αριθμ.18183/2-4-2007 (ΦΕΚ 534 Β).
- Το 89/29-09-2011 (ΦΕΚ 213 Α) Προεδρικό Διάταγμα που τροποποιεί το υπ΄ αριθμ. 185/12-9-2007 (ΦΕΚ 221 Α΄).
- Η 41179/4-11-2014 (ΦΕΚ 2970 Β΄) Υπουργική Απόφαση «Περιεχόμενο, δομή και τρόπος υποβολής των Πενταετών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α΄ βαθμού για τη δημοτική περίοδο 2014-2019».

1.3 ΔΟΜΗ, ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

1.3.1 Δομή και Περιεχόμενο

Σύμφωνα με την 41179/4-11-2014 Υπουργική Απόφαση, που αφορά τα δομή και το περιεχόμενο των πενταετών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων για τη περίοδο 2014-2019 καθορίζεται ότι το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα αποτελείται από:

1. Τον Στρατηγικό Σχεδιασμό.
2. Τον Επιχειρησιακό Σχεδιασμό (που περιλαμβάνει και οικονομικό προγραμματισμό).
3. Τους δείκτες παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Στο Στρατηγικό Σχέδιο:

α. αποτυπώνονται τα χαρακτηριστικά της γεωγραφικής ενότητας του Ο.Τ.Α, τα χαρακτηριστικά του ίδιου του Ο.Τ.Α. και των Νομικών Προσώπων του, ως οργανισμών και αξιολογείται η υφιστάμενη κατάσταση,

β. διατυπώνεται το αναπτυξιακό όραμα για την περιοχή του Ο.Τ.Α. και οι κατευθυντήριες αρχές, που πρέπει να διέπουν τον τρόπο λειτουργίας του και τον τρόπο διοίκησης των τοπικών υποθέσεων,

γ. προσδιορίζεται η στρατηγική του Ο.Τ.Α προκειμένου να επιτευχθεί το όραμά του.

Στο Επιχειρησιακό Σχέδιο:

α. προσδιορίζονται οι αναπτυξιακές προτεραιότητες, σύμφωνα με τις οποίες διαρθρώνεται το Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές και περιφερειακές αναπτυξιακές προτεραιότητες και τα θεσμοθετημένα εργαλεία χωρικού σχεδιασμού καθώς και την προώθηση της μακροπεριφερειακής στρατηγικής. Οι αναπτυξιακές προτεραιότητες του Ο.Τ.Α. διατυπώνονται με τη μορφή αξόνων οι οποίοι εξειδικεύονται περαιτέρω σε μέτρα,

β. κάθε μέτρο εξειδικεύεται σε στόχους. Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του κάθε μέτρου, κάθε υπηρεσία καταρτίζει αρμοδίως σχέδια δράσης. Οι δράσεις είναι δυνατό να είναι κατηγορίες έργων ή μεγάλα έργα ή επαναλαμβανόμενες λειτουργίες των υπηρεσιών και των οργάνων διοίκησης,

γ. προσδιορίζονται δράσεις υπερτοπικής σημασίας και προώθησης διαδημοτικών συνεργασιών διασφαλίζοντας τις αρχές της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Υπεύθυνοι υλοποίησης των δράσεων μπορεί να είναι υπηρεσίες του Ο.Τ.Α. και των Νομικών Προσώπων του. Μπορεί επίσης να είναι και σύνδεσμοι Ο.Τ.Α. στους οποίους συμμετέχει ο Ο.Τ.Α. ή οι δομές που ορίζονται ως φορείς υλοποίησης στις συμβάσεις συνεργασίας του Ο.Τ.Α. με άλλους φορείς.

δ. ομαδοποιούνται και ελέγχονται οι δράσεις για την επίτευξη των στόχων του κάθε μέτρου,

ε. ιεραρχούνται και προγραμματίζονται οι δράσεις καθορίζεται το χρονοδιάγραμμα υλοποίησής τους,

στ. συσχετίζονται οι δράσεις με οικονομικές πηγές και συμπληρώνεται σχετικό έντυπο-πίνακας προγραμματισμού,

ζ. καταγράφονται οι συνολικά διαθέσιμοι πόροι ανά πηγή χρηματοδότησης και οι προϋποθέσεις άντλησης όπως υπολογίζονται κατά τη χρονική περίοδο κατάρτισης του επιχειρησιακού σχεδίου,

η. εκτιμώνται τα έσοδα του Ο.Τ.Α. και των Νομικών Προσώπων του, ανά πηγή χρηματοδότησης για κάθε έτος της πενταετίας,

θ. υπολογίζονται συνοπτικά οι λειτουργικές και οι επενδυτικές δαπάνες των δράσεων του προγράμματος για κάθε έτος της πενταετίας,

ι. καταρτίζονται οι χρηματοδοτικοί πίνακες του προγράμματος ανά έτος και πηγή χρηματοδότησης.

Δείκτες Παρακολούθησης και Αξιολόγησης του προγράμματος

Για την παρακολούθηση του Πενταετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος καταρτίζονται Δείκτες Παρακολούθησης και Αξιολόγησης οι οποίοι διακρίνονται σε Δείκτες Εισροών, Εκροών και Αποτελέσματος. Οι Δείκτες αξιοποιούνται για την ποσοτικοποίηση των στόχων, προκειμένου αυτοί να καταστούν μετρήσιμοι. Σε κάθε Δείκτη αντιστοιχίζεται μια τιμή – στόχος για κάθε δράση.

1.3.2 Διαδικασία Κατάρτισης Επιχειρησιακού Προγράμματος

A. Στρατηγικός Σχεδιασμός

Στον Στρατηγικό Σχεδιασμό γίνεται καταρχήν η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης του δήμου τόσο ως διοικητικής περιοχής παρουσιάζοντας τα κύρια γεωγραφικά, δημογραφικά, οικονομικά, κοινωνικά, αναπτυξιακά χαρακτηριστικά, όσο και ως οργανισμού περιγράφοντας την διάρθρωση του, τα όργανα διοίκησης του και τους πόρους που διαθέτει (ανθρώπινους, οικονομικούς, εξοπλισμού κ.α.).

Στη συνέχεια γίνεται αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης εντοπίζοντας τα δυνατά σημεία και τις αδυναμίες που παρουσιάζει ο Δήμος και διερευνώντας τις ευκαιρίες από το εξωτερικό περιβάλλον που μπορεί να αξιοποιήσει ο Δήμος αλλά και τις απειλές και περιορισμούς που μπορεί να εμποδίσουν την ανάπτυξη του.

Κατόπιν η εκάστοτε Δημοτική Αρχή δηλώνει το όραμα της για το Δήμο και διατυπώνει τις κατευθυντήριες πολιτικές που θα ακολουθήσει για την επίτευξη του.

Αξιολογώντας και σταθμίζοντας όλα τα παραπάνω ορίζει τη στρατηγική για την τοπική και την εσωτερική ανάπτυξη του Δήμου . Σύμφωνα με τον Αναλυτικό Οδηγό Κατάρτισης ΕΠ Δήμων² που κατάρτισε η ΕΕΤΑΑ³ η στρατηγική του Δήμου οργανώνεται σε τέσσερις άξονες που ομαδοποιούν τις αρμοδιότητες του :

---

² Αναλυτικός Οδηγός Κατάρτισης ΕΠ Δήμων_v13b.doc-Εκδοση Σεπτέμβριος 2011

Άξονας 1^{ος} «Περιβάλλον και ποιότητα ζωής»

Άξονας 2^{ος} «Κοινωνική Πολιτική, Υγεία, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός»,

Άξονας 3^{ος} «Τοπική Οικονομία και Απασχόληση»

Άξονας 4^{ος} «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας και της Οικονομικής Κατάστασης του Δήμου»

Η εξειδίκευση της στρατηγικής στους άξονες στοχεύει στην :

- Βελτίωση της ποιότητας ζωής , των συνθηκών διαβίωσης , του περιβάλλοντος των πολιτών και κατοίκων του Δήμου
- Υποστήριξη της οικονομίας της Περιοχής
- Αποτελεσματικότερη λειτουργία του Δήμου ως οργανισμού και την αποδοτικότερη εξυπηρέτηση των πολιτών .

Το επόμενο βήμα αφορά στην περαιτέρω εξειδίκευση των αξόνων σε μέτρα και στόχους :

Ως μέτρα θα μπορούσαν να περιγραφούν οι τομείς που υπάγονται στους Άξονες και αποτελούν αυτόνομα πεδία δράσης . Έτσι ενδεικτικά στον Άξονα 1 που αφορά το περιβάλλον και ποιότητα ζωής μπορούμε να διακρίνουμε τους τομείς :

- Φυσικό Περιβάλλον
- Οικιστικός χώρος
- Υποδομές – Δίκτυα
- Κτίρια
- Ενέργεια
- Απορρίμματα-Ανακύκλωση

Στον Άξονα 2 Κοινωνική Πολιτική, Υγεία, Παιδεία, Πολιτισμός και Αθλητισμός:

- Πρόνοια
- Υγεία

---

³ Η Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε.) ιδρύθηκε το 1985 από φορείς της Αυτοδιοίκησης και το κεντρικό κράτος. Σκοπός της εταιρίας είναι η παροχή επιστημονικής και τεχνικής υποστήριξης προς τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης α΄ και β΄ βαθμού καθώς και τους φορείς του Δημοσίου και του Κοινωνικού τομέα, σε ζητήματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Ανάπτυξης.

- Πολιτισμός
- Αθλητισμός
- Δια βίου Μάθηση

Στον Άξονα 3 Τοπική Οικονομία και Απασχόληση:

- Απασχόληση και Ανεργία
- Τοπική επιχειρηματικότητα

Στον Άξονα 4 Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας και της Οικονομικής Κατάστασης του Δήμου:

- Οργάνωση και Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού
- Ενίσχυση Εξοπλισμού και Μέσων Δήμου
- Ηλεκτρονική εξυπηρέτηση πολιτών
- Οικονομικά Δήμου

Ως Στόχοι ορίζονται⁴ οι επιδιωκόμενες αλλαγές της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής και του εσωτερικού περιβάλλοντος του Δήμου, που αποσκοπούν στην εκπλήρωση της αποστολής και στην επίτευξη του οράματος του Δήμου. Αποτελούν δηλαδή τα απτά ορόσημα που κάθε δημοτική αρχή επιθυμεί να φτάσει μέχρι το τέλος της πενταετούς δράσης της σε κάθε πεδίο αρμοδιότητας του Δήμου. Για κάθε στόχο, ορίζεται η αρμόδια υπηρεσία που θα έχει την ευθύνη για την επίτευξή του.

Έχοντας εξειδικεύσει τα Μέτρα και τους Στόχους για κάθε Άξονα ολοκληρώνεται ο Στρατηγικός Σχεδιασμός. Το κείμενο αυτό μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο συνεργασίας τόσο με όμορους δήμους όσο και με την Περιφέρεια για τον συντονισμό δράσεων υπερτοπικής ανάπτυξης και την προώθηση τυχόν διαδημοτικών ή διαβαθμιδικών συνεργασιών.

Το τελικό κείμενο προωθείται από την Εκτελεστική Επιτροπή στο Δημοτικό Συμβούλιο για ψήφιση.

---

⁴ Βλ. 41179/4-11-2014 (ΦΕΚ 2970 Β΄) Υπουργική Απόφαση

Σε αυτό το στάδιο προβλέπεται η δημοσιοποίηση του στρατηγικού σχεδιασμού με κάθε πρόσφορο τρόπο και η εμπλοκή της τοπικής κοινωνίας και των πολιτών του για την έκφραση απόψεων και προτάσεων επ' αυτού. Για το στάδιο αυτό θα γίνει αναλυτική αναφορά σε επόμενη παράγραφο.

B. Επιχειρησιακός Σχεδιασμός

Με δομημένο τον στρατηγικό σχεδιασμό σε Άξονες – Μέτρα – Στόχους οι υπηρεσίες του Δήμου καλούνται να καταστρώσουν σχέδια δράσης μέσω των οποίων θα υλοποιηθεί ο στρατηγικός σχεδιασμός. Οι δράσεις που θα περιγραφούν θα αποτελέσουν το αντικείμενο εργασίας για τα επόμενα 5 έτη. Για κάθε δράση θα πρέπει να εκτιμηθεί η ωριμότητα, η σκοπιμότητα και η δυνατότητα χρηματοδότηση της ώστε να καθοριστεί η προτεραιότητα της στην πενταετία, με Α,Β,Γ, θέτοντας ως προτεραιότητας Α, τα πλέον ώριμα, σκόπιμα και αναγκαία . Επίσης για κάθε δράση θα πρέπει να εκτιμηθεί η απαιτούμενη δαπάνη και η κατανομή της στα έτη υλοποίησης.

Συγκεντρώνοντας τα στοιχεία των δράσεων από όλες τις υπηρεσίες, η υπηρεσία Προγραμματισμού τις ομαδοποιεί ανά μέτρο, είδος και αρμόδια υπηρεσία . Κατόπιν συντάσσει πίνακα που περιλαμβάνει βασικά στοιχεία για κάθε δράση όπως άξονα, μέτρο και στόχο, προτεραιότητα, χωροθέτηση, αρμόδια και εμπλεκόμενες υπηρεσίες, χρονοδιάγραμμα , προϋπολογισμό , εκτιμώμενες εκροές κα.

Μέσω αυτών των πινάκων και με κατάλληλη επεξεργασία μπορούν προκύπτουν διάφοροι πίνακες ελέγχου, οι οποίοι τίθενται υπόψη και εγκρίνονται από την Εκτελεστική Επιτροπή.

Γ. Δείκτες Παρακολούθησης και Αξιολόγησης του προγράμματος

Τέλος για την Παρακολούθηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος επιλέγονται κατάλληλοι δείκτες παρακολούθησης των δράσεων. Οι δείκτες αυτοί διακρίνονται σε δείκτες εισροών, εκροών και αποτελέσματος. Ανάλογα με τους στόχους και τις δράσεις η Υπηρεσία προγραμματισμού, σε συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες επιλέγει τους δείκτες που θα αποτυπώνουν καλύτερα την πρόοδο υλοποίησης των στόχων του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Για την ολοκλήρωση του Σχεδίου Επιχειρησιακού Προγράμματος απαιτείται η έγκριση από την Εκτελεστική Επιτροπή και η διαβίβαση του στο Δημοτικό Συμβούλιο για συζήτηση και ψήφιση. Το εγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, υποβάλλεται προς έλεγχο

νομιμότητας, για την τήρηση της διαδικασίας κατάρτισής του, στην Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

1.4 Η ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΣΤΗ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Η έννοια της Διαβούλευσης εισήχθη επίσημα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση με το Π.Δ. 185/2007 όπου εξειδικεύθηκαν τα όργανα και η διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α' βαθμού τα οποία είχαν εισαχθεί στους Δήμους με τα αρθ.203-207 του Ν.3463/2006. Σύμφωνα με αυτό, ο στρατηγικός σχεδιασμός μετά την έγκριση του από το Δημοτικό Συμβούλιο, τίθεται σε διαβούλευση για 15 ημέρες μέσω της ιστοσελίδας του Δήμου αλλά και κάθε άλλο πρόσφορο μέσο. Τα αποτελέσματα της συνοψίζονται από την υπηρεσία προγραμματισμού και αξιολογούνται από την Εκτελεστική Επιτροπή, η οποία έχει την αρμοδιότητα να αναθεωρήσει το κείμενο του Στρατηγικού Σχεδιασμού προκειμένου να ενσωματώσει παρατηρήσεις και συμπεράσματα που προέκυψαν κατά τη φάση της διαβούλευσης⁵.

Η επέκταση και γενίκευση του θεσμού της Διαβούλευσης σε πολλά και σημαντικά θέματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης έγινε με την εφαρμογή του Ν.3852/2010 Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης. Συγκεκριμένα στα άρθρα 76 και 178 αναφέρει την συγκρότηση Δημοτικής και Περιφερειακής επιτροπή Διαβούλευσης αντίστοιχα. Στα καθήκοντα της Δημοτικής Επιτροπής περιλαμβάνονται να: α) Γνωμοδοτεί στο δημοτικό συμβούλιο σχετικά με τα αναπτυξιακά προγράμματα και τα προγράμματα δράσης του δήμου, το επιχειρησιακό πρόγραμμα και το τεχνικό πρόγραμμα του δήμου. β) Γνωμοδοτεί για θέματα γενικότερου τοπικού ενδιαφέροντος, που παραπέμπονται σε αυτή από το δημοτικό συμβούλιο ή τον δήμαρχο. γ) Εξετάζει τα τοπικά προβλήματα και τις αναπτυξιακές δυνατότητες του δήμου και διατυπώνει γνώμη για την επίλυση των προβλημάτων και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων αυτών. δ) Δύναται να διατυπώνει παρατηρήσεις επί του περιεχομένου των κανονιστικού χαρακτήρα αποφάσεων οι οποίες εκδίδονται σύμφωνα με το άρθρο 79 του Κ.Δ.Κ⁶.

---

⁵ Π.Δ. 185/2007- ΦΕΚ221Α/12-9-2007 Όργανα και διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α' βαθμού

⁶ Ν.3852/2010- Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης.

Στο ίδιο άρθρο επικυρώνει και την έννοια της ηλεκτρονικής διαβούλευσης με τους πολίτες, μέσω διαδικτύου, η οποία μπορεί να λειτουργεί παράλληλα και οι προτάσεις –σχόλια που προκύπτουν από αυτή τη διαδικασία παρουσιάζονται στην αντίστοιχη συνεδρίαση της επιτροπής.

Οι τομείς που μπορεί να εφαρμοστεί η Διαβούλευση είναι όλοι αυτοί που άπτονται του γενικού συμφέροντος, αφορούν την κοινωνία των πολιτών, επηρεάζουν την δομή και λειτουργία της πόλης, ενδεικτικά: θέματα περιβάλλοντος, πολεοδομικές παρεμβάσεις, αισθητικές παρεμβάσεις στο δημόσιο χώρο, κυκλοφοριακές ρυθμίσεις, οικονομική διαχείριση.

Το γεγονός ότι η διαβούλευση έγινε υποχρεωτική αρχικά κατά τη σύνταξη του επιχειρησιακού προγράμματος ενός Δήμου καταδεικνύει την σημαντικότητα που αυτή έχει αλλά και την αλληλεξάρτηση που παρουσιάζουν οι δύο διαδικασίες:

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα αποτελεί – θεωρητικά τουλάχιστον – τον θεμέλιο λίθο για την διακυβέρνηση του Δήμου: αποτυπώνει το Όραμα της Δημοτικής Αρχής για τη μορφή του Δήμου στην επόμενη πενταετία, την αποστολή που καλείται να επιτελέσει και την στρατηγική που θα ακολουθήσει για να το πετύχει, τους στόχους που θα καθορίσει ως αναγκαίους. Από την άλλη πλευρά οι αποδέκτες του προγράμματος αυτού είναι οι πολίτες, οι κάτοικοι, οι επιχειρηματίες, οι φορείς του Δήμου, όλοι αυτοί που θα ‘υποστούν’ αυτή την πολιτική.

Η διαδικασία της διαβούλευσης θα πρέπει να έχει ως στόχο την εδραίωση μιας αμφίδρομης σχέσης επικοινωνίας, υποστήριξης, συναντίληψης των θεμάτων που αφορούν το Δήμο από τις δύο πλευρές. Θα πρέπει η κοινωνία να πληροφορηθεί καταρχάς και να κατανοήσει στη συνέχεια, το όραμα και τις προτεραιότητες που θέτει η κάθε Δημοτική Αρχή, ύστερα να εκφράσει τις ανάγκες και τους προβληματισμούς της και από την άλλη η Δημοτική αρχή να προσπαθήσει να συγκεράσει και ενσωματώσει αυτές τις ανάγκες στις πολιτικές που θα εφαρμόσει.

Μέσω της διαβούλευσης μπορεί να επιτευχθεί η δημιουργία αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών της κοινότητας, ο περιορισμός φαινομένων κατάχρησης εξουσίας, αλλά και

στεύρας κριτικής και απάθειας και τελικά η χάραξη ρεαλιστικότερης αναπτυξιακής στρατηγικής και εν γένει άσκηση καλύτερης διακυβέρνησης⁷.

1.5 ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΕΠΕΒΑΛΑΝ ΤΗΝ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στην Ελλάδα μία συνεχώς αυξανόμενη τάση εισαγωγής διαδικασιών διαβούλευσης και συμμετοχής των πολιτών σε όλα τα επίπεδα εφαρμογής πολιτικών στην Δημόσια Διοίκηση. Οι λόγοι και οι απαιτήσεις που οδηγούν σε αυτήν την εξέλιξη επιχειρείται να περιγραφούν παρακάτω:

1.5.1 Ευρωπαϊκή απαίτηση για συμμετοχή των πολιτών

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί και ενισχύει την συμμετοχή των πολιτών της στην χάραξη των πολιτικών. Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας⁸ κάθε πολίτης έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στον δημοκρατικό βίο της Ένωσης, ενώ οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατόν πιο ανοιχτά και εγγύτερα στους πολίτες. Τα θεσμικά όργανα δίδουν, με τα κατάλληλα μέσα, στους πολίτες και στις αντιπροσωπευτικές ενώσεις τη δυνατότητα να γνωστοποιούν και να ανταλλάσσουν δημόσια τις γνώμες τους σε όλους τους τομείς δράσης της Ένωσης. Οι αρχές που έχει υιοθετήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση για την διακυβέρνηση παρουσιάζονται στα παρακάτω κείμενα:

Λευκή Βίβλος για τη διακυβέρνηση⁹

Η Λευκή Βίβλος για την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση αφορά τον τρόπο με τον οποίο η Ένωση κάνει χρήση των εξουσιών που της αναθέτουν οι πολίτες της. Προτείνει τη διεύρυνση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων όσον αφορά την πολιτική προκειμένου να επιτύχει τη μεγαλύτερη συμμετοχή πολιτών και οργανώσεων στη χάραξη και την εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής. Προωθεί τη μεγαλύτερη διαφάνεια, λογοδότηση και ευθύνη των συμμετεχόντων. Συνεπώς, οι πολίτες θα κατανοήσουν καλύτερα το γεγονός ότι τα κράτη μέλη, ενεργώντας από κοινού με την Ένωση, μπορούν να ανταποκριθούν αποτελεσματικότερα στις ανησυχίες τους.

Πέντε αρχές υποστηρίζουν τη χρηστή διακυβέρνηση και τις αλλαγές που προτείνονται : διαφάνεια, συμμετοχή, λογοδότηση, αποτελεσματικότητα και συνοχή. Κάθε αρχή είναι

⁷ Οδηγός Δημοτικής διαβούλευσης, ΕΕΤΑΑ

⁸ ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ -ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΠΕΡΙ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ (2007/С 306/01)

⁹ Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση – ΜΙΑ ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ (COM(2001) 428 τελικό) 2001/С 287/01

σημαντική για την καθιέρωση περισσότερο δημοκρατικής διακυβέρνησης. Υποστηρίζουν τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου στα κράτη μέλη, αλλά εφαρμόζονται σε όλα τα επίπεδα κυβέρνησης — παγκόσμιο, ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό.

- **Διαφάνεια.** Τα όργανα πρέπει να εργάζονται κατά τρόπο πιο διάφανο. Από κοινού με τα κράτη μέλη, πρέπει να κοινοποιούν τι ακριβώς κάνει η ΕΕ και ποιες αποφάσεις λαμβάνει. Πρέπει να χρησιμοποιούν γλωσσά εύληπτη και κατανοητή στο ευρύ κοινό. Κάτι τέτοιο είναι ιδιαίτερα σημαντικό για να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη προς τόσο πολύπλοκα όργανα.
- **Συμμετοχή.** Η ποιότητα, η σχετικότητα, και η αποτελεσματικότητα των πολιτικών της ΕΕ εξαρτώνται από την εξασφάλιση ευρείας συμμετοχής σε όλη την πορεία της πολιτικής — από τη χάραξη της έως την εφαρμογή της. Η μεγαλύτερη συμμετοχή θα μπορέσει, κατά πάσα πιθανότητα, να δημιουργήσει καλύτερο κλίμα εμπιστοσύνης στο τελικό αποτέλεσμα και στα όργανα που χαράσσουν και εκτελούν πολιτικές. Η συμμετοχή εξαρτάται σε αποφασιστικό βαθμό από τις κεντρικές κυβερνήσεις που ακολουθούν ανοικτή προσέγγιση κατά την ανάπτυξη και την εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ.
- **Λογοδότηση.** Χρειάζεται να γίνουν σαφέστεροι οι ρόλοι στις νομοθετικές και εκτελεστικές διαδικασίες. Κάθε όργανο της ΕΕ πρέπει να εξηγεί και να αναλαμβάνει την ευθύνη για ό,τι κάνει στο πλαίσιο της Ευρώπης. Χρειάζεται όμως επίσης μεγαλύτερη σαφήνεια και υπευθυνότητα από τα κράτη μέλη και όλους όσους εμπλέκονται στην ανάπτυξη και την εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ, σε οποιοδήποτε επίπεδο.
- **Αποτελεσματικότητα.** Οι πολιτικές πρέπει να είναι αποτελεσματικές και έγκαιρες, να παρέχουν ό,τι χρειάζεται βάσει σαφών στόχων, αξιολόγησης της μελλοντικής επίπτωσης και, όπου υπάρχει, βάσει παλαιότερης πείρας. Η αποτελεσματικότητα εξαρτάται και αυτή από την εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ κατά τρόπο αναλογικό και από τη λήψη αποφάσεων στο πλέον κατάλληλο επίπεδο.
- **Συνοχή.** Πολιτικές και δράση πρέπει να έχουν συνοχή και να γίνονται εύκολα κατανοητές. Η ανάγκη για συνοχή εντός της Ένωσης γίνεται όλο και μεγαλύτερη: το φάσμα της αποστολής έχει διευρυνθεί, η διεύρυνση θα εντείνει την ποικιλομορφία, προκλήσεις όπως οι κλιματικές και δημογραφικές μεταβολές υπερβαίνουν τα όρια των τομεακών πολιτικών βάσει των οποίων είχε οικοδομηθεί η Ένωση, οι περιφερειακές και οι τοπικές αρχές εμπλέκονται όλο και περισσότερο στις

πολιτικές της ΕΕ. Η συνοχή απαιτεί πολιτική ηγεσία και ισχυρή αρμοδιότητα εκ μέρους των οργάνων για να εξασφαλιστεί μια συνεπής προσέγγιση εντός ενός πολυσυνθέτου μηχανισμού.

«Χάρτης για την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση στην Ευρώπη»

Το 2009 η Επιτροπή των Περιφερειών συντάσσει τη Λευκή Βίβλο για την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση¹⁰, ως συνέχεια και εξέλιξη του προαναφερθέντος κειμένου. Στο νέο κείμενο μεταξύ άλλων η Επιτροπή των Περιφερειών καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να μεταρρυθμίσουν την ανοικτή μέθοδο συντονισμού ώστε να διευρυνθεί η βάση των συμμετεχόντων, αναπτύσσοντας, από κοινού με τις περιφερειακές και τις τοπικές αρχές, δείκτες συμμετοχικής διακυβέρνησης και εδαφικούς δείκτες. Βάσει αυτής της Λευκής Βίβλου προέκυψε και ψηφίστηκε από την Επιτροπή των Περιφερειών ο «**Χάρτης για την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση στην Ευρώπη**¹¹». Στον Χάρτη υποστηρίζεται η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση ως αρχή που συνίσταται στη συντονισμένη δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των κρατών μελών και των τοπικών και περιφερειακών αρχών, με βάση τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, καθώς και τη σύμπραξη που γίνεται πράξη χάρη σε μια λειτουργική και θεσμοποιημένη συνεργασία κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Η πρώτη από τις θεμελιώδεις αρχές εφαρμογής της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης στην Ευρώπη, είναι Ανάπτυξη μιας **διαφανούς, ανοιχτής και πλήρως συμμετοχικής** διαδικασίας χάραξης των πολιτικών.

1.5.2 Απαίτηση από το Ευρωπαϊκό Εταιρικό Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020

Οι αρχές της "Ευρώπη 2020", που αποτελεί την αναπτυξιακή στρατηγική της ΕΕ, θέτουν ως στόχο μία έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία για τα κράτη-μέλη της. Οι τρεις αλληλοσυμπληρούμενες προτεραιότητες θα βοηθήσουν την ΕΕ και τα κράτη-μέλη της να επιτύχουν υψηλά επίπεδα απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής. Η χρηματοδότηση για την υλοποίηση αυτής της στρατηγικής γίνεται μέσω των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ). Για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, ο Κανονισμός Κοινών Διατάξεων (Κανονισμός (ΕΕ) Αριθ. 1303/2013) καθορίζει 11 Θεματικούς Στόχους οι οποίοι θα υποστηριχτούν από τα ΕΔΕΤ:

¹⁰ Λευκή Βίβλος για την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση της Επιτροπής των Περιφερειών CdR 89/2009 fin

¹¹Ψήφισμα της Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα «Χάρτης για την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση στην Ευρώπη» (2014/C 174/01)

- Θ.Σ.1 Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας.
- Θ.Σ.2 Ενίσχυση της πρόσβασης, και χρήσης και ποιότητας, των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας
- Θ.Σ.3 Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, του γεωργικού τομέα (για το ΕΓΤΑΑ), και της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών (για το Ταμείο Αλιείας).
- Θ.Σ.4 Ενίσχυση της μετάβασης προς την οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς.
- Θ.Σ.5 Προώθηση της προσαρμογής στις κλιματικές αλλαγές, της πρόληψης και της διαχείρισης του κινδύνου.
- Θ.Σ.6 Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων.
- Θ.Σ.7 Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και απομάκρυνση των σημείων συμφόρησης σε σημαντικά δίκτυα υποδομών.
- Θ.Σ.8 Προώθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων.
- Θ.Σ.9 Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας
- Θ.Σ.10 Επένδυση στην εκπαίδευση, τις δεξιότητες και στη δια βίου μάθηση.
- Θ.Σ.11 Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.

Στο Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020 καθορίζεται η εθνική στρατηγική για το πώς η Ελλάδα ως κράτος-μέλος θα επιτύχει τους Θεματικούς Στόχους και θα καταναείμει αντίστοιχα τα διαθέσιμα κονδύλια των ΕΔΕΤ.

Σύμφωνα με τελικό κείμενο το στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής για τον Θεματικό Στόχο 2 θέτει ως βασικούς στόχους την αύξηση της πρόσβασης στις ψηφιακές υποδομές, **τον εκσυγχρονισμό του Κράτους και της Δημόσιας Διοίκησης μέσω της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης** και την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στον κλάδο των ΤΠΕ σε ανταγωνιστικά επίπεδα διεθνώς.

Επίσης η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση (e-governance) με όχημα τις ΤΠΕ στοχεύει στο ριζικό μετασχηματισμό των υφιστάμενων διαδικασιών και την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, σε υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας, **προκειμένου η Διοίκηση να καταστεί**

αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη, εξασφαλίζοντας την ικανοποίηση των αναγκών του κοινωνικού συνόλου και **προάγοντας την ενεργή συμμετοχή των πολιτών**.

Αντίστοιχα στην ανάλυση του ΘΣ11 αναφέρεται ότι Το όραμα για τη δημόσια διοίκηση στα επόμενα επτά χρόνια, είναι να καταστεί συνεκτική, καλά συντονισμένη, ευέλικτη, εξωστρεφής και προσανατολισμένη στο αποτέλεσμα, **αποκαθιστώντας τη σχέση εμπιστοσύνης του κράτους με τους πολίτες** και τις επιχειρήσεις, παρέχοντας πολιτοκεντρικές και συνεχώς αναβαθμιζόμενες υπηρεσίες αποτελώντας έτσι έναν από τους βασικούς πυλώνες για την ανάκαμψη της χώρας και υποστηρίζοντας έτσι οριζόντια το συνολικό όραμα της χώρας για την προγραμματική περίοδο 2014 - 2020.

2 ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο παρόν κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα κύρια Ανταγωνιστικά προγράμματα που υποστηρίζουν και χρηματοδοτούν δράσεις και έργα ενίσχυσης της διαβούλευσης. Στη συνέχεια γίνεται ενδεικτική αναφορά με παραδείγματα διαβούλευσης από τον Ευρωπαϊκό χώρο κυρίως κρατικών μηχανισμών στην Αγγλία και τη Σκωτία, που θεωρούνται παραδοσιακά πρωτοπόροι. Το αντικείμενα της διαβούλευσης αφορούν είτε επιλογή ευρύτερης στρατηγικής, είτε την εφαρμογή ή επικαιροποίηση υφιστάμενων κανονισμών που προτίθενται να εφαρμόσουν. Επίσης γίνεται παρουσίαση της συμμετοχικής πλατφόρμας του Δήμου του Παρισιού που αφορά στην κατάθεση ιδεών για τη βελτίωση της πόλης αλλά και της διαχείρισης ενός σημαντικού ποσού ως συμμετοχικού προϋπολογισμού. Το κεφάλαιο κλείνει με μία αξιολόγηση των κοινών χαρακτηριστικών των παρουσιαζόμενων εφαρμογών.

2.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Σε ευρωπαϊκό, αλλά και παγκόσμιο επίπεδο, αποτελεί σήμερα κύρια στόχευση η ανάπτυξη Έξυπνων Πόλεων, πόλεων δηλαδή που χρησιμοποιούν τις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας για την βελτίωση της καθημερινότητας των κατοίκων τους σε βασικούς τομείς όπως:

- Μεταφορές
- Ενέργεια
- Περιβάλλον
- Υγεία
- Εκπαίδευση
- Πολιτισμός – Τουρισμός
- Συμμετοχικότητα και Διακυβέρνηση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ενσωματώσει την προώθηση των έξυπνων πόλεων στην βασική Αναπτυξιακή Πολιτική της για την Ευρώπη 2020 που στηρίζεται σε τρεις πυλώνες: έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Η πρωτοβουλία των έξυπνων πόλεων εμπεριέχεται σε όλη τη νέα προγραμματική περίοδο, καθώς υπάρχουν σχετικές δράσεις τόσο σε κοινοτικές πρωτοβουλίες, όσο και σε εθνικό επίπεδο κυρίως μέσω του Τομεακού Επιχειρησιακού Πρόγραμματος «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» και στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, όπως αποτυπώνεται και στο Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2014-2020).

Παράλληλα υπάρχουν πλήθος ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών που υποστηρίζουν τις Έξυπνες Πόλεις με κυριότερη αυτή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής The European Innovation Partnership on Smart Cities and Communities (EIP-SCC) .

Το πρόγραμμα Horizon 2020 είναι το κύριο χρηματοδοτικό πλαίσιο της ΕΕ για την Έρευνα και την Καινοτομία που υποστηρίζει τη στρατηγική "Ευρώπη 2020".

Βασικός τομέας ανάπτυξης της Έξυπνης Πόλης είναι η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση στην οποία εντάσσεται και η Ηλεκτρονική Διαβούλευση. Περιλαμβάνει την ανάπτυξη, εγκατάσταση και συντήρηση εφαρμογών που μέσα από ηλεκτρονικά μέσα και με απομακρυσμένο τρόπο επιτρέπουν την ενημέρωση, τη συμμετοχή, την έκφραση γνώμης και προτάσεων των πολιτών.

Μέσω πολλών προγραμμάτων που είτε υλοποιούνται σε εθνικό, είτε σε διακρατικό επίπεδο, δομούνται πλατφόρμες που προωθούν και διευκολύνουν την ενεργοποίηση των πολιτών, την εμπλοκή τους με τα δημόσια θέματα. Μέσα από ένα εύκολο σε χρήση περιβάλλον που αναπτύσσεται, καλούν τους ενδιαφερόμενους να εκφράσουν την άποψη τους συνήθως με δομημένες ερωτήσεις που αφορούν είτε προτάσεις που οι Αρχές θέλουν να εφαρμόσουν, είτε την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης.

Το πλεονέκτημα αυτού του τρόπου διαβούλευσης είναι η ευκολία που προσφέρει στην πρόσβαση των ενδιαφερόμενων αφού μπορούν να συμμετέχουν οποιαδήποτε ώρα της ημέρας και από όποιο σημείο εκείνοι επιθυμούν με μόνη προϋπόθεση τη δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο. Τα χαρακτηριστικά αυτά ταιριάζουν στο προφίλ των σύγχρονων ανθρώπων που επιθυμούν και επιδιώκουν να δουλεύουν και να διεκπεραιώνουν τις υποθέσεις τους με απομακρυσμένο τρόπο.

Αντίστοιχα όμως με τον τρόπο αυτό αποκλείονται όσοι δεν έχουν την τεχνογνωσία και εξοικείωση της χρήσης υπολογιστή -κυρίως άτομα μεγαλύτερης ηλικίας- ή άτομα που δεν έχουν την οικονομική ή γεωγραφική δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο.

2.3 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΧΩΡΟ

2.3.1 Ηνωμένο Βασίλειο - Petitions -UK Government and Parliament

Η Βρετανική βουλή μέσω του ιστότοπου <https://petition.parliament.uk/> προσκαλεί τους Βρετανούς πολίτες και κάτοικους του Ηνωμένου Βασιλείου να εκφράσουν την άποψή τους για όποιο θέμα που τους απασχολεί και να το θέσουν σε ψηφοφορία. Η ψηφοφορία παραμένει ανοιχτή για 6 μήνες. Αν οι προσυπογράφωντες ξεπεράσουν τις 10.000, τότε η κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να απαντήσει. Αν η συμμετοχή ξεπεράσει τις 100.000 τότε το θέμα οδηγείται για συζήτηση στη Βουλή των Κοινοτήτων (House of Commons) που αποτελεί το κύριο νομοθετικό Σώμα της χώρας. Τα θέματα που μπαίνουν σε διαβούλευση άπτονται οποιουδήποτε θέματος από την πολιτική όπως το θέμα του Brexit ή την αντιμετώπιση των μεταναστών ως την υγεία, την παιδεία αλλά και ευρύτερα κοινωνικά θέματα. Μία αρμόδια Επιτροπή εξετάζει σε αρχικό επίπεδο τα θέματα και απορρίπτει αυτά που αφορούν προσωπικά ή εμπιστευτικά θέματα ή εκείνα που είναι αναρμόδια η Βουλή των Κοινοτήτων, βρίσκονται σε δικαστική διαδικασία ή είναι πρόδηλα άσχετα ή προσβλητικά. Μέχρι σήμερα (Ιαν. 2017) έχουν τεθεί σε ψηφοφορία 25.366 θέματα εκ των οποίων 386 έχουν λάβει απάντηση από την Κυβέρνηση, ενώ 50 έχουν συζητηθεί στη Βουλή των Κοινοτήτων. Οι συζητήσεις παρουσιάζονται στο κανάλι της Βουλής [parliamentlive.tv] και είναι προσβάσιμα οποιαδήποτε στιγμή στη σελίδα που δημιουργείται για κάθε θέμα. Στην ίδια σελίδα παρουσιάζεται το κείμενο της συζήτησης, η απάντηση που δόθηκε από την Κυβέρνηση καθώς και σχετικά θέματα που συζητήθηκαν στη Βουλή, καθώς και τα βασικά στοιχεία της διαβούλευσης (χρόνος διαβούλευσης, συμμετέχοντες).

2.3.2 Σκωτία - Scottish Government

Η Αποκεντρωμένη Κυβέρνηση της Σκωτίας έχει ένα φάσμα αρμοδιοτήτων που περιλαμβάνουν την υγεία, την εκπαίδευση, τη δικαιοσύνη, τα αγροτικά θέματα, τη στέγαση και το περιβάλλον. Ορισμένες αρμοδιότητες υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου και περιλαμβάνουν: τη μετανάστευση, το Σύνταγμα, την εξωτερική πολιτική και την άμυνα. [<http://www.gov.scot/About>, προσβ 27/1/2017]

Η κυβέρνηση της Σκωτίας θέλει να καταστήσει όσο το δυνατόν ευκολότερο για εκείνους που επιθυμούν να εκφράσουν την άποψη τους σχετικά με κάθε προτεινόμενο πεδίο έργου της με τρόπους που θα ενημερώνουν και θα ενισχύουν το έργο αυτό. Για το λόγο αυτό έχει δημιουργήσει κόμβο διαβούλευσης στον επίσημο ιστότοπο της [<https://consult.scotland.gov.uk/> , προσβ. Ιαν. 2017] όπου θέτει σε Διαβούλευση τα κείμενα που έχει ετοιμάσει για τα θέματα αρμοδιότητας της είτε αφορούν την επιλογή ευρύτερης στρατηγικής, είτε την εφαρμογή ή επικαιροποίηση υφιστάμενων κανονισμών που προτίθενται να εφαρμόσει. Αφού παρουσιαστούν αναλυτικά τα κείμενα που έχουν προετοιμαστεί σε μία φόρμα κατανοητή και ευχάριστη για τους συμμετέχοντες , τίθενται ερωτήματα σχετικά με τα κείμενα αυτά. Η διαβούλευση διαρκεί τουλάχιστον 3 μήνες αλλά και παραπάνω ανάλογα με το θέμα. Τα αποτελέσματα καταγράφονται και αναλύονται, ώστε να ληφθούν υπόψη κατά τη σύνταξη των τελικών κειμένων. Σε ειδική στήλη του κόμβου που έχει το τίτλο: *Ρωτήσαμε, Είπατε, Κάναμε* (We Asked, You Said, We Did) παρουσιάζονται οι πρόσφατες διαβουλεύσεις και το αποτέλεσμά τους, ώστε να είναι εύκολα προσβάσιμα από όλους τους ενδιαφερομένους.

2.3.3 Σκωτία – Κοινοβούλιο της Σκωτίας

Το κοινοβούλιο της Σκωτίας προωθεί ισχυρά την εμπλοκή των πολιτών στα θέματα αρμοδιότητάς της. Στην επίσημη ιστοσελίδα του και υπό το τίτλο Getting Involved [<http://www.parliament.scot/getting-involved.aspx> προσβ.27/1/2017] προσκαλεί και προτρέπει τους πολίτες να ενεργοποιηθούν και να συμμετέχουν στη λειτουργία και το έργο του Κοινοβουλίου, δίνοντάς τους τις παρακάτω επιλογές :

- **Εμπλοκή Νεολαίας (Youth Engagement)** : Απευθύνεται αποκλειστικά στους νέους 16-25 με στόχο να τους ενημερώσει για εκδηλώσεις, συνεδρίες και εργαστήρια ώστε να μάθουν για το Κοινοβούλιο και να τους παροτρύνει να καταθέσουν τις απόψεις τους σε έρευνες και διαβουλεύσεις που πραγματοποιεί το κοινοβούλιο
- **Ημέρες Κοινοβουλίου (Parliament Days)**: Μία άλλη ενδιαφέρουσα πρωτοβουλία είναι η μεταφορά εργασιών του κοινοβουλίου για μια μέρα στις κυριότερες -εκτός Εδιμβούργου - πόλεις της Σκωτίας. Πραγματοποιούνται είτε επίσημες κοινοβουλευτικές δραστηριότητες όπως συνεδριάσεις επιτροπών, είτε σε πιο ανεπίσημο επίπεδο, όπως δημόσιες δεξιώσεις που επιτρέπουν στους πολίτες να συναντηθούν με τα μέλη του Κοινοβουλίου. Στόχος της Ημέρας Κοινοβουλίου σε όλη τη Σκωτία ήταν να αποδείξει ότι το Κοινοβούλιο ανήκει σε όλους με την ελπίδα

να εμπνεύσει τους πολίτες να εμπλακούν και να συμμετέχουν ενεργά στις διαδικασίες του.

- **Το κοινοβούλιο στα Κοινωνικά Δίκτυα (Parliament on social media).** Το κοινοβούλιο διατηρεί ενεργούς λογαριασμούς στα κοινωνικά δίκτυα Facebook, Twitter, Instagram, ενώ διαθέτει κανάλι στο YouTube όπου προβάλλονται οι συνεδριάσεις της ολομέλειας και των επιτροπών καθώς και εκδηλώσεις και ενημερωτικά βίντεο.
- **Οργάνωση Διαμαρτυριών (Organising a protest)** . Το Κοινοβούλιο επιτρέπει τη διοργάνωση διαμαρτυριών προς αυτό, αναγνωρίζοντας το δικαίωμα των πολιτών να εναντιωθούν και να εκδηλώσουν την αντίθεσή τους σε κάθε ενέργεια του. Καλεί τους πολίτες να το κάνουν όμως με ένα τρόπο συντονισμένο, δηλώνοντας τις συνθήκες, τα αιτήματα και το πλήθος των συμμετεχόντων, ενώ έχει εκδώσει και 'Κώδικα Δεοντολογίας για διαμαρτυρίες και διαδηλώσεις στο Κοινοβούλιο'.
- **Αναφορές (Petitions).** Το Κοινοβούλιο της Σκωτίας δίνει τη δυνατότητα μέσω της επίσημης ιστοσελίδας του, [<http://www.parliament.scot/gettinginvolved/petitions/>, προσβ.27/1/2017] δημιουργίας αναφορές για θέματα που ενδιαφέρουν τους πολίτες και θέλουν να γνωστοποιήσουν στο Κοινοβούλιο. Με μία απλουστευμένη διαδικασία – που παρουσιάζεται μέσω ενός σύντομου βίντεο στο you tube – μπορούν να υποβάλουν την αναφορά τους σε οποιαδήποτε γλώσσα στην Επιτροπή Δημόσιων Αναφορών που είναι αρμόδια για την υποδοχή και διαχείριση των αναφορών. Η επιτροπή που αποτελείται από 7 βουλευτές του Κοινοβουλίου επεξεργάζεται τα αιτήματα, κάνει διευκρινιστικά ερωτήματα και δίνει κάποιες οδηγίες για συμπλήρωση προκειμένου να είναι πληρέστερη η αναφορά. Επίσης, αφού ελέγξει το παραδεκτό της αναφοράς ως προς κάποια βασικά χαρακτηριστικά (όπως έλλειψη προσβλητικού, διαφημιστικού ή άσχετου με τις αρμοδιότητες του Κοινοβουλίου περιεχόμενο) εγκρίνει την αναφορά. Η αναφορά είναι προσβάσιμη πλέον από την ιστοσελίδα του Κοινοβουλίου και ο συντάκτης της μπορεί να επιλέξει να είναι ανοιχτή για σχόλια από άλλους συμμετέχοντες όπως επίσης και να την προωθήσει μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Αν η αναφορά συγκεντρώσει πάνω από 752 ψήφους τότε η Επιτροπή το διαβιβάζει στην αρμόδια με το θέμα επιτροπή της βουλής ή στην ολομέλεια για συζήτηση. Η διαδικασία μπορεί να οδηγήσει σε έλεγχο της νομοθεσίας ή σε αλλαγή στο νόμο, ή να αποτελέσει μέρος μιας ευρύτερης

κοινοβουλευτικής ή κυβερνητικής αναθεώρησης της πολιτικής. Για κάθε από τα προπεριγραφέντα στάδια ο συντάκτης λαμβάνει πλήρη ενημέρωση από την Επιτροπή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

- **Τρέχουσες διαβουλεύσεις (Current Consultations).**

Κάθε μέλος του Κοινοβουλίου έχει τη δυνατότητα να εισάγει με δική του πρωτοβουλία, χωρίς την υποστήριξη της παράταξής του μέχρι δύο μεμονωμένα νομοσχέδια κατά τη διάρκεια της θητείας του εκφράζοντας τη δική του πεποίθηση για την αναγκαιότητα νομοθέτησης σε συγκεκριμένο θέμα, ακολουθώντας όμως την εξής διαδικασία: δημιουργεί ένα προσχέδιο του νομοσχεδίου στο οποίο αποτυπώνονται τα κύρια σημεία. Το κείμενο αυτό μαζί με ένα ερωτηματολόγιο τίθεται σε διαβούλευση προς τους πολίτες όπου καλούνται να το υποστηρίξουν και να εκφράσουν την άποψή τους. Η διαδικασία συνοδεύεται από ένα μικρό βίντεο όπου ο κάθε βουλευτής εκφράζει συνοπτικά την άποψή του και καλεί τους πολίτες να εκφραστούν. Η διαβούλευση έχει διάρκεια τουλάχιστον 12 εβδομάδες. Μετά την ολοκλήρωση της, συντάσσεται έκθεση αποτελεσμάτων, η οποία λαμβάνεται υπόψη στη διαμόρφωση του τελικής πρότασης νομοσχεδίου. Το τελευταίο βήμα ώστε η συγκεκριμένη πρόταση να εισαχθεί ως νομοσχέδιο είναι η πρόταση να υποστηριχθεί από τουλάχιστον 18 βουλευτές που θα προέρχονται από τουλάχιστον τα μισά κόμματα της βουλής.

2.3.4 Γαλλία – Δήμος Παρισίων

Ο Δήμος της πρωτεύουσας της Γαλλίας θέτοντας ως στόχο την οικοδόμηση μιας δίκαιης, προοδευτικής και βιώσιμης πόλης δημιούργησε τον Ιανουάριο 2015 τον ιστότοπο « Madame la maire, j'ai une idée » [<https://idee.paris.fr/>, προσβ.2/3/2017] όπου καλεί τους πολίτες να συμμετέχουν στην ανάπτυξη των δημόσιων πολιτικών που θα εφαρμοστούν στο Δήμο και να συμβάλλουν στο σχεδιασμό των μεγάλων και μικρών έργων αστικής ανάπτυξης. Σε αυτό το site όλοι οι κάτοικοι του Παρισιού καλούνται να υποβάλουν τις ιδέες και τα σχέδιά τους για την πόλη τους πάνω σε συγκεκριμένες θεματικές που θέτει ο δήμος κι αφορούν θέματα περιβάλλοντος, ποιότητας ζωής, δημόσιας διοίκησης.

Μία σημαντική συμμετοχική διαδικασία που ξεκίνησε από αυτή την πλατφόρμα αλλά στη συνέχεια εξελίχθηκε αυτόνομα, δημιουργώντας μία επαναλαμβανόμενη πρακτική είναι ο συμμετοχικός προϋπολογισμός [www.budgetparticipatif.paris προσβ.2/3/2017]. Ο προϋπολογισμός αυτός επιτρέπει σε όλους τους Παριζιάνους που επιθυμούν, χωρίς

εξαίρεση, να προτείνουν ένα σχέδιο σε επίπεδο διαμερίσματος (arrondissement) ή για όλο το Δήμο. Στη συνέχεια κάθε χρόνο, οι Παριζιάνοι καλούνται να ψηφίσουν σχετικά με τα προτεινόμενα έργα, για τα οποία θα διατεθούν 480 εκατομμύρια ευρώ στο διάστημα 2014-2020 που αντιστοιχεί στο 5% του επενδυτικού προϋπολογισμού του Δήμου. Η διαδικασία που ακολουθείται είναι η εξής: Στην αρχή κάθε έτους και μέχρι τα τέλη Φεβρουαρίου κατατίθενται οι ιδέες των πολιτών. Από Μάρτιο μέχρι Ιούνιο οι ιδέες εξετάζονται από τις υπηρεσίες του Δήμου και αυτές που έχουν δημόσιο ενδιαφέρον, άπτονται των αρμοδιοτήτων του Δήμου και δε δημιουργούν υπερβολικό κόστος συντήρησης, εξετάζονται σε δεύτερο επίπεδο και συντάσσεται μία έκθεση σκοπιμότητας και προεκτίμηση κόστους για κάθε μία. Οι τεχνικά εφικτές προτάσεις τίθενται σε ψηφοφορία τον Σεπτέμβριο σε δύο κατηγορίες δράσεων, αυτές που είναι για όλο το Δήμο και αυτές που αφορούν κάθε ξεχωριστό διαμέρισμα. Για τη δεύτερη κατηγορία έχουν δικαίωμα ψήφου μόνο αυτοί που κατοικούν ή δουλεύουν στην κάθε περιοχή. Η χρηματοδότηση των έργων που συγκεντρώνουν τις περισσότερες ψήφους συμπεριλαμβάνεται στον προϋπολογισμό του επόμενου έτους που επικυρώνεται με τη ψήφιση του από το Δημοτικό Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του έτους. Από το σημείο αυτό ξεκινά πλέον η υλοποίηση των έργων, η εξέλιξη της οποίας παρουσιάζεται σε ξεχωριστή περιοχή της πλατφόρμας, ώστε όλοι οι πολίτες να πληροφορούνται την πορεία εργασιών και το στάδιο στο οποίο κάθε έργο βρίσκεται. Το ποσό του συμμετοχικού προϋπολογισμού από το 2014 που έχει ξεκινήσει η εφαρμογή του έχει διαμορφωθεί ως εξής¹²:

- 2014: 17.700.000 ευρώ για 9 έργα.
- 2015: 67.700.000 ευρώ για 8 έργα που αφορούν όλη τη πόλη και 180 σε επιμέρους διαμερίσματα.
- 2016: 94.400.000 ευρώ για 11 έργα που αφορούν όλη τη πόλη και 208 σε επιμέρους διαμερίσματα.

Όλα τα παραπάνω περιγραφόμενα παραδείγματα παρουσιάζουν δύο κοινά χαρακτηριστικά : πρώτον βασίζονται όλα στις σύγχρονες Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) και δεύτερον έχουν έντονα αναπτυγμένη την αρχή της λογοδοσίας.

Η ραγδαία και συνεχής ανάπτυξη των ΤΠΕ δίνει τη δυνατότητα διεύρυνσης της λαϊκής βάσης που καλείται να αποφασίσει αφού πρώτα πληροφορηθεί και ανταλλάξει απόψεις,

---

¹² Πηγή: TOUT SAVOIR SUR LE BUDGET PARTICIPATIF- MAIRIE DE PARIS

πέρα και περισσότερο από την ‘επίσημη’ συμμετοχή έκφρασης πολιτικής βούλησης μέσω εκλογικών διαδικασιών κάθε τέσσερα χρόνια.

Η χρήση των υπολογιστών και ψηφιακών μέσων έχει γίνει ευκολότερη για κάθε πολίτη κι η πρόσβαση στο διαδίκτυο έχει επεκταθεί : σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ για το 2015, 9 στα 10 νοικοκυριά του Ηνωμένου Βασιλείου είχαν πρόσβαση στο Internet , στη Γαλλία 8 στα 10 και στην Ελλάδα σχεδόν 7 στα 10 αντίστοιχα¹³.

Όλοι αυτοί οι πολίτες αποτελούν ένα ‘εν δυνάμει’ ενεργό σώμα κοινωνίας που μέσω του διαδικτύου μπορεί να συμμετέχει σε κοινό διάλογο, να εκφράζει απόψεις, να οργανώνει και να σχηματίζει συμμαχίες με ομοϊδέατες, να διοργανώνει διαμαρτυρίες διεκδικώντας άμεση συμμετοχή στην δημιουργία και υλοποίηση των δημόσιων πολιτικών και στη λήψη αποφάσεων.

Παράλληλα όμως κάθε άποψη, γνώμη, αίτημα που κατατίθεται καταγράφεται και αντιμετωπίζεται ως ιδιαίτερο και μοναδικό και είναι δυνατή η παρακολούθηση της πορείας του. Σε όλες τις προαναφερόμενες εφαρμογές υπάρχει ξεχωριστό σημείο παρακολούθησης της εξέλιξης κάθε πρότασης που ο ενδιαφερόμενος καταθέτει και ιδιαίτερο σημείο καταγραφής των αποτελεσμάτων. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η διαφάνεια και πιστοποιείται το πραγματικό ενδιαφέρον αυτών που προκαλούν τη διαβούλευση, ενώ από την άλλη ενισχύεται η εμπιστοσύνη των συμμετεχόντων και η πεποίθηση ότι η γνώμη τους λαμβάνεται σοβαρά υπόψη.

2.3.5 Ελλάδα – Δήμος Αιγάλεω

Υπάρχουν όμως και στην Ελλάδα νεότερες προσεγγίσεις στη διαδικασία της διαβούλευσης όπως η ενδιαφέρουσα, κατά αρχάς, προσπάθεια υλοποίησης της μεθόδου των Ανοιχτών Συνελεύσεων που ξεκίνησε πρόσφατα στο Δήμο Αιγάλεω:

Το Δημοτικό Συμβούλιο του Δ. Αιγάλεω με βάση το άρθρο 70 του Ν.3852/2010 αποφάσισε τη συγκρότηση Επιτροπής Τοπικής Δημοκρατίας ως συμβουλευτικό όργανο του δήμου για την επεξεργασία και εισήγηση στο δημοτικό συμβούλιο θεμάτων που έχουν σχέση με την ενίσχυση της συμμετοχής των δημοτών στις τοπικές υποθέσεις.

Η επιτροπή αποτελείται από είκοσι ένα μέλη εκ των οποίων τα δέκα εκλέγονται από ανοιχτές συνελεύσεις των κατοίκων ανά εκλογικό διαμέρισμα του Δήμου, ενώ τα υπόλοιπα

---

¹³ Στοιχεία ΟΟΣΑ: <https://data.oecd.org/ict/internet-access.htm#indicator-chart> προσβ. 19/3/2017

έντεκα μέλη ορίζονται από το Δημοτικό Συμβούλιο. Η λειτουργία της καθορίζεται από αντίστοιχο Κανονισμό που καθορίζει το έργο και τις αρμοδιότητες, τον τρόπο σύγκλισης και λήψης αποφάσεων και τη δομή των ανοιχτών συνελεύσεων κατοίκων και του τρόπου εκλογής εκπροσώπου της στην Επιτροπή Τοπικής Δημοκρατίας.

Για την επίτευξη του έργου της Επιτροπής Τοπικής Δημοκρατίας και την ενίσχυση της συμμετοχής των κατοίκων στις τοπικές υποθέσεις συγκαλούνται ανοιχτές συνελεύσεις των κατοίκων ανά εκλογικό διαμέρισμα του Δήμου είτε με απόφαση του Δ.Σ. ύστερα από εισήγηση της επιτροπής, είτε με συλλογή τουλάχιστον εκατόν πενήντα υπογραφών κατοίκων του εκλογικού διαμερίσματος για θέματα που αφορούν την περιοχή τους. Οι αποφάσεις των συνελεύσεων διαβιβάζονται με ευθύνη του Συντονιστή στην Επιτροπή Τοπικής Δημοκρατίας, η οποία έχει την ευθύνη να ενημερώσει σχετικά το δημοτικό συμβούλιο και τις αρμόδιες Υπηρεσίες.

Το πλεονέκτημα της μεθόδου αυτής είναι ότι δίνει ένα ισχυρό βήμα στους κατοίκους ανεξάρτητα μορφωτικού, οικονομικού ή εκ θέσεως παράγοντα να εκφράσουν την άποψη τους σχετικά με τα θέματα που θέτει σε διαβούλευση η Δημοτική αρχή. Μέσα από τις Ανοιχτές Συνελεύσεις, δίνεται η δυνατότητα στους συμμετέχοντες με τη δια ζώσης παρουσία τους να ανταλλάξουν απόψεις, και να εκφράσουν διαφορετικές οπτικές, ώστε να αναδειχθούν περισσότερες πτυχές κάθε θέματος. Η συζήτηση θα επιφέρει ώσμωση των απόψεων με αποτέλεσμα τα συμπεράσματα που θα προκύψουν να είναι πλουραλιστικά και να αποτυπώνουν τη γνώμη πολλών .

Πιο σημαντικό ίσως χαρακτηριστικό αυτής της μεθόδου διαβούλευσης είναι η δυνατότητα που δίνεται στους πολίτες και μάλιστα ανά γειτονιά να αναδεικνύουν οι ίδιοι τα θέματα που τους απασχολούν και πιστεύουν ότι πρέπει να φτάσουν μέχρι τη Δημοτική Αρχή. Μία από κάτω προς τα πάνω δηλαδή τροφοδότηση με οργανωμένο όμως τρόπο και όχι με τη λογική ο καθένας ζητά από το Δήμαρχο την προσωπική του χάρη.

3 Η ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΤΑ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται η αποτύπωση του τρόπου και των διαδικασιών διαβούλευσης που πραγματοποιούνται κατά τη σύνταξη των Επιχειρησιακών προγραμμάτων των Ελληνικών ΟΤΑ.

Στόχος της παρούσας εργασίας αποτελεί η διερεύνηση για τις μεθόδους, τα αποτελέσματα και τη συνεισφορά της Διαβούλευσης στο τελικό κείμενο των Επιχειρησιακών προγραμμάτων στους Δήμους.

Η διερεύνηση επιλέγεται να γίνει με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου που καλούνται οι Δήμοι να συμπληρώσουν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Έτσι στα επόμενα υποκεφάλαια περιγράφεται πώς έγινε η επιλογή των παραληπτών, γίνεται παρουσίαση του ερωτηματολογίου και ανάλυση των ερωτήσεων, ενώ στη συνέχεια περιγράφεται η διαδικασία αποστολής και απόκρισης που υπήρχε. Κατόπιν παρουσιάζονται τα καταγεγραμμένα αποτελέσματα και η στατιστική παρουσίασή τους συνοδευόμενη από τα αντίστοιχα γραφήματα και πίνακες.

3.2 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ- ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Από τους τεθέντες στόχους της έρευνας προκύπτει ότι ο πληθυσμός της έρευνας είναι οι δήμοι που έχουν ολοκληρώσει τη σύνταξη του Ε.Π. για την περίοδο 2015-2019 και κατ' επέκταση και το στάδιο της διαβούλευσης. Για να εντοπιστούν οι Δήμοι αυτοί, ζητήθηκε η συνδρομή του Τμήματος Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Τοπικής Αυτοδιοίκησης που ανήκει στη Διεύθυνση Οικονομικής και Αναπτυξιακής Πολιτικής Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που εστάλησαν από την εν λόγω υπηρεσία στις 7/2/2017 και λαμβάνοντας υπόψη ότι:

A. Τα στοιχεία βασίζονται στην πληροφόρηση που παρέχεται μέσω της ιστοσελίδας http://epota.ypes.gr/?page_id=113,

B. Τα στοιχεία αφορούν ενημέρωση έως 07/02/2017,

Γ. Τα στοιχεία είτε αντλήθηκαν από αναζήτηση στο Internet, είτε από την πληροφόρηση που παρείχαν στην εν λόγω υπηρεσία οι ίδιοι οι Δήμοι,¹⁴

προκύπτουν για τους 325 Δήμους της Επικράτειας τα εξής:

Δήμοι που ολοκλήρωσαν το Επιχειρησιακό	72
Δήμοι που έφτασαν έως και την Α΄ Φάση	87
Δήμοι που ανακοίνωσαν μόνο τη διαβούλευση	8
Δήμοι που δεν ξεκίνησαν το Επιχειρησιακό	158

Επομένως αποδέκτες του ερωτηματολογίου αποτέλεσαν οι 72 Δήμοι με ολοκληρωμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.

3.3 ΔΟΜΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Το ερωτηματολόγιο που συντάχθηκε για τις ανάγκες της έρευνας αποτελείται από 17 ερωτήσεις εκ των οποίων οι 10 είναι κλειστού τύπου, 4 εξ' αυτών διπολικές, ενώ οι υπόλοιπες 6 απαιτούν συμπλήρωση στοιχείων. Οι υπόλοιπες είναι 5 γενικής ενημέρωσης και 2 ανοιχτού τύπου .

Αναλυτικά :

Οι πέντε πρώτες ερωτήσεις διερευνούν την ταυτότητα του Δήμου που συμμετέχει στην έρευνα καθώς και την ύπαρξη μονάδων προγραμματισμού και τη δυναμικότητά τους στους Δήμους σε σχέση και με τον πληθυσμό τους.

Ερώτηση 1. Ζητείται να συμπληρωθεί ο Δήμος που συμμετέχει στην έρευνα

Ερώτηση 2. Ζητείται να συμπληρωθεί ο πληθυσμός του Δήμου που συμμετέχει στην έρευνα.

Ερώτηση 3. Ζητείται να απαντηθεί αν υπάρχει μονάδα προγραμματισμού με απάντηση ναι ή όχι.

---

¹⁴ Το ηλεκτρονικό μήνυμα με τα στοιχεία επισυνάπτεται στο Παράρτημα Β΄

Ερώτηση 4. Ζητείται να περιγραφεί αν η υπηρεσία προγραμματισμού αποτελεί Διεύθυνση , τμήμα / γραφείο υπαγόμενο σε Διεύθυνση ή αυτοτελές καθώς και τα στελεχιακό δυναμικό της μονάδας ανά ειδικότητα.

Ερώτηση 5. Ζητούνται στοιχεία για την υπηρεσία που έχει αναλάβει τη σύνταξη Ε.Π . σε περίπτωση που δεν είναι μονάδα προγραμματισμού.

Στη συνέχεια γίνεται εισαγωγή στην διερεύνηση της διαδικασίας διαβούλευσης. Οι ερωτήσεις 6,7,8 επικεντρώνονται στα μέσα διαβούλευσης .

Ερώτηση 6 και 7. Ζητείται το είδος και η συμμετοχή στα μέσα δημοσιοποίησης του στρατηγικού σχεδιασμού από τις εξής επιλογές :

Ιστοσελίδα του Δήμου, Δημοτική Επιτροπή διαβούλευσης, Ημερίδα, Σε ειδικές ομάδες ενδιαφέροντος (παρακαλώ αναφέρετε αναλυτικά), ενώ δίνεται και η δυνατότητα συμπλήρωσης άλλου μέσου που δεν υπάρχει στη λίστα .

Ερώτηση 8. Διερευνάται αν έχει επεκταθεί ο Δήμος σε εφαρμογή άλλων μέσων ηλεκτρονικής διαβούλευσης και ποιά είναι αυτά.

Ερώτηση 9. Εξειδικεύει στη χρήση ερωτηματολογίων: Στον Αναλυτικό Οδηγό Κατάρτισης ΕΠ Δήμων που συνέταξε η ΕΕΤΑΑ για την υποστήριξη των Δήμων στη σύνταξη των Ε.Π. προτείνεται «Ερωτηματολόγιο Ανοιχτής Δημόσιας Διαβούλευσης για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου»¹⁵ για την υποστήριξη της Διαβούλευσης του Ε.Π. χωρίς να είναι υποχρεωτικό ή περιοριστικό. Με την ερώτηση αυτή διερευνάται αν ο Δήμος που συμμετέχει στην έρευνα χρησιμοποίησε ερωτηματολόγιο ή όχι και περαιτέρω αν χρησιμοποίησε το προτεινόμενο της ΕΕΤΑΑ ή μπήκε στη διαδικασία σύνταξης δικού του . Στην περίπτωση χρήσης ερωτηματολογίου ζητείται να συμπληρωθεί το πλήθος των συλλεχθέντων .

Οι επόμενες ερωτήσεις 10,11,12 αφορούν στη διαχείριση και καταγραφή των σχολίων της Διαβούλευσης είτε αφορούν ερωτηματολόγια είτε άλλης μορφής σχολίων ή προτάσεων .

Ερώτηση 10. Διερευνάται ποια υπηρεσία έχει επιφορτιστεί με την διαχείριση των σχολίων με επιλογές την Υπηρεσία Προγραμματισμού, Υπηρεσία Πληροφορικής ή δυνατότητα δήλωσης άλλης .

---

¹⁵ Βλ. Αναλυτικός Οδηγός_Κατάρτισης ΕΠ_Δήμων_v13b.doc-Εκδοση Σεπτέμβριος 2011- Παράρτημα ΣΤ σελ. 145

Ερώτηση 11. Η ερώτηση αυτή είναι η μία από τις δύο ανοιχτού τύπου του ερωτηματολογίου, στην οποία διερευνάται με ποια κριτήρια αξιολογούνται τα σχόλια των πολιτών. Επειδή η ερώτηση αυτή κρίθηκε σημαντική αλλά και πολύ ευρεία δόθηκε επεξήγηση με αναφορά ενδεικτικών κριτηρίων: αναγκαιότητα, σκοπιμότητα, ωριμότητα, αρμοδιότητα Δήμου.

Ερώτηση 12. Διερευνάται αν συντάχθηκε Έκθεση καταγραφής που να συγκεντρώνει τα αποτελέσματα της διαβούλευσης και τις προτάσεις ομαδοποιημένες ανά Άξονα, Μέτρο και Στόχο. Η έκθεση αυτή παρουσιάζεται στην Εκτελεστική Επιτροπή και μπορεί να οδηγήσει σε αναθεώρηση του Στρατηγικού Σχεδιασμού.

Οι Ερωτήσεις 13, 14 εστιάζουν στα αποτελέσματα της Διαβούλευσης κατά την Α' φάση και την Β' φάση.

Ερώτηση 13. Στην ερώτηση ζητείται να αποτυπωθεί αν τελικά η Διαβούλευση οδήγησε σε αναθεώρηση του Στρατηγικού Σχεδιασμού του Δήμου, προσδιορίζοντας το μέτρο και στόχο ανά άξονα. Αν δηλαδή μέσα από τη Διαδικασία της Διαβούλευσης αναδείχτηκε η ανάγκη να εμπλουτιστεί ο Στρατηγικός Σχεδιασμός με κάποιο στόχο ή ακόμα και μέτρο που η Δημοτική Αρχή δεν το είχε εντοπίσει.

Ερώτηση 14. Με την ερώτηση αυτή διερευνάται αν η Διαβούλευση οδήγησε στον εμπλουτισμό των δράσεων που περιγράφονται στη β' φάση του Ε.Π. με δράσεις που η κοινωνία εντόπισαν ότι λείπουν και η δημοτική Αρχή αναγνώρισε την αναγκαιότητα τους.

Οι τελευταίες τρεις ερωτήσεις γνώμης απευθύνονται στα στελέχη των μονάδων προγραμματισμού που έχοντας άμεση σχέση με τις διαδικασίες διαβούλευσης, γνωρίζοντας τη συμμετοχή ή μη σε αυτές και ως πρώτοι αποδέκτες των σχολίων και προτάσεων έχουν πληρέστερη εικόνα και μπορούν να εκφράσουν άποψη για τα προβλήματα της Διαβούλευσης

Ερώτηση 15. Αυτή η ερώτηση γνώμης ζητά την άποψη για την αποτελεσματικότητα της ηλεκτρονικής διαβούλευσης με ναι ή όχι.

Ερώτηση 16. Στη ερώτηση δίνονται 5 πιθανοί λόγοι που αποτρέπουν τη συμμετοχή και ζητείται η αξιολόγηση από τους ερωτώμενους με κλίμακα Likert. Οι λόγοι προς αξιολόγηση είναι: Έλλειψη χρόνου, Έλλειψη πληροφόρησης, Έλλειψη τεχνογνωσίας, Πιστεύουν ότι δεν θα ληφθεί υπόψη η γνώμη τους, Δεν ενδιαφέρονται για τα 'κοινά' ενώ δίνεται και η δυνατότητα προσδιορισμού άλλου λόγου.

Ερώτηση 17. Η τελευταία ερώτηση είναι ανοικτού τύπου και ζητά την γνώμη του ερωτώμενου για τους τρόπους ενίσχυσης της συμμετοχής των πολιτών. Εδώ καταγράφονται προτάσεις που οι ερωτώμενοι - στελέχη κατά κύριο λόγο των μονάδων προγραμματισμού – πιστεύουν ότι θα οδηγήσουν σε ευρεία διαβούλευση

Το πλήρες ερωτηματολόγιο επισυνάπτεται στο παράρτημα Α'.

3.4 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ

Για αμεσότερα αποτελέσματα επιλέχθηκε να αποσταλούν τα ερωτηματολόγια μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στοχευμένα στις μονάδες προγραμματισμού των Δήμων. Προκειμένου να συγκεντρωθούν τα απαιτούμενα στοιχεία επικοινωνίας (ηλεκτρονικές διευθύνσεις και τηλέφωνα) έγινε διεξοδική έρευνα μέσω των ιστοσελίδων των Δήμων και όπου δεν ήταν δυνατή ο εντοπισμός στοιχείων, έγινε τηλεφωνική επικοινωνία με τους Δήμους όπου ζητήθηκαν οι αρμόδιοι σύνταξης του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων πριν την αποστολή του ερωτηματολογίου έγινε απευθείας τηλεφωνική επικοινωνία με τα στελέχη των μονάδων προγραμματισμού ή γενικά των αρμόδιων που χειρίστηκαν τις διαδικασίες διαβούλευσης για την γνωστοποίηση της αποστολής του. Επίσης έγιναν τηλεφωνικές επικοινωνίες προκειμένου να συζητηθεί το ερωτηματολόγιο αλλά και για την υπενθύμιση συμπλήρωσής του.

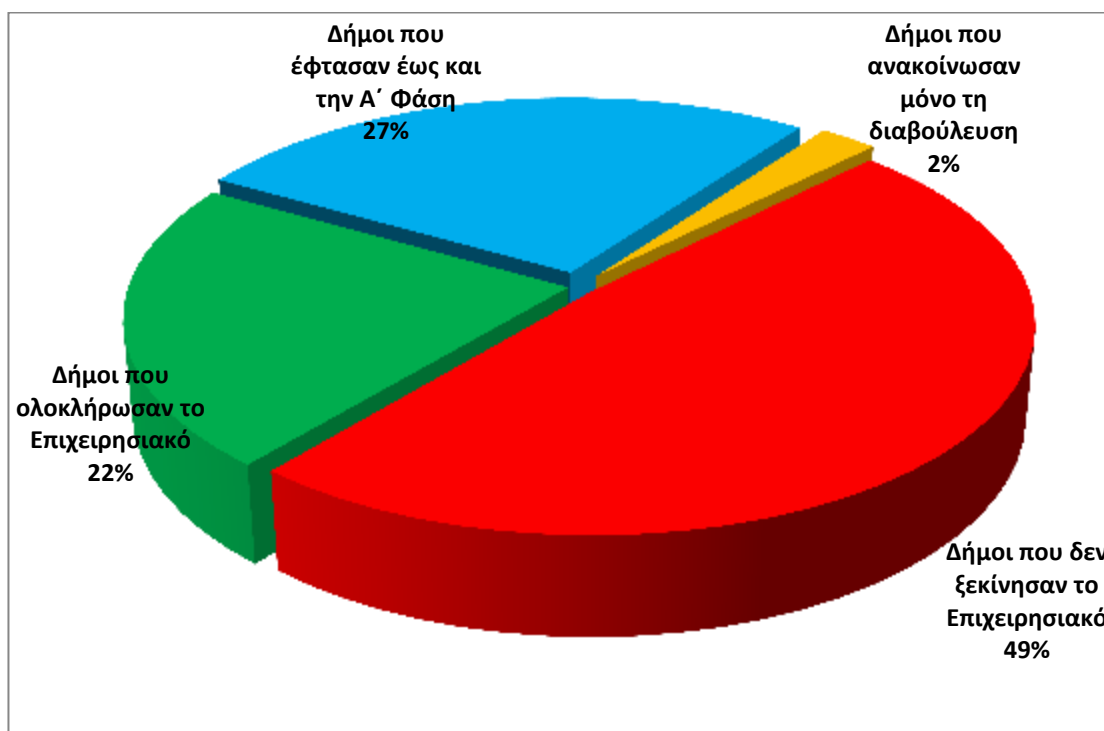
Η διαδικασία αποστολής και συλλογής ερωτηματολογίων διήρκεσε ένα μήνα και συγκεκριμένα από 10/3/2017 ως 10/4/2017. Έγινε αποστολή σε εβδομήντα Δήμους αρχικά και ανταποκρίθηκαν 23 Δήμοι. Μετά από 2 εβδομάδες στάλθηκε εκ νέου μήνυμα υπενθύμισης σε 36 Δήμους στο οποίο ανταποκρίθηκαν 19, ενώ 3 απάντησαν μετά από τηλεφωνική επικοινωνία. Τελικά συγκεντρώθηκαν **45 ερωτηματολόγια** με στοιχεία που μπορούσαν να επεξεργαστούν. Το πλήθος και ο βαθμός συμπλήρωσης του κρίθηκε επαρκής και ικανοποιητικός. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται σε επόμενο υποκεφάλαιο.

3.5 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ – ΑΝΑΛΥΣΗ

Το πρώτο στοιχείο που παρουσιάζει ενδιαφέρον εμφανίστηκε κατά την προετοιμασία της έρευνας καθώς προέκυψε πόσοι Δήμοι έχουν ολοκληρώσει το Ε.Π. της περιόδου 2015-2019 ενώ βρισκόμαστε ήδη στο 2017. Σύμφωνα με τα στοιχεία της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Εσωτερικών όπως αναλυτικά παρουσιάζονται παραπάνω, οι Δήμοι αυτοί είναι

72 από τους 325 Δήμους της Επικράτειας που αντιστοιχούν μόλις στο 22% του συνόλου των Δήμων όπως φαίνεται στο παρακάτω Διάγραμμα 3.1.

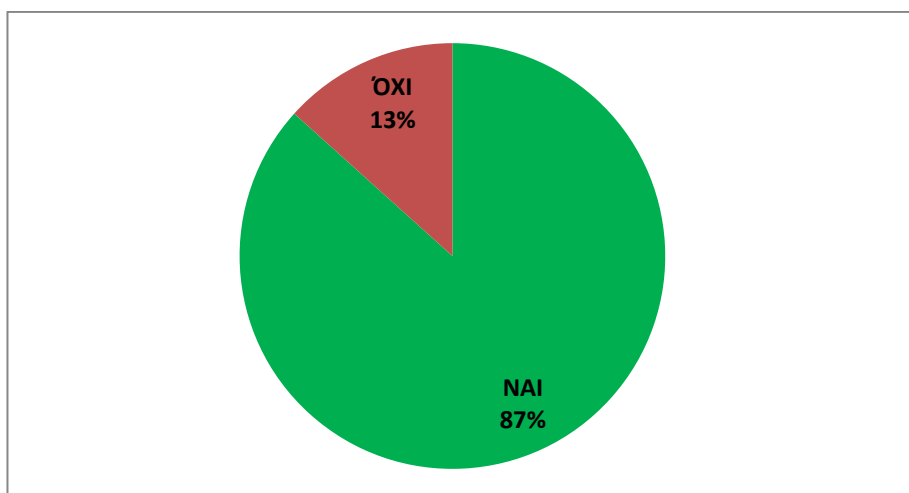
Διάγραμμα 3.1 Δήμοι ανά στάδιο εκπόνησης Ε.Π.

3.5.1 Μονάδες Προγραμματισμού – Στελέχωση

Από την έρευνα προέκυψε ότι η πλειοψηφία των Δήμων (39 Δήμοι) διαθέτουν Μονάδα Προγραμματισμού, η οποία έχει αναλάβει και την σύνταξη του Ε.Π. Σε 6 Δήμους ελλείπει μονάδα προγραμματισμού συστάθηκε Ομάδα Έργου που ήταν αρμόδια για τη σύνταξη του Ε.Π.

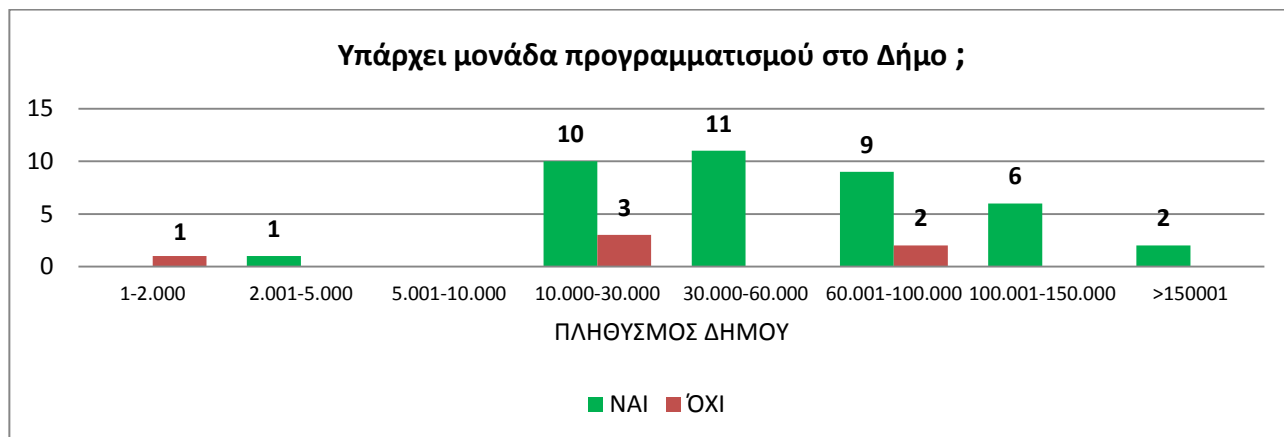
Διάγραμμα 3.2 Ύπαρξη Μονάδων προγραμματισμού στους Δήμους (ποσοστά %)

Από την πληθυσμιακή ανάλυση των Δήμων προκύπτει ότι οι Δήμοι που δεν έχουν συστήσει μονάδα προγραμματισμού δεν είναι μόνο μικροί αλλά και μεσαίοι ή μεγάλοι.

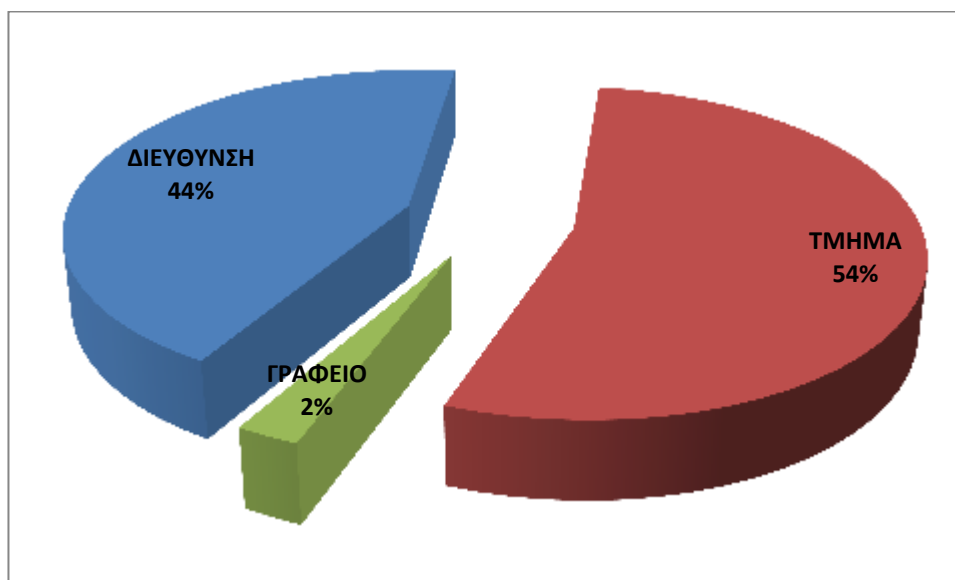
Στο διάγραμμα 3.3 εμφανίζεται το πλήθος των μονάδων προγραμματισμού ανάλογα με τον πληθυσμό των Δήμων, κατηγοριοποιημένοι σύμφωνα με τον Ν. 3852/2010 –Καλλικράτης.

Διάγραμμα 3.3 Συσχέτιση ύπαρξης μονάδων προγραμματισμού με πληθυσμό Δήμου

Οι μονάδες προγραμματισμού συνήθως βρίσκονται οργανωτικά σε επίπεδο αυτοτελούς Τμήματος (21) και λιγότερο σε επίπεδο Διεύθυνσης (17) ενώ υπάρχει μία περίπτωση που αποτελεί αυτοτελές γραφείο (1) .

Διάγραμμα 3.4 Οργανωτική βαθμίδα μονάδων προγραμματισμού

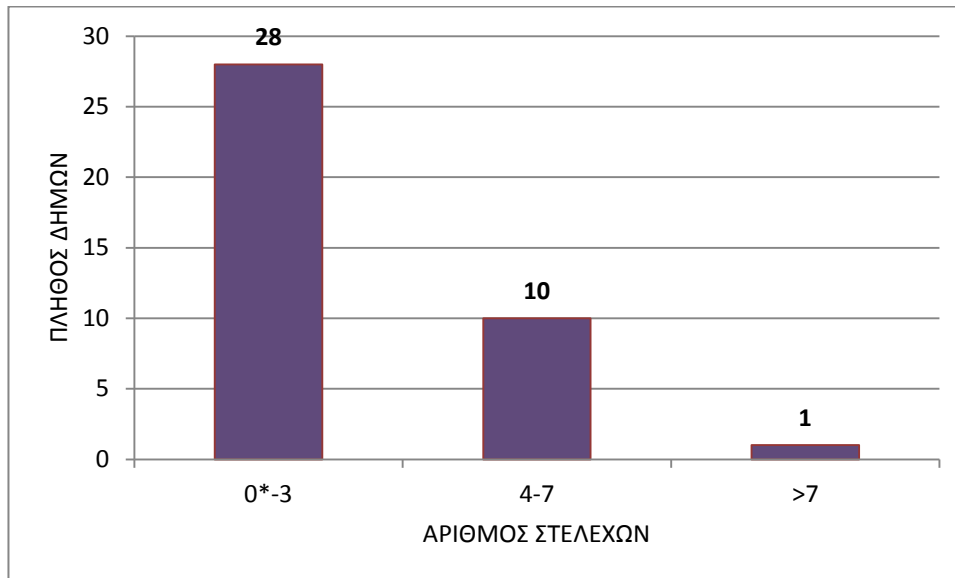

Η στελέχωση των μονάδων είναι σχετικά ολιγομελής: Η πλειοψηφία των μονάδων έχει μέχρι 3 άτομα, ενώ πάνω από 7 άτομα έχει μόνο ένας Δήμος. Υπάρχει και μία περίπτωση όπου το

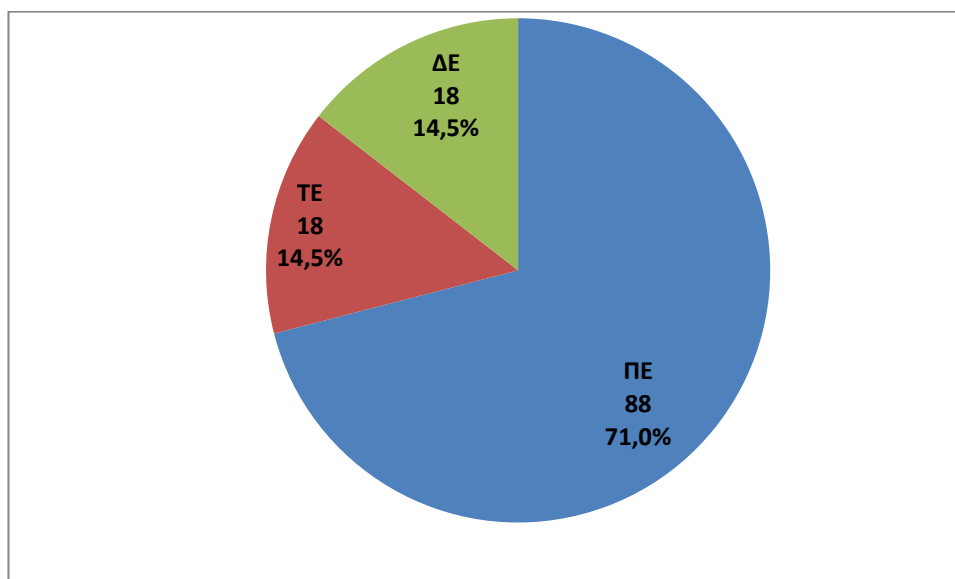
τιμήμα στελεχώνεται από άτομα με παράλληλα καθήκοντα από άλλες υπηρεσίες (περίπτωση 0* στο παρακάτω διάγραμμα 3.5).

Διάγραμμα 3.5 Στελέχωση μονάδων προγραμματισμού

Παρά το μικρό σε αριθμό στελεχιακό δυναμικό το προσωπικό των μονάδων Προγραμματισμού χαρακτηρίζεται από υψηλό επίπεδο. Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 3.6 το 71% είναι Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (ΠΕ) πολλοί δε εξ' αυτών διαθέτουν και μεταπτυχιακούς τίτλους.

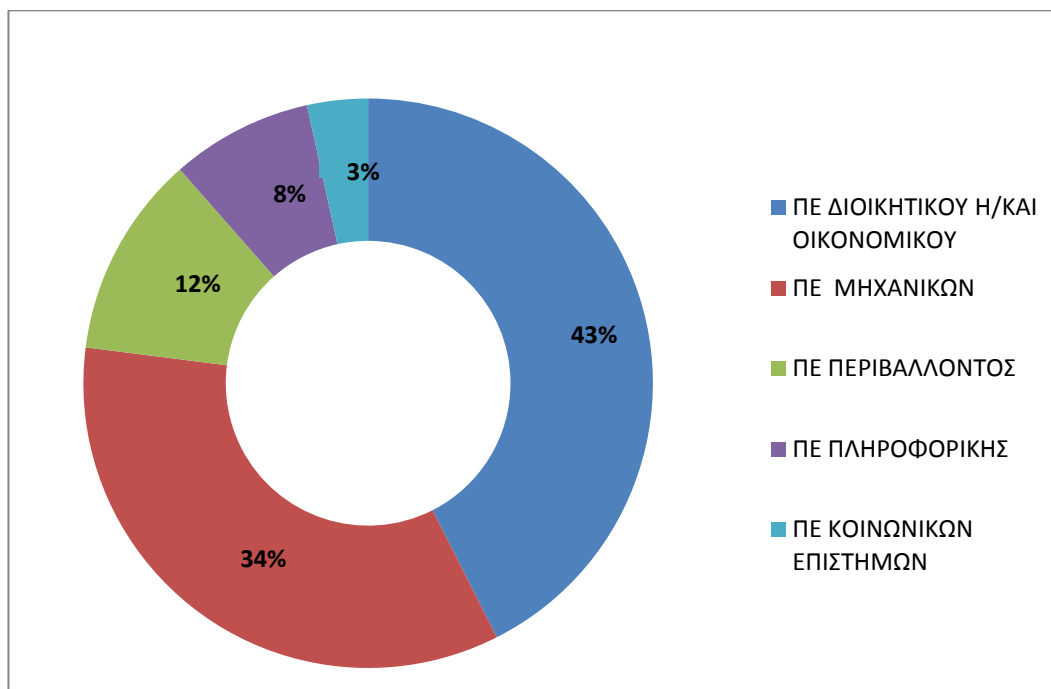
Διάγραμμα 3.6 Στελέχωση μονάδων προγραμματισμού ανά βαθμίδα εκπαίδευσης

Όσον αφορά τις ειδικότητες των ΠΕ προέρχονται από Διοικητικό /Οικονομικό Τομέα, Μηχανικοί, Περιβάλλοντος (Γεωπόνοι, Δασολόγοι, Γεωλόγοι κλπ), Πληροφορικής.

Η κατανομή τους παρουσιάζεται στο παρακάτω Διάγραμμα 3.7:

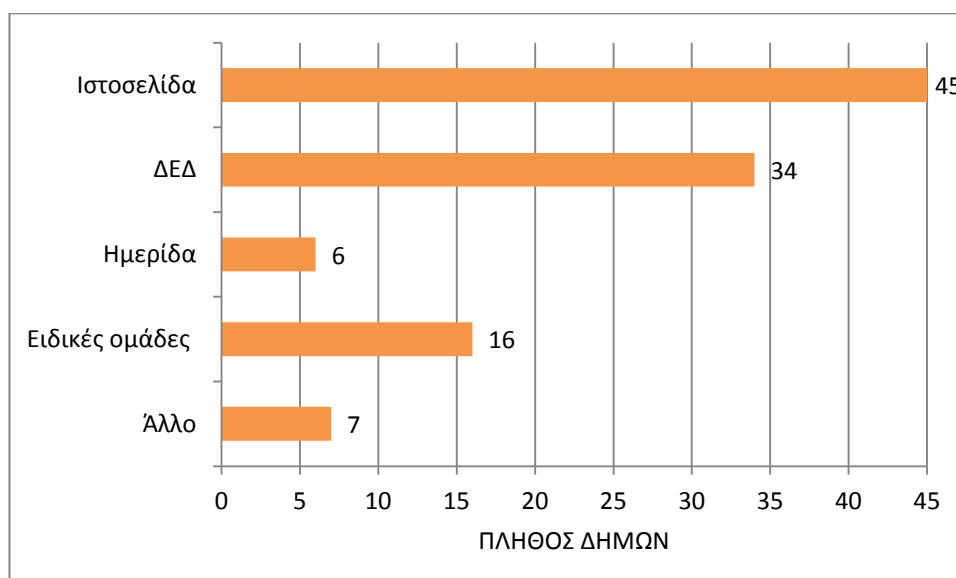
Διάγραμμα 3.7 Στελέχωση ΠΕ μονάδων προγραμματισμού ανά Ειδικότητα (ποσοστά %)

3.5.2 Τρόποι δημοσιοποίησης- διαβούλευσης

Παρακάτω διερευνώνται οι τρόποι που δημοσιοποιήθηκε και τέθηκε σε Διαβούλευση ο Στρατηγικός Σχεδιασμός (Σ.Σ.) δηλαδή το Α' μέρος του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Διάγραμμα 3.8 Πλήθος Δήμων ανά Μέσο δημοσιοποίησης Στρατηγικού Σχεδιασμού

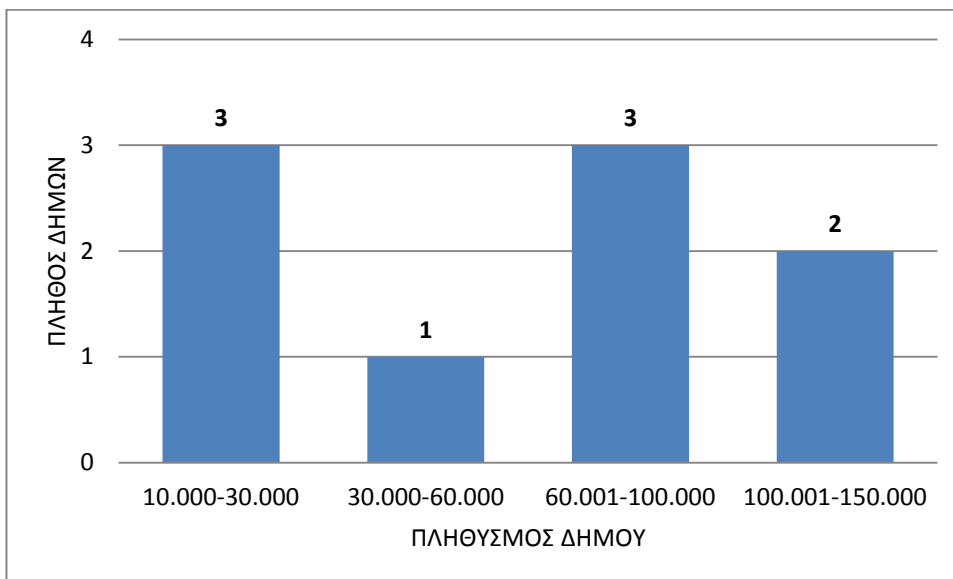
A. Ιστοσελίδα

Όπως προκύπτει **όλοι** οι Δήμοι χρησιμοποίησαν την ιστοσελίδα τους για να δημοσιοποιήσουν το Στρατηγικό Σχεδιασμό .

B. Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης (ΔΕΔ)

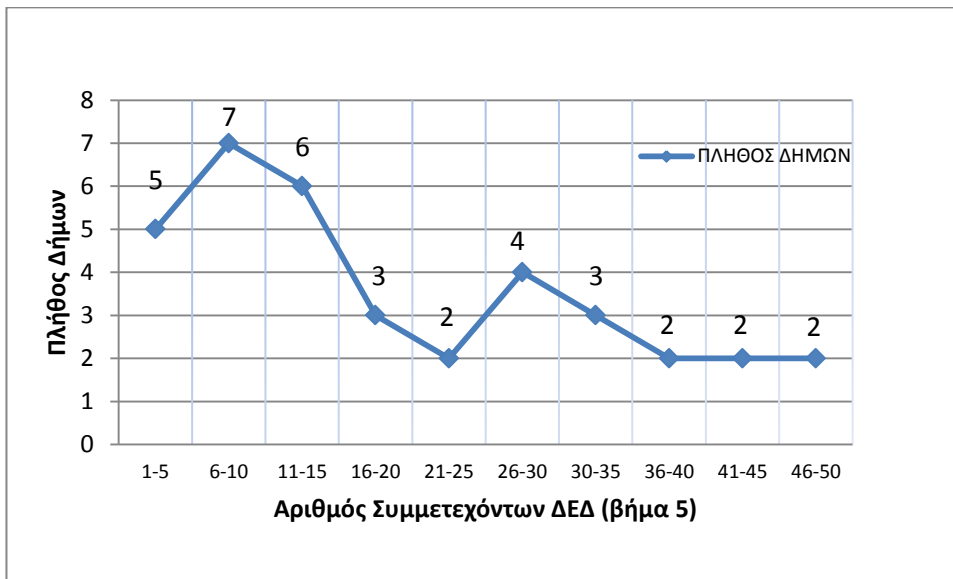
Όσοι Δήμοι έχουν συστήσει Δημοτικές Επιτροπές Διαβούλευσης παρουσίασαν και συζήτησαν το Στρατηγικό τους Σχεδιασμό . Όμως παρόλο που έχουν περάσει 7 χρόνια από την εφαρμογή του Καλλικράτη που προέβλεπε την σύσταση ΔΕΔ σε όλους τους Δήμους άνω των 10.000 κατοίκων πολλοί Δήμοι δεν έχουν εφαρμόσει αυτή την υποχρέωση τους. Σύμφωνα με την έρευνα, από τους 43 Δήμους που είχαν υποχρέωση σύστασης ΔΕΔ, αφού αφαιρούνται 2 Δήμοι που έχουν πληθυσμό λιγότερο από 10.000, 9 Δήμοι δεν έχουν προχωρήσει τις διαδικασίες για σύσταση ΔΕΔ. Εξετάζοντας τους πληθυσμιακά (και σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση που εφαρμόζεται στο Καλλικράτη) προκύπτει ότι ανήκουν και σε μεσαίους και μεγάλους πληθυσμιακά Δήμους, όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα 3.9.

Διάγραμμα 3.9 Δήμοι που δεν έχουν συστήσει ΔΕΔ (κατανομή με πληθυσμιακά κριτήρια)

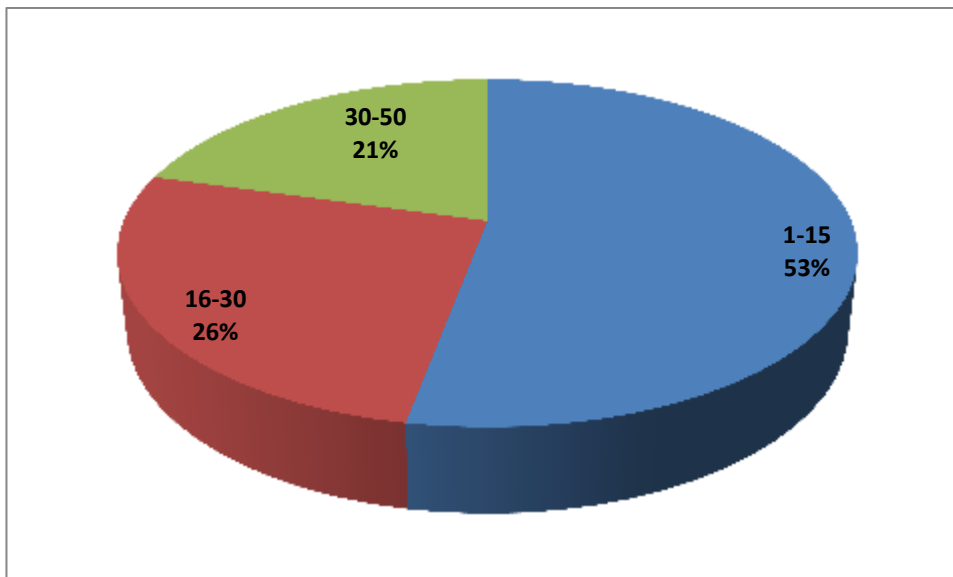

Όσον αφορά στη συμμετοχή των μελών της Επιτροπής κατά τη συζήτηση του Στρατηγικού, αυτή προκύπτει ότι είναι πολύ μικρή σε σχέση με την ολομέλεια τους που είναι από 35 ως 50 άτομα. Τα σχετικά αποτελέσματα της έρευνας στους 34 Δήμους που έχουν ΔΕΔ παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 3.10 όπου παρουσιάζεται η συμμετοχή των μελών ΔΕΔ (κατηγοριοποιημένη ανά διαστήματα με βήμα=5) ανά πλήθος Δήμων.

Διάγραμμα 3.10 Πλήθος Δήμων ανά αριθμό συμμετεχόντων ΔΕΔ

Διάγραμμα 3.11 Ποσοστιαία κατανομή συμμετεχόντων

Όπως προκύπτει από το Διάγραμμα 3.11 πάνω από τις μισές συνεδριάσεις και συγκεκριμένα 53% πραγματοποιήθηκαν με λιγότερα από 15 μέλη παρόντα. Αυτό βέβαια δεν δημιουργεί πρόβλημα εγκυρότητας των αποφάσεων αφού βάσει του κανονισμού απαρτία κατά την επαναληπτική συνεδρίαση υπάρχει με όσα μέλη είναι παρόντα¹⁶.

Γ. Ημερίδα

Από την έρευνα προέκυψε ότι έξι Δήμοι χρησιμοποίησαν ως μέσο επικοινωνίας την Ημερίδα. Καταγράφηκε ένας Δήμος ο οποίος κατά τη φάση προσδιορισμού του στρατηγικού

¹⁶ ΕΕΤΑΑ : ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ- Άρθρο 5, παρ 4-5.

οράματος και προκειμένου να ενεργοποιήσει τους εμπλεκόμενους φορείς πραγματοποίησε ενημερωτική συνάντηση – ημερίδα με όλους τους Παραγωγικούς και Αναπτυξιακούς Φορείς της Πόλης και του όμορου Δήμου. Τρεις Δήμοι παρουσίασαν τον κείμενο του Στρατηγικού τους Σχεδιασμού κατά τη διάρκεια ημερίδας στην οποία υπήρχε συμμετοχή 35, 60 και 70 ατόμων. Επίσης καταγράφεται η περίπτωση Δήμου που ενώ οργανώθηκε ημερίδα δεν υπήρχε καθόλου συμμετοχή. Τέλος υπάρχει και περίπτωση Δήμου που διοργάνωσε 3 ημερίδες εκ των οποίων η μία στο πλαίσιο της συνεδρίασης της επιτροπής Διαβούλευσης, η οποία ήταν ανοικτή στο κοινό. Στην τελευταία περίπτωση από τις ημερίδες αυτές κατεγράφησαν αναλυτικά οι προτάσεις που κατατέθηκαν και έγινε ταξινόμηση τους ανά τομέα παρέμβασης ενώ έγινε και περαιτέρω ανάλυση ως προς τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων (σε ποιους τομείς στρέφονται οι μικρότερες και οι μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες πολιτών κλπ). Το κείμενο που περιέχει τα αποτελέσματα αυτά συμπεριλήφθηκε ως παράρτημα στο τελικό κείμενο του Ε.Π. του Δήμου.

Δ. Ειδικές Ομάδες

Δεκαπέντε Δήμοι αναφέρουν ότι δημοσιοποίησαν το Σ.Σ. τους σε ειδικές Ομάδες ενδιαφέροντος. Σε αυτές συμπεριλαμβάνονται οι Δημοτικές και Τοπικές Κοινότητες, οι Επιστημονικοί, Επαγγελματικοί και Πολιτιστικοί σύλλογοι, οι σύλλογοι γονέων, επιχειρηματίες της περιοχής, ενώσεις ξενοδόχων κλπ. Καταγράφονται δύο τρόποι επικοινωνίας: ο πρώτος με αποστολή επιστολής (συμβατικής ή ηλεκτρονικής) όπου γνωστοποιείται ο Σ.Σ. και ζητείται η άποψη των φορέων και ο δεύτερος με επιτόπου συναντήσεις με εκπροσώπους των φορέων. Με το πρώτο τρόπο προκύπτει ότι δεν υπήρχε σημαντική ανατροφοδότηση.

Από τις πιο ενδιαφέρουσες εφαρμογές που περιγράφονται στην έρευνα είναι η υλοποίηση εργαστηρίων σε συνεργασία με το Τοπικό Πανεπιστήμιο και φορείς. Σύμφωνα με αναλυτικά στοιχεία που δόθηκαν κατόπιν επικοινωνίας με την αρμόδια Διεύθυνση Προγραμματισμού Ανάπτυξης, Οργάνωσης και Πληροφορικής του Δήμου Τρίπολης το εγχείρημα αφορά στην από κοινού συνεργασία της εν λόγω υπηρεσίας με φορείς της πόλης (Επιμελητήριο Αρκαδίας, αγροτικοί σύλλογοι, Ένωση Βιοκαλλιεργητών, Σύνδεσμος Νέων Επιχειρηματιών Αρκαδίας, Τουριστικός Οργανισμός Πελοποννήσου, Ένωση Ξενοδόχων Αρκαδίας, Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ΦΟΤ, ΕΟΣ Τρίπολης, Θεατρική Ομάδα, Σώμα Ελληνικού Οδηγισμού, Ομάδα Έλευσις, Σύλλογος Μεταπτυχιακών Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσια Κ. Βιβλιοθήκη Τρίπολης) και το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου για την καταγραφή και ιεράρχηση των

αναγκών και την διατύπωση προτάσεων που θα αντιμετωπίζουν προβλήματα και θα αξιοποιούν με τρόπο βιώσιμο και αποτελεσματικό τους υπάρχοντες τοπικούς πόρους. Το Πανεπιστήμιο σε συνεργασία με το Δήμο υλοποίησε πρόγραμμα ενδυνάμωσης των στελεχών των συμμετεχόντων φορέων, διαχέοντας την απαραίτητη πληροφόρηση και την μεθοδολογία του σχεδιασμού προγραμμάτων, ώστε από κοινού να αποφασίσουν πώς οραματίζονται το τόπο τους, ποιες θα πρέπει να είναι οι αξίες που θα στηρίζουν το όραμα αυτό, ποιοι οι στόχοι και ο δρόμος για να επιτευχθούν αυτοί.¹⁷

Ε. Άλλο

Στο ελεύθερο πεδίο απαντήσεων για τα μέσα δημοσιοποίησης του Σ.Σ. αποτυπώνονται άλλα εργαλεία επικοινωνίας που χρησιμοποιήθηκαν και κυρίως εστιάζονται στη χρήση των τοπικών μέσων επικοινωνίας, τοπικός τύπος συμβατικός και ηλεκτρονικός όπου έγιναν σχετικές ενημερώσεις και ανακοινώσεις. Τρεις Δήμοι χρησιμοποιώντας την εφαρμογή της google δημιούργησαν «φόρμα» στην οποία οι πολίτες κατέθεταν τις απόψεις τους. Επίσης στο πεδίο αυτό 2 Δήμοι αναφέρουν την χρήση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας Διαβούλευσης που διαθέτουν και είναι προσβάσιμη μέσω της ιστοσελίδας του Δήμου, στην οποία συμμετείχαν στη μία περίπτωση 45 άτομα, ενώ στη δεύτερη περίπτωση κατά τη δίμηνη περίοδο που ήταν ανοιχτή συγκεντρώθηκαν 71 προτάσεις, οι οποίες και αποτυπώθηκαν στην έκθεση συμπερασμάτων διαβούλευσης που συμπεριλήφθηκε ως παράρτημα στο τελικό κείμενο του Ε.Π. του Δήμου.

Συμπληρωματικά, στην επόμενη ερώτηση που είναι συναφής και διερευνά αν οι Δήμοι έχουν αξιοποιήσει άλλα μέσα ηλεκτρονικής διαβούλευσης, τρεις Δήμοι αναφέρουν τη χρήση των κοινωνικών δικτύων (facebook κλπ).

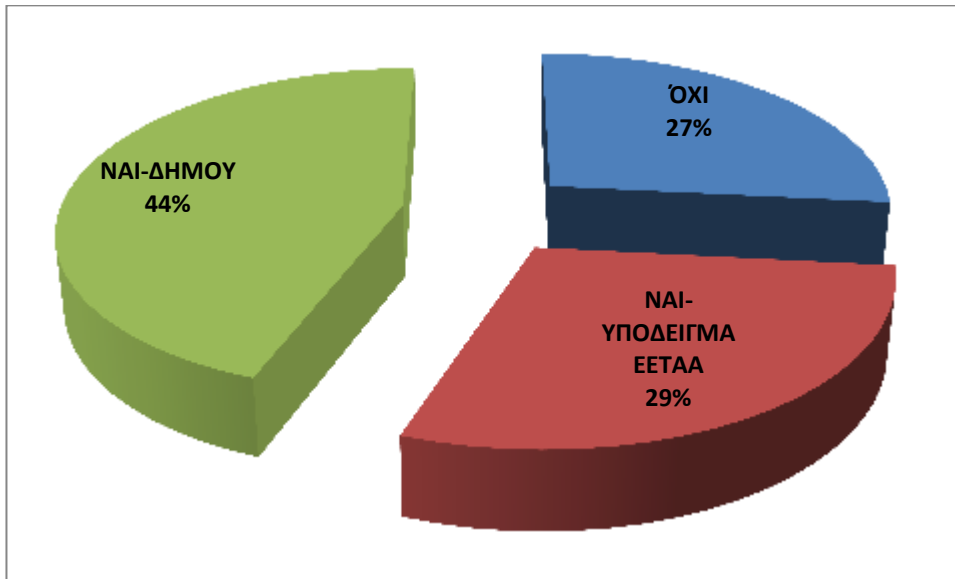
Σχετικά με τη χρήση ερωτηματολογίου για την έκφραση των απόψεων των συμμετεχόντων στη διαβούλευση, από την επεξεργασία των απαντήσεων προκύπτουν τα εξής στοιχεία :

Από τους 45 Δήμους της έρευνας, 12 Δήμοι δεν χρησιμοποίησαν ερωτηματολόγιο, 13 χρησιμοποίησαν αυτό που υπήρχε στο Οδηγό σύνταξης ΕΠ της ΕΕΤΑΑ¹⁸, ενώ 20 Δήμοι δημιούργησαν δικό τους ερωτηματολόγιο (Διάγραμμα 3.12). Στην τελευταία περίπτωση συμπεριλαμβάνονται τρεις Δήμοι που χρησιμοποιώντας την εφαρμογή της google δημιούργησαν «φόρμα» στην οποία οι πολίτες κατέθεταν τις απόψεις τους.

¹⁷ Σχετικό κείμενο με αναλυτική παρουσίαση υπάρχει στο Παράρτημα Β'.

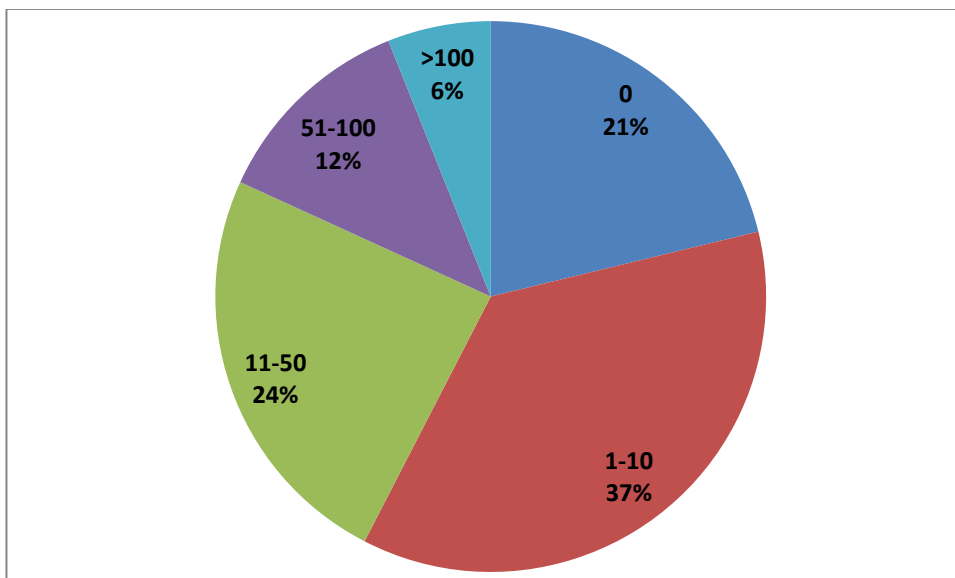
¹⁸ Βλέπε Αναλυτικός Οδηγός_Κατάρτισης ΕΠ_Δήμων_v13b.doc (ΕΕΤΑΑ)- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΤ- ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΝΟΙΧΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

Διάγραμμα 3.12 Χρήση ερωτηματολογίου κατά τη διαβούλευση

Η ανταπόκριση στα ερωτηματολόγια χαρακτηρίζεται «φτωχή». Στους 33 Δήμους που χρησιμοποίησαν ερωτηματολόγιο υπάρχουν 7 περιπτώσεις που ενώ υπήρχε διαθέσιμο ερωτηματολόγιο δεν ανταποκρίθηκε κανείς (21%), ενώ από 1 ως 10 ερωτηματολόγια συγκεντρώθηκαν σε 12 Δήμους (ποσοστό 37%), και αντίστοιχα 11 ως 50 σε 8 Δήμους (24%) όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 3.13.

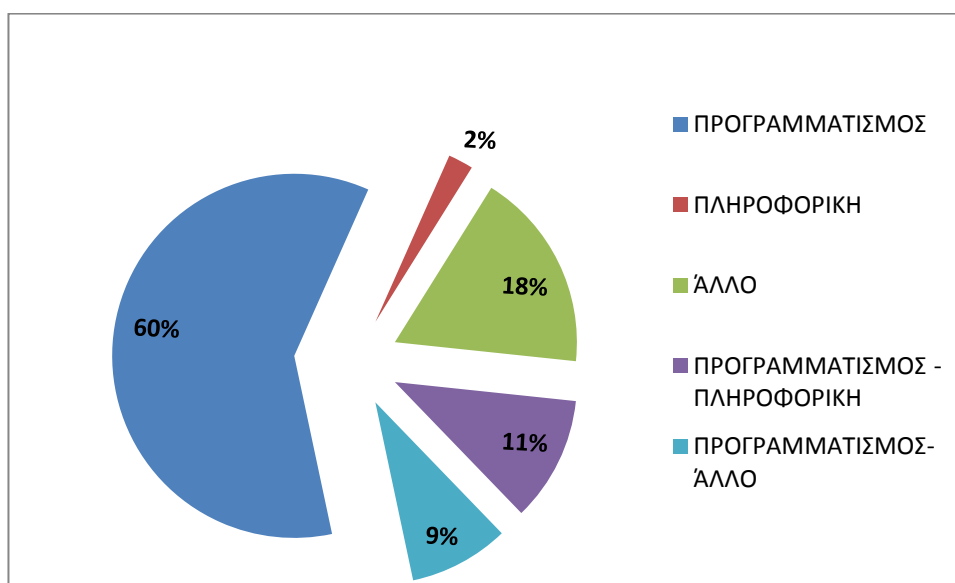
Διάγραμμα 3.13 Αριθμός συλλεχθέντων ερωτηματολογίων

3.5.3 Διαχείριση και καταγραφή σχολίων

Όσον αφορά την υπηρεσία που είναι επιφορτισμένη με τη συλλογή και επεξεργασία των σχολίων των πολιτών, προκύπτει ότι κατά μείζονα λόγο αυτή είναι η μονάδα προγραμματισμού: σε 27 Δήμους κατά αποκλειστικότητα και σε 9 Δήμους σε συνεργασία είτε με την υπηρεσία πληροφορικής, είτε με άλλο όπως ο γραφείο Δημάρχου ή το γραφείο Τύπου. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις τα στοιχεία συλλέγονται και επεξεργάζονται από την Ομάδα Έργου που έχει συσταθεί για το Ε.Π.

Διάγραμμα 3.14 Αρμόδια υπηρεσία καταγραφής και επεξεργασίας σχολίων

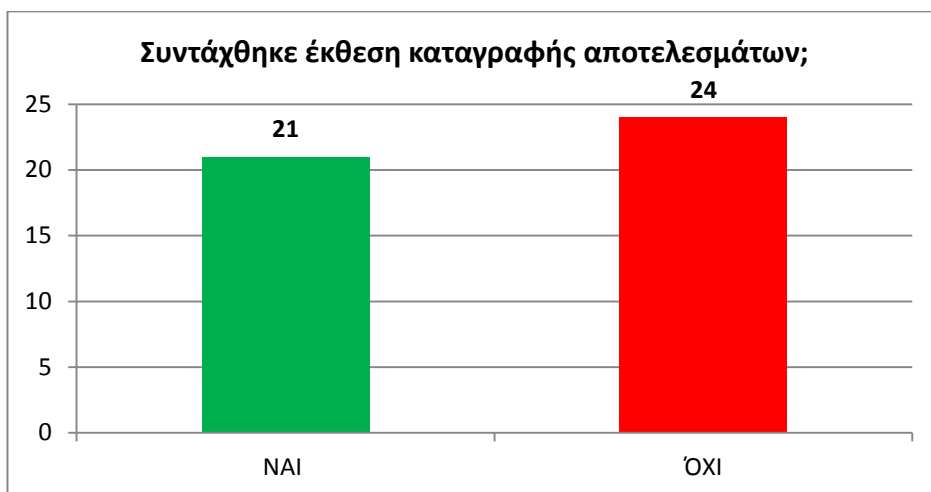

Η ερώτηση που αφορούσε στα κριτήρια αξιολόγησης των σχολίων είχε αρκετές κενές απαντήσεις και ως εκ τούτου δεν μπορούν να εξαχθούν γενικά συμπεράσματα. Όμως φαίνεται ότι δίνεται προτεραιότητα στην αρμοδιότητα του Δήμου και την αναγκαιότητα των προτάσεων. Επίσης εξετάζεται αν οι προτάσεις συνάδουν με το όραμα του Δήμου καθώς και η δυνατότητα χρηματοδότησης.

Η ομάδα αυτή των ερωτήσεων κλείνει με την διερεύνηση αν συντάχθηκε Έκθεση καταγραφής αποτελεσμάτων. Όπως προκύπτει μόνο οι μισοί Δήμοι (και συγκεκριμένα το 47%) κατέγραψαν σε Έκθεση τα αποτελέσματα της Διαβούλευσης τους. Παρόλο που δεν υπήρχε σχετική διερευνητική ερώτηση, μερικοί ερωτώμενοι έχουν συμπληρώσει ότι δεν προέβηκαν στη διαδικασία αξιολόγησης σχολίων επειδή η συμμετοχή ήταν ελάχιστη έως μηδενική.

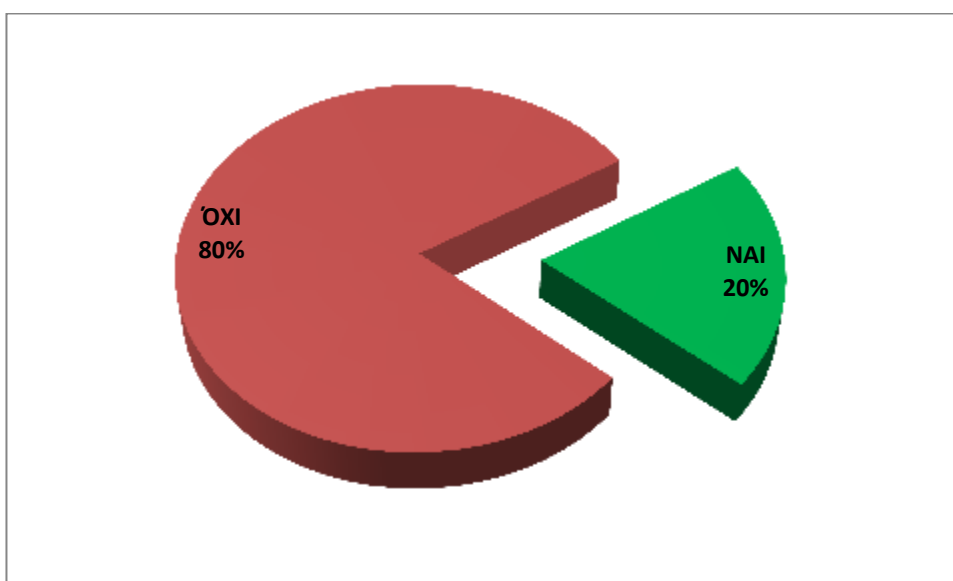
Διάγραμμα 3.15 Σύνταξη έκθεσης αποτελεσμάτων

3.5.4 Καταγραφή αποτελεσμάτων Α' φάση και Β' φάση

Σύμφωνα με τα στοιχεία που καταθέτουν οι ερωτώμενοι η Διαβούλευση στην Α' φάση επέφερε σε λίγους Δήμους διαφοροποιήσεις στο τελικό του κείμενο. Συγκεκριμένα σε 36 από τους 45 Δήμους δεν υπήρχε καμία αλλαγή όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 3.16

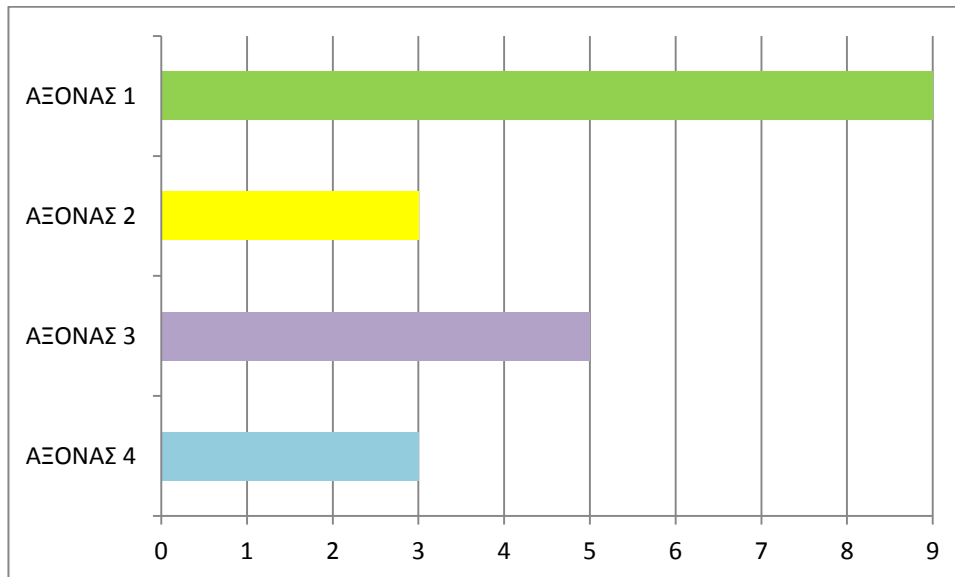
Διάγραμμα 3.16 Ενσωμάτωση προτάσεων στην Α' φάση του Ε.Π. μετά τη Διαβούλευση

Στους υπόλοιπους 9 Δήμους δηλώνεται ότι έγιναν αλλαγές και συμπληρώσεις κυρίως στον άξονα 1 (Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής) και στον άξονα 3 (Τοπική Οικονομία και Απασχόληση). Από τη διερεύνηση των δημοσιοποιημένων στοιχείων διαβούλευσης και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Δήμων καθώς και κατόπιν κάποιων τηλεφωνικών επικοινωνιών φαίνεται οι αλλαγές να αφορούν κυρίως ομαδοποιήσεις στόχων, εμπλουτισμό μέτρων και φραστικές αλλαγές. Εντοπίστηκε ένας Δήμος που προέβει σε συμπλήρωση με

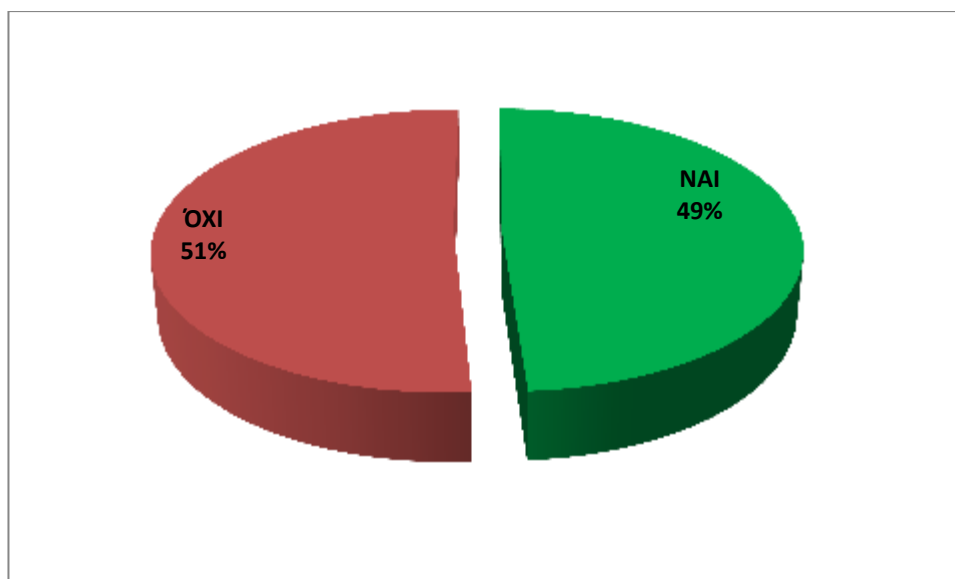
νέο μέτρο στον άξονα 1. Οι δηλωθείσες αλλαγές ανά άξονα παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 3.17 Πλήθος Δήμων με τροποποιήσεις στην Α΄Φάση μετά τη διαβούλευση ανά άξονα προτεραιότητας

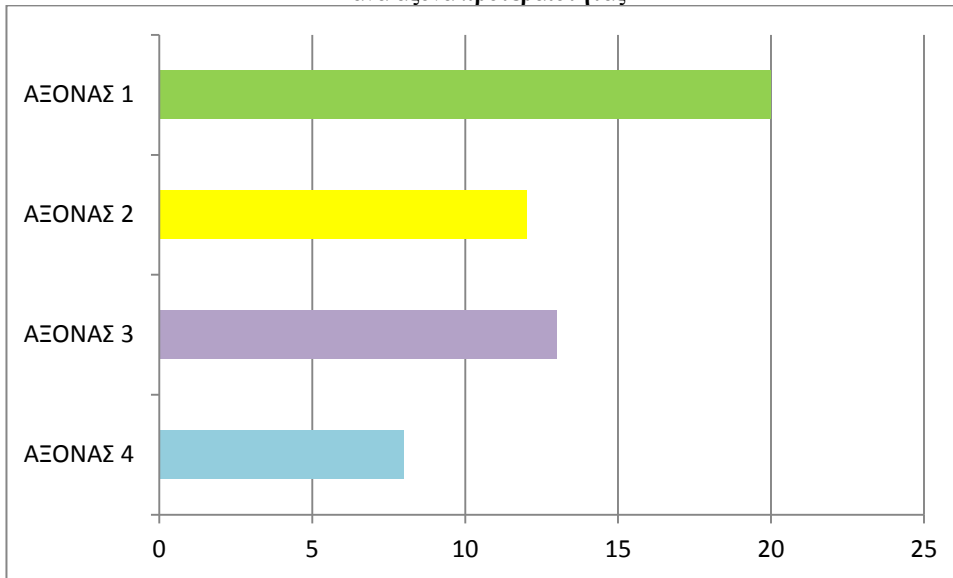
Αντίθετα με τα προηγούμενα, προκύπτει εντονότερη η ενσωμάτωση συγκεκριμένων προτάσεων – δράσεων στη Β΄ φάση του Ε.Π. μετά τη Διαβούλευση. Έτσι από τη σχετική ερώτηση συνάγεται ότι οι μισοί Δήμοι (22 Δήμοι) προχώρησαν στην ένταξη προτάσεων που προέκυψαν από πολίτες και φορείς κατά τη διάρκεια της Διαβούλευσης στην εξειδίκευση του Β΄ μέρους του Ε.Π. τους.

Διάγραμμα 3.18 Ενσωμάτωση προτάσεων στη Β΄ φάση του Ε.Π. μετά τη διαβούλευση

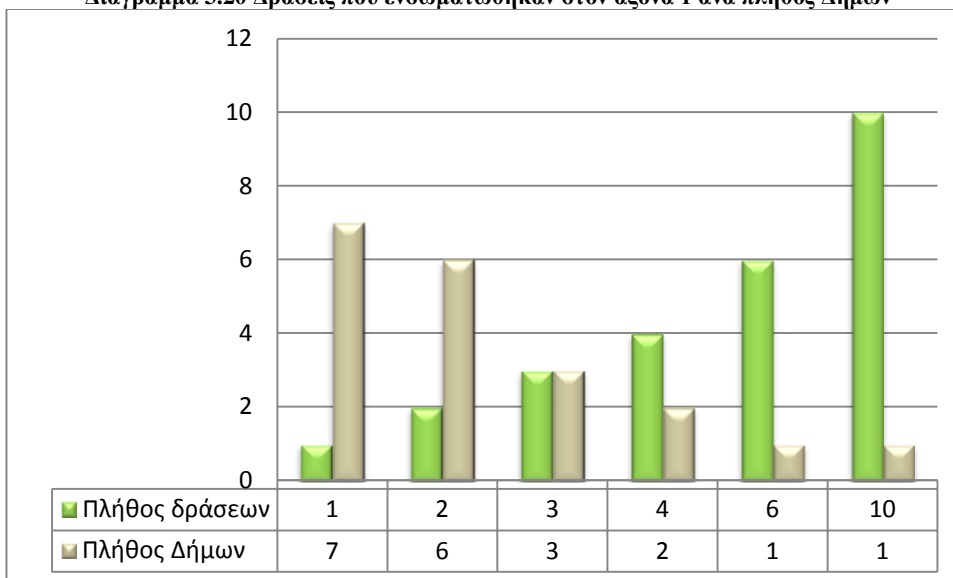
Εξετάζοντας τες ανά άξονα προκύπτει ότι οι περισσότερες δράσεις ανήκουν στον άξονα 1, κατόπιν στον άξονα 3 και 2 και λιγότερες στον άξονα 4.

Διάγραμμα 3.19 Πλήθος Δήμων με τροποποιήσεις στη Β΄ Φάση, μετά τη διαβούλευση ανά άξονα προτεραιότητας

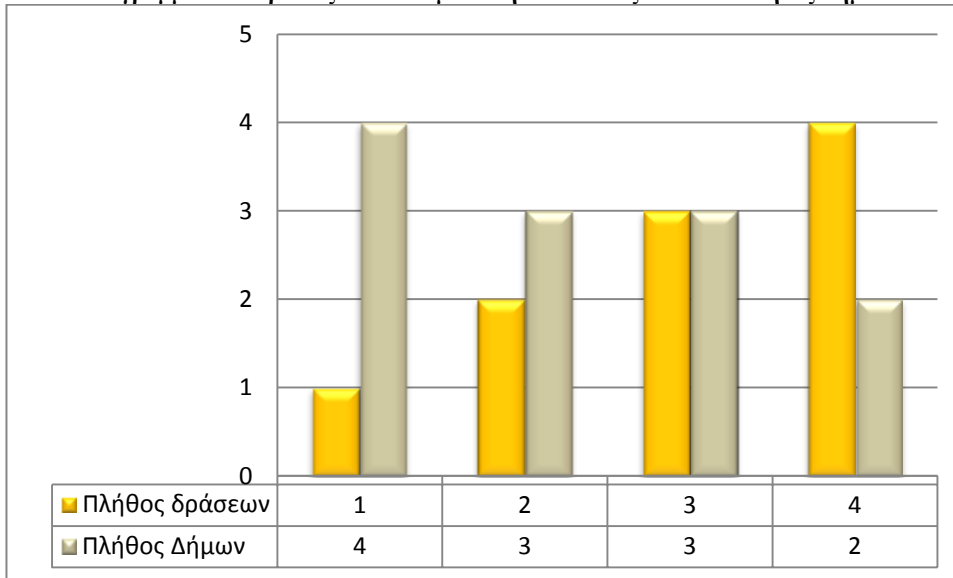

Στα παρακάτω διαγράμματα γίνεται η παρουσίαση του πλήθους των ενσωματωμένων δράσεων στο Ε.Π. ανά Δήμο ανά άξονα.

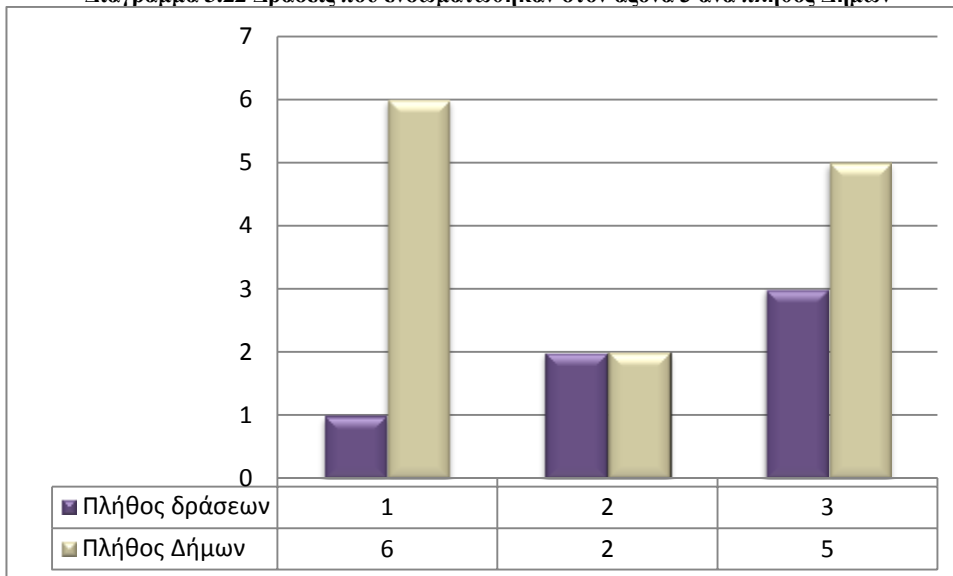
Διάγραμμα 3.20 Δράσεις που ενσωματώθηκαν στον άξονα 1 ανά πλήθος Δήμων

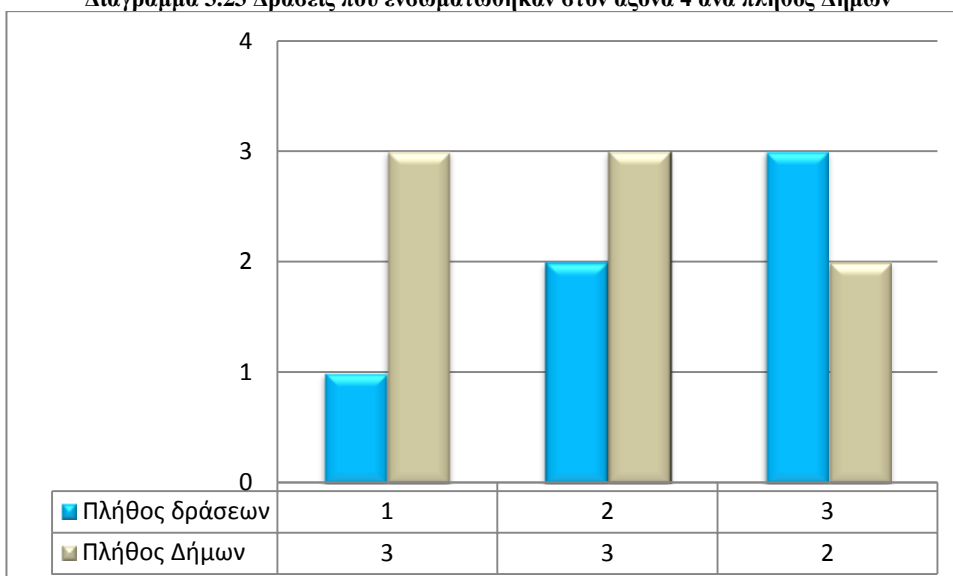
Διάγραμμα 3.21 Δράσεις που ενσωματώθηκαν στον άξονα 2 ανά πλήθος Δήμων

Διάγραμμα 3.22 Δράσεις που ενσωματώθηκαν στον άξονα 3 ανά πλήθος Δήμων

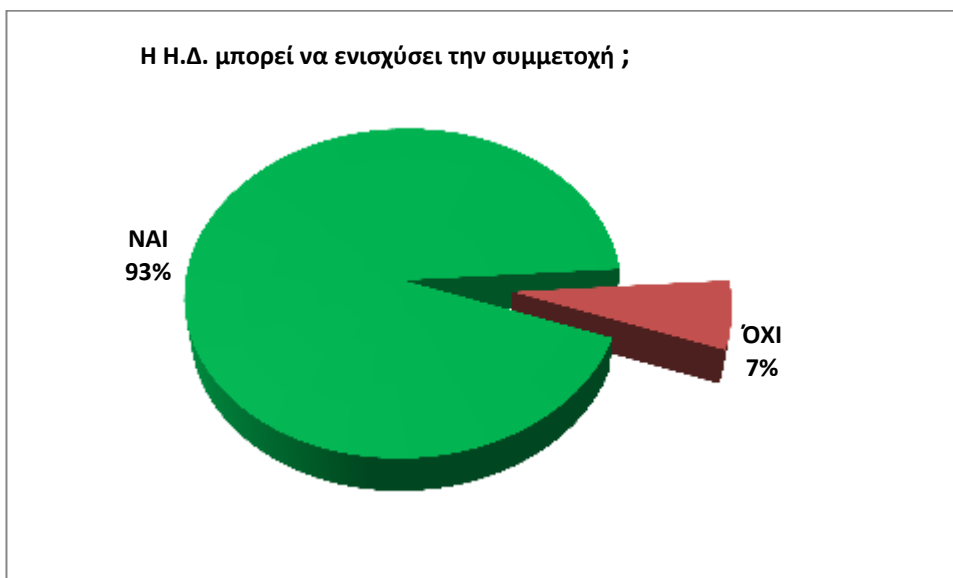

Διάγραμμα 3.23 Δράσεις που ενσωματώθηκαν στον άξονα 4 ανά πλήθος Δήμων

Η άποψη της συντριπτικής πλειοψηφίας των ερωτώμενων είναι ότι η ηλεκτρονική διαβούλευση μπορεί να ενισχύσει τη δημόσια συμμετοχή. Από τους 45 Δήμους οι 42 απαντούν θετικά και μόνο 3 αρνητικά.

Διάγραμμα 3.24 Ρόλος Ηλεκτρονικής Διαβούλευσης στη συμμετοχή των πολιτών

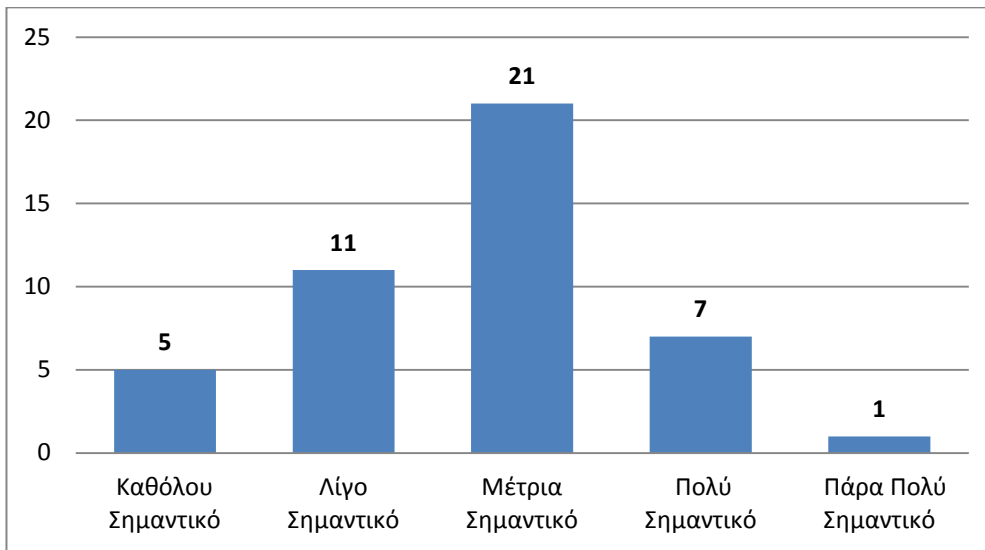
3.5.5 Λόγοι μη συμμετοχής πολιτών

Στην προτελευταία ερώτηση επιχειρείται να διερευνηθεί μέσω των ερωτώμενων που είναι άμεσα εμπλεκόμενοι με τις διαδικασίες διαβούλευσης ποιοι μπορεί να είναι οι λόγοι που αποτρέπουν τους πολίτες από τη συμμετοχή τους σε αυτές. Στον επόμενο πίνακα δίνονται τα συνολικά στοιχεία που προέκυψαν και στα διαγράμματα που ακολουθούν γίνεται η οπτική τους παρουσίαση.

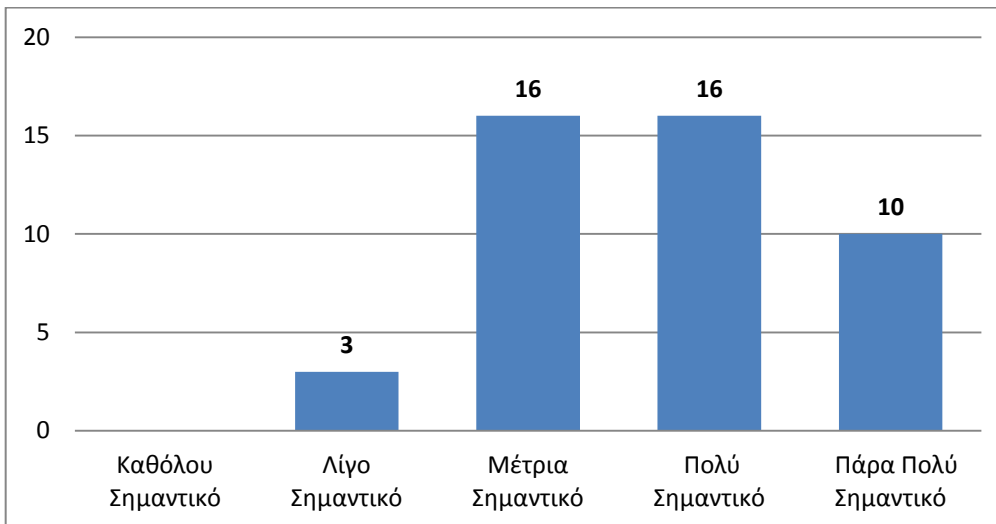
Πίνακας 3.1 Στοιχεία αξιολόγησης λόγων μη συμμετοχής στη διαβούλευση

	Έλλειψη χρόνου	Έλλειψη πληροφόρησης	Έλλειψη τεχνογνωσίας	Πιστεύουν ότι δεν θα ληφθεί υπόψη η γνώμη τους	Δεν ενδιαφέρονται για τα 'κοινά'	Άλλο
Καθόλου Σημαντικό	5	0	1	0	0	
Λίγο Σημαντικό	11	3	1	1	6	1
Μέτρια Σημαντικό	21	16	3	6	16	
Πολύ Σημαντικό	7	16	40	25	13	1
Πάρα Πολύ Σημαντικό	1	10	0	13	10	1
	45	45	45	45	45	3

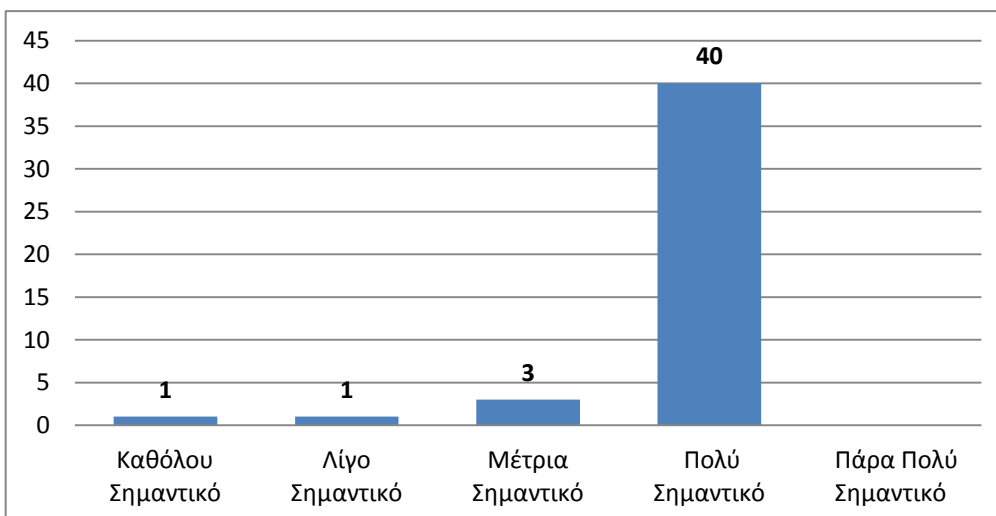
Διάγραμμα 3.25 Αξιολόγηση λόγου ‘Έλλειψη χρόνου’

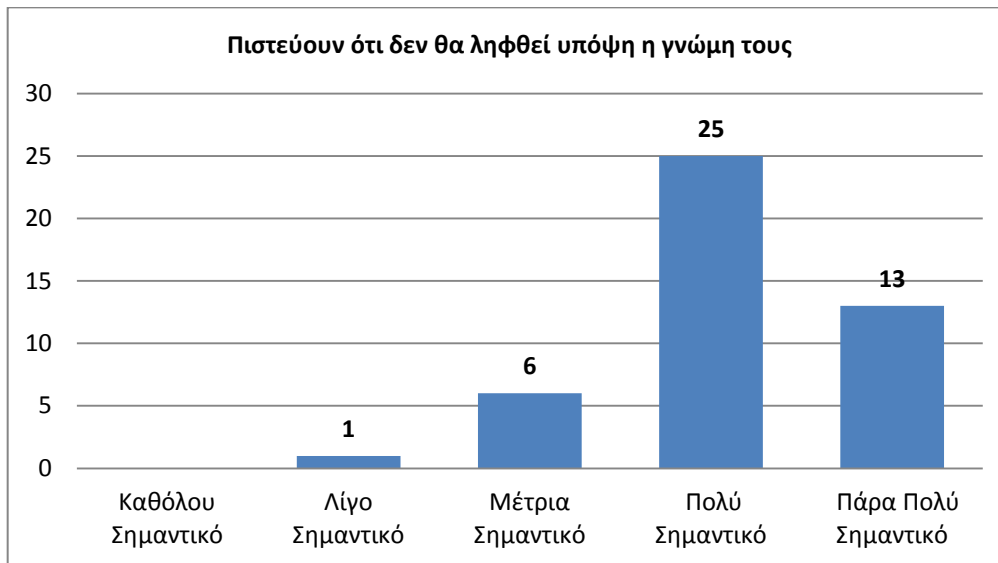
Διάγραμμα 3.26 Αξιολόγηση λόγου ‘Έλλειψη πληροφόρησης’

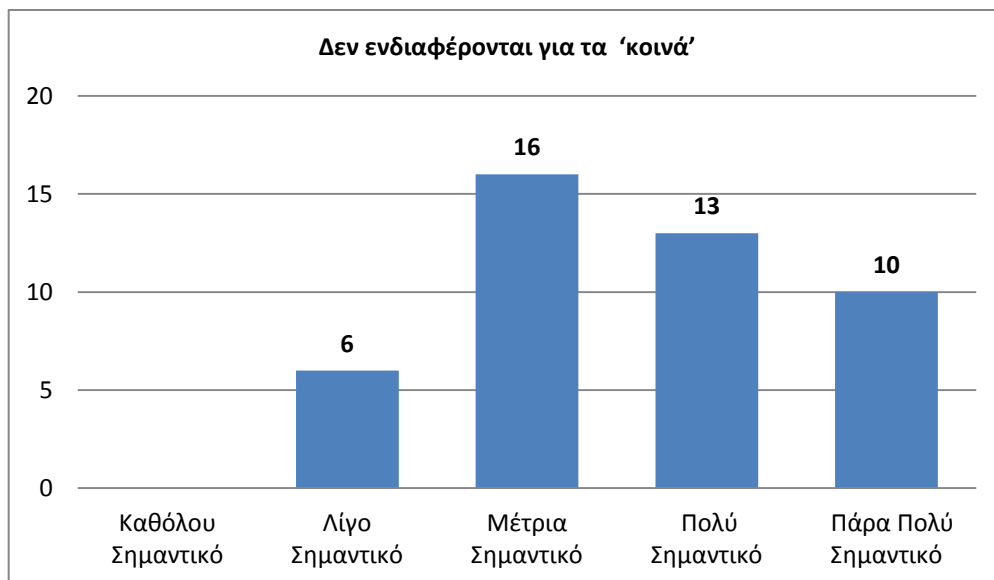
Διάγραμμα 3.27 Αξιολόγηση λόγου ‘Έλλειψη τεχνογνωσίας’

Διάγραμμα 3.28 Αξιολόγηση λόγου ‘Πιστεύουν δεν θα ληφθεί υπόψη η γνώμη τους’

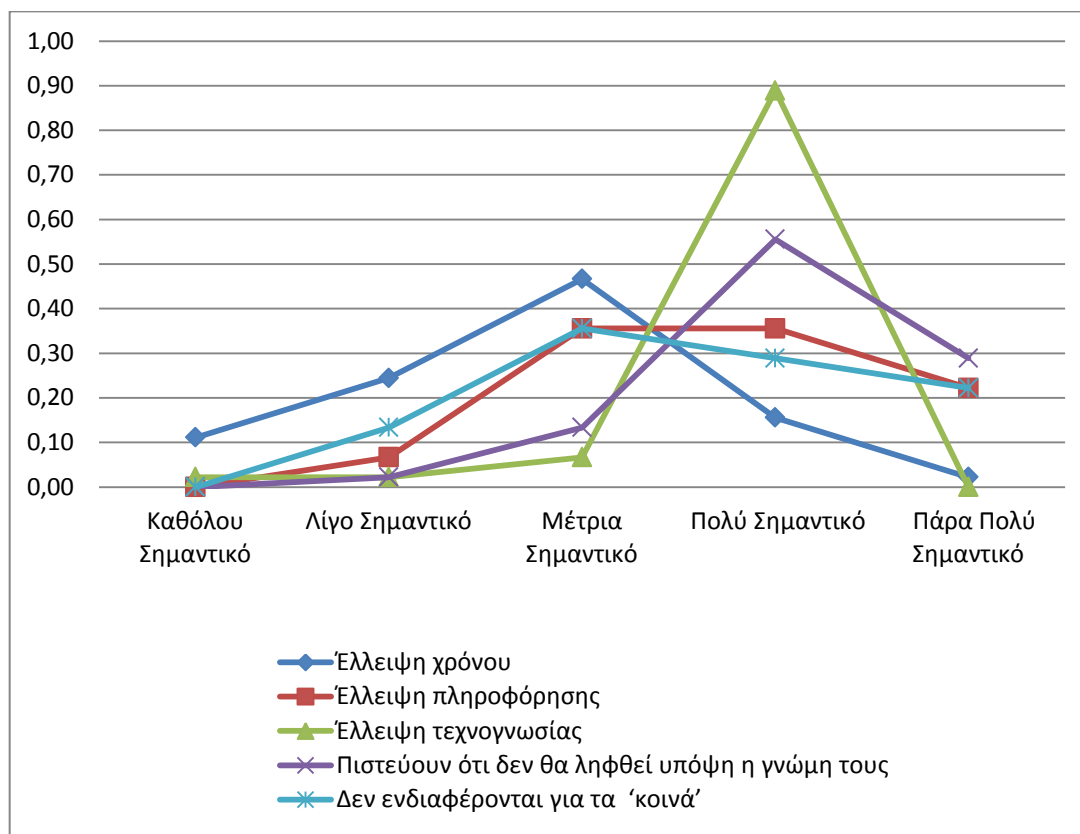

Διάγραμμα 3.29 Αξιολόγηση λόγου ‘Δεν ενδιαφέρονται για τα κοινά’

Προκειμένου να αποκτηθεί μία συγκεντρωτική εικόνα των παραγόντων χρησιμοποιείται η απεικόνιση των Πολυγώνων σχετικών συχνοτήτων γιατί αφενός μπορούν να αποτυπωθούν ταυτόχρονα πολλά πολύγωνα - έναντι των ιστογραμμάτων- που στην περίπτωση μας είναι χρήσιμο (εξέταση 5 λόγων ταυτόχρονα) και αφετέρου με τις σχετικές συχνοτήτες προκύπτουν συγκρίσιμα αποτελέσματα που αθροίζουν στη μονάδα.

Διάγραμμα 3.30 Πολύγωνα σχετικών συχνοτήτων

Χρησιμοποιώντας συντελεστές βαρύτητας που εξελίσσονται γραμμικά σε κάθε χαρακτηρισμό από το καθόλου σημαντικό =1 ως το Πάρα πολύ σημαντικό =5 και πολλαπλασιάζοντας με το πλήθος κάθε απάντησης, προκύπτει η κατάταξη των λόγων σύμφωνα με τους ερωτώμενους με το πιο σημαντικό να συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη 'βαθμολογία' ως άθροισμα των επί μέρους γινομένων.

Πίνακας 3.2 Κατάταξη παραγόντων με χρήση συντελεστών βαρύτητας

	Καθόλου Σημαντικό	x1	Λίγο Σημαντικό	x2	Μέτρια Σημαντικό	x3	Πολύ Σημαντικό	x4	Πάρα Πολύ Σημαντικό	x5	Άθροισμα	Κατάταξη
Έλλειψη χρόνου	5	5	11	22	21	63	7	28	1	5	123	5
Έλλειψη πληροφόρησης	0	0	3	6	16	48	16	64	10	50	168	3
Έλλειψη τεχνογνωσίας	1	1	1	2	3	9	40	160	0	0	172	2
Πιστεύουν ότι δεν θα ληφθεί υπόψη η γνώμη τους	0	0	1	2	6	18	25	100	13	65	185	1
Δεν ενδιαφέρονται για τα 'κοινά'	0	0	6	12	16	48	13	52	10	50	162	4

Στο ανοιχτό πεδίο όπου οι ερωτώμενοι μπορούν να αναφέρουν άλλους λόγους που κατά την άποψη τους οι πολίτες δεν συμμετέχουν στη διαβούλευση καταγράφονται :

- Μη υποστήριξη της ενέργειας από τη Διοίκηση του φορέα.
- Απογοήτευση γενικά από πολιτικό σκηνικό την τελευταία 10ετία.
- Έλλειψη κουλτούρας συμμετοχής σε διαδικασίες διαβούλευσης.

3.5.6 Απόψεις για την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών

Στην τελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου της έρευνας οι ερωτώμενοι καλούνται να καταθέσουν την γνώμη τους για τους τρόπους ενίσχυσης της διαδικασίας Διαβούλευσης. Η πλειοψηφία τους καταθέτει πολύ ουσιαστικές απόψεις που αποτυπώνουν το ενδιαφέρον τους. Παρακάτω μεταφέρονται αυτούσιες μερικές ενδεικτικές και πολύ ενδιαφέρουσες προτάσεις από αυτές που κατατέθηκαν :

- Μέσω της ενημέρωσης και της δημιουργίας κλίματος ‘εμπιστοσύνης’ στη λήψη και υλοποίηση των αιτημάτων τους.
- Η διαβούλευση μπορεί να πετύχει μέσω της οργάνωσης και της δημιουργίας ικανής μάζας φορέων και πολιτών οι οποίοι αποδεδειγμένα μπορούν και να έχουν άποψη και να τη δημοσιοποιούν.
- Οι πολίτες πρέπει να αντιληφθούν έμπρακτα ότι η άποψη τους λαμβάνεται υπόψη.
- Ο βαθμός συμμετοχής των πολιτών στις διαδικασίες διαβούλευσης, αντανακλά το βαθμό ωριμότητας των τοπικών κοινωνιών να καθορίζουν τα θέματα που τους αφορούν. Περιοδικά, αυτή η συμμετοχή μπορεί να μεταβληθεί και να αλλάξει η σύνθεσή της, για λόγους όπως π.χ. οικονομικής συγκυρίας, αλλαγής δημοτικής αρχής κ.λ.π.
- Με συνεχή παρότρυνση των εμπλεκόμενων φορέων.
- Πληροφόρηση ουσιαστική και ενδυνάμωση μέσω θεματικών εργαστηρίων.
- Με προσωπική επαφή και ενημέρωση σε κάθε ένα από τα μέλη της επιτροπής διαβούλευσης για τη σπουδαιότητα του θέματος για το οποίο θα γίνει η διαβούλευση.
- Να γίνει ενημέρωση μέσω των σχολείων και των πολιτιστικών και αθλητικών χώρων του Δήμου.
- Μπορεί να ενισχυθεί η συμμετοχή τους σε διαδικασίες διαβούλευσης εφόσον αλλάξει η οπτική των πολιτών ως προς το ρόλο τους στον τοπικό σχεδιασμό, δηλαδή να συνειδητοποιήσουν ότι η γνώμη τους μετράει και διαμορφώνει την τοπική κοινωνία.

- Πιστεύω πως πρέπει να δοθεί το μήνυμα στον κάθε πολίτη ότι συμμετοχή του σ αυτές τις διαδικασίες θα βελτιώσουν την ποιότητα ζωής του σε ένα σημαντικό βαθμό και ο καθένας μας μπορεί να είναι μέρος της λύσεις αρκετών προβλημάτων που έχουμε στην καθημερινότητά μας.
- Με την συστηματική και σε βάθος χρόνο κατάλληλη «εκπαίδευση-παιδεία» των πολιτών, ώστε αφενός να καλλιεργηθούν και να ενισχυθούν οι συμμετοχικές διαδικασίες σε ένα ευρύτερο πλαίσιο (εκτός αυτού που επιβάλλεται υποχρεωτικά από την νομοθεσία) και αφετέρου να αποδειχτεί έμπρακτα ότι αξιολογούνται και λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις των συμμετεχόντων.
- Οι πολίτες θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στις διαβουλεύσεις και αυτό μπορεί να ενισχυθεί μέσα από την ενημέρωσή τους με κάθε μέσο ώστε να συμμετέχουν . Επίσης θα πρέπει να τονίζεται ότι η άποψή τους είναι σημαντική και θα πρέπει να είναι ενεργοί πολίτες απέναντι στις αποφάσεις της κάθε δημοτικής αρχής.
- Το σημαντικό είναι να νιώσει ο εκάστοτε ενεργός πολίτης που συμμετέχει σε διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης, ότι η οποιαδήποτε παρέμβαση – πρόταση θα καταγραφεί και θα αξιολογηθεί κατά τη διαδικασία της διαβούλευσης.
- Θα πρέπει να γίνει προσπάθεια ώστε οι εκπρόσωποι των αρμόδιων συλλογικών οργάνων, όπως τα μέλη της Επιτροπής διαβούλευσης ή τα όργανα εκπροσώπησης διαφόρων τοπικών οργανώσεων και συλλογικοτήτων, αφενός να διαθέτουν επαρκές επιστημονικό υπόβαθρο ή σχετική εμπειρία σε θέματα στρατηγικού σχεδιασμού και των επιμέρους δράσεων αυτού και αφετέρου να διαθέτουν τον απαιτούμενο χρόνο για έγκαιρη ενημέρωση και προετοιμασία ώστε να είναι σε θέση να κατανοήσουν και να συμμετέχουν ενεργά στις διαδικασίες διαβούλευσης.
- Με έμπρακτη, καθημερινή και αταλάντευτη εφαρμογή δημοκρατικών διαδικασιών από μέρους των αιρετών. Η καταδίκη της αντίληψης ιδιοκτησίας του Δήμου και της λήψης απόφασης από κλειστές απρόσιτες ομάδες .

4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο τελευταίο κεφάλαιο γίνεται η συνολική αξιολόγηση τόσο από τα παραδείγματα που αναφέρθηκαν στο κεφάλαιο 2, όσο και από τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στους Δήμους που έχουν συντάξει Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και έχουν ακολουθήσει τη διαδικασία της Διαβούλευσης.

Έτσι στα επόμενα υποκεφάλαια γίνεται καταρχάς μια επισκόπηση των ευρωπαϊκών παραδειγμάτων διαβούλευσης που παρουσιάστηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο κάνοντας αναφορά στα δυνατά τους σημεία. Στη συνέχεια γίνεται μία εκτενής αποτίμηση των αποτελεσμάτων της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στους ελληνικούς ΟΤΑ. Το κεφάλαιο κλείνει με την κατάθεση προτάσεων για την αποτελεσματικότερη και πιο αξιόπιστη Διαβούλευση.

4.2 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ

Στο κεφάλαιο 2 έγινε ενδεικτική αναφορά σε παραδείγματα διαβούλευσης από τον Ευρωπαϊκό χώρο και συγκεκριμένα από το Ηνωμένο Βασίλειο, την Σκωτία και την πόλη του Παρισιού. Όλα τα παραδείγματα παρουσιάζουν δύο κοινά χαρακτηριστικά : πρώτον βασίζονται όλα στις σύγχρονες Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) και δεύτερον έχουν έντονα αναπτυγμένη την αρχή της λογοδοσίας.

Η ραγδαία και συνεχής ανάπτυξη των ΤΠΕ δίνει τη δυνατότητα διεύρυνσης της λαϊκής βάσης που καλείται να αποφασίσει αφού πρώτα πληροφορηθεί και ανταλλάξει απόψεις, πέρα και περισσότερο από την ‘επίσημη’ συμμετοχή έκφρασης πολιτικής βούλησης μέσω εκλογικών διαδικασιών κάθε τέσσερα χρόνια .

Η χρήση των υπολογιστών και ψηφιακών μέσων έχει γίνει ευκολότερη για κάθε πολίτη κι η πρόσβαση στο διαδίκτυο έχει επεκταθεί : σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ για το 2015, 9 στα 10

νοικοκυριά του Ηνωμένου Βασιλείου είχαν πρόσβαση στο Internet , στη Γαλλία 8 στα 10 και στην Ελλάδα σχεδόν 7 στα 10 αντίστοιχα¹⁹.

Όλοι αυτοί οι πολίτες αποτελούν ένα ‘εν δυνάμει’ ενεργό σώμα κοινωνίας που μέσω του διαδικτύου μπορεί να συμμετέχει σε κοινό διάλογο, να εκφράζει απόψεις, να οργανώνει και να σχηματίζει συμμαχίες με ομοϊδεάτες, να διοργανώνει διαμαρτυρίες διεκδικώντας άμεση συμμετοχή στην δημιουργία και υλοποίηση των δημόσιων πολιτικών και στη λήψη αποφάσεων.

Παράλληλα όμως κάθε άποψη, γνώμη, αίτημα που κατατίθεται καταγράφεται και αντιμετωπίζεται ως ιδιαίτερο και μοναδικό και είναι δυνατή η παρακολούθηση της πορείας του. Σε όλες τις προαναφερόμενες εφαρμογές υπάρχει ξεχωριστό σημείο παρακολούθησης της εξέλιξης κάθε πρότασης που ο ενδιαφερόμενος καταθέτει και ιδιαίτερο σημείο καταγραφής των αποτελεσμάτων. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η διαφάνεια και πιστοποιείται το πραγματικό ενδιαφέρον αυτών που προκαλούν τη διαβούλευση, ενώ από την άλλη ενισχύεται η εμπιστοσύνη των συμμετεχόντων και η πεποίθηση ότι η γνώμη τους λαμβάνεται σοβαρά υπόψη.

4.3 ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε μέσω ερωτηματολογίου και απευθυνόταν στους 72 Δήμους που έχουν ολοκληρώσει την Α΄ και Β΄ Φάση Επιχειρησιακού Προγράμματος, συγκεντρώθηκαν στοιχεία από 45 Δήμους (ποσοστό απόκρισης 62,5%) που πληθυσμιακά ανήκουν σε όλες τις κατηγορίες και γεωγραφικά σε όλη την Ελλάδα. Βάσει των στοιχείων αυτών μπορούν να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα που αφορούν την διαδικασία της διαβούλευσης, τις αρμόδιες υπηρεσίες, την αποτελεσματικότητα και τη συνεισφορά της στον επιχειρησιακό σχεδιασμό των Δήμων και τους λόγους που δρουν αποτρεπτικά για τη συμμετοχή των πολιτών σε αυτήν.

Το πρώτο συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι μόνο 22% των Καλλικρατικών Δήμων έχουν ολοκληρώσει το Επιχειρησιακό τους Πρόγραμμα ενώ βρισκόμαστε στη μέση της πενταετούς πλέον δημοτικής περιόδου. Με άλλα λόγια μόνο 1 στους 5 Δήμους έχει διατυπώσει το όραμα του, έχει θέσει την Στρατηγική που θα ακολουθήσει και έχει καταγράψει τους στόχους που θέλει να επιτύχει και τα έργα -δράσεις που θα υλοποιήσει.

---

¹⁹ Στοιχεία ΟΟΣΑ: <https://data.oecd.org/ict/internet-access.htm#indicator-chart> προσβ. 19/3/2017

Το γεγονός αυτό δείχνει μία αδυναμία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης να κινείται οργανωμένα, θέτοντας εξ' αρχής ένα συγκεκριμένο αναπτυξιακό σχέδιο δράσης με βάση τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του Δήμου που θα εκπορεύεται από το όραμα της Δημοτικής Αρχής αλλά θα εμπλουτίζεται από την τοπική κοινωνία. Αντίθετα το μοντέλο που ακολουθείται συνήθως είναι η εφαρμογή δράσεων και έργων αποσπασματικά και κυρίως με βάση την εξασφάλιση κάποιας χρηματοδότησης. Ακριβώς επειδή είναι αποσπασματικά και δεν υπάρχουν οι συνθήκες για τη διατήρησή τους μετά την αρχική εφαρμογή τους αλλά ούτε πολλές φορές η αποδοχή της κοινωνίας, καταλήγουν να μην ενσωματώνονται ορθά στην λειτουργία του Δήμου.

Σχετικά με τις υπηρεσίες που είναι αρμόδιες για τις διαδικασίες σύνταξης του Ε.Π. φαίνεται ότι σε μεγάλο βαθμό έχουν εφαρμοστεί αυτά που προβλέπει η σχετική νομοθεσία. Στους περισσότερους Δήμους υπάρχουν μονάδες προγραμματισμού που οργανωτικά βρίσκονται συνήθως σε επίπεδο αυτοτελούς τμήματος και λιγότερο σε επίπεδο Διεύθυνσης και είναι στελεχωμένες με μικρό αριθμό υπαλλήλων που όμως είναι υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου και με συνεχιζόμενη μετεκπαίδευση και απόκτηση εξειδικευμένων γνώσεων .

Όσον αφορά τους τρόπους δημοσιοποίησης του Στρατηγικού Σχεδιασμού (Σ.Σ) προκύπτουν τα εξής :

- Όλοι οι Δήμοι χρησιμοποιούν την επίσημη ιστοσελίδα τους προκειμένου να αναρτήσουν τα κείμενα του Ε.Π. Συνοδεύεται συνήθως από σχετικό ερωτηματολόγιο μέσω του οποίου οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να εκφράσουν την άποψή τους. Επειδή τις περισσότερες φορές δεν υπάρχει εγκατεστημένη ειδική εφαρμογή καταμέτρησης επισκεπτών δεν είναι γνωστός ο ακριβής αριθμός πολιτών που ενημερώνονται, είναι όμως σίγουρα ένα ανοικτό και εύκολα προσβάσιμο μέσο. Επίσης παρατηρείται κάποιοι Δήμοι να χρησιμοποιούν πλέον τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή του Σ.Σ.
- Πολύ λίγοι Δήμοι διοργανώνουν ημερίδες για να επικοινωνήσουν τον Στρατηγικό Σχεδιασμό τους και η συμμετοχή των πολιτών σε αυτές είναι σχετικά μικρή. Αντίθετα πολλές Δημοτικές αρχές προτιμούν να διοργανώνουν στοχευμένες συναντήσεις με επιστημονικούς, επιχειρηματικούς, πολιτιστικούς φορείς. Επίσης πραγματοποιούν ανοιχτές συζητήσεις στις επιμέρους Δημοτικές και Τοπικές Κοινότητες με τη συμμετοχή πέραν του τοπικού συμβουλίου και πολιτών της περιοχής.

- Η αποστολή επιστολών σε τοπικούς φορείς και σωματεία κρίνεται αναποτελεσματική καθώς υπάρχει ελάχιστη ανατροφοδότηση από αυτούς με απόψεις και προτάσεις.
- Μία νέα μορφή επικοινωνίας που αναπτύσσουν όλο και περισσότεροι Δήμοι είναι οι πλατφόρμες έκφρασης απόψεων και διαβούλευσης. Με βάση τις απαντήσεις των Δήμων που συμμετείχαν στην έρευνα και έχουν τέτοια πλατφόρμα, φαίνεται να είναι ένα αποτελεσματικό εργαλείο. Δύο Δήμοι που δηλώνουν ότι χρησιμοποίησαν την σχετική πλατφόρμα προσέλκυσαν πολύ περισσότερους πολίτες και συγκέντρωσαν περισσότερα σχόλια και προτάσεις από ότι οι περισσότεροι Δήμοι με τη συμβατική χρήση ερωτηματολογίων . Ας σημειωθεί ότι στην έρευνα καταγράφονται 19 δήμοι από τους 33 που χρησιμοποίησαν ερωτηματολόγιο οι οποίοι συγκέντρωσαν κάτω από 10 ερωτηματολόγια .

Ανακεφαλαιώνοντας την εξέταση των μέσων δημοσιοποίησης ως προς την αποτελεσματικότητά τους στην παρακίνηση και εμπλοκή των πολιτών και φορέων θα λέγαμε ότι δύο ‘αντίθετες’ μέθοδοι φαίνεται να προκρίνονται:

Από τη μία οι κλειστές – στοχευμένες, δια ζώσης, συναντήσεις που έχουν συγκεκριμένους κάθε φορά συμμετέχοντες και συγκεκριμένα ατζέντα θεμάτων.

Από την άλλη οι ανοιχτές ηλεκτρονικές διαβουλεύσεις που προκαλούνται μέσα από πλατφόρμες ελκυστικές στην όψη και εύκολες στη χρήση, όπου οι απόψεις όλων είναι ορατές και ανοιχτές στο σχολιασμό .

Σχετικά με τη Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης (ΔΕΔ), ένα συλλογικό όργανο που θεσπίστηκε με τον Ν.3852/2010 Καλλικράτη και γνωμοδοτεί στο δημοτικό συμβούλιο μεταξύ άλλων, για τα προγράμματα δράσης του δήμου και το επιχειρησιακό πρόγραμμα, φαίνεται ότι παρουσιάζει σημαντικές αδυναμίες στην εφαρμογή του. Από την έρευνα προκύπτει ότι υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό Δήμων (21%) που δεν έχουν καν συστήσει ακόμα την εν λόγω επιτροπή. Όμως και στους Δήμους που έχει συσταθεί , αυτή συνεδριάζει με ελάχιστα μέλη, τις περισσότερες φορές με λιγότερα από τα μισά μέλη της, αποδυναμώνοντας πολύ την ισχύ όποιων αποφάσεων της έστω και γνωμοδοτικού χαρακτήρα.

Εξετάζοντας τώρα το βασικό ερώτημα αυτής της εργασίας που είναι κατά πόσο η διαβούλευση επιτυγχάνει το σκοπό της, εμπλέκει όλους τους ενδιαφερόμενους και τελικά

επηρεάζει τη διαμόρφωση του επιχειρησιακού Προγράμματος ενός Δήμου λαμβάνοντας υπόψη τις προτάσεις των πολιτών έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής με βάση την έρευνα :

Η πλειοψηφία των Δήμων (80%) δεν έκανε καμία αλλαγή στο Στρατηγικό Σχεδιασμό μετά τη διαβούλευση.

Στους περισσότερους Δήμους που δηλώνουν ότι έκαναν τροποποιήσεις , αυτές αφορούν κυρίως επεξεργασία με συμπληρώσεις στην περιγραφή των μέτρων και ομαδοποιήσεις στους στόχους. Οι περισσότερες πάντως αλλαγές που προέκυψαν μετά τη Διαβούλευση στο Στρατηγικό Σχεδιασμό αφορούν στον άξονα 1 Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής και μετά στον άξονα 3 Τοπική Οικονομία και Απασχόληση. Εξαίρεση στον κανόνα αποτελούν δύο περιπτώσεις Δήμων που μετά την Διαβούλευση διέγνωσαν την ανάγκη προσδιορισμού νέου Μέτρου σε συγκεκριμένο Στόχο προκειμένου να καλύψουν θέματα που προέκυψαν από αυτή.

Αντίθετα φαίνεται ότι η Διαβούλευση συνεισφέρει περισσότερες προτάσεις και εμπλουτίζει την εξειδίκευση του ΕΠ στο Β' μέρος. Από την έρευνα προκύπτει ότι 22 Δήμοι –οι μισοί δηλαδή ενσωμάτωσαν στον Επιχειρησιακό Σχεδιασμό τους έργα και δράσεις που προτάθηκαν από πολίτες και φορείς και προήλθαν από την ώσμωση απόψεων κατά τη διαβούλευση. Η μερίδα του λέοντος αφορά το πεδίο του άξονα 1 Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής και κατόπιν τον άξονα 3 Τοπική Οικονομία και Απασχόληση.

Η τελευταία ενότητα αφορά στους λόγους που οι πολίτες δεν συμμετέχουν στην διαβούλευση. Οι απαντήσεις προέρχονται από τα στελέχη που είναι άμεσα εμπλεκόμενοι με τις διαδικασίες διαβούλευσης άρα οι απαντήσεις τους παρουσιάζουν αυξημένη βαρύτητα. Οι ερωτώμενοι έθεσαν τους λόγους που εκτιμούν ότι αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για τη συμμετοχή των πολιτών σε διαδικασίες διαβούλευσης με την εξής ιεράρχηση :

1. Οι πολίτες πιστεύουν ότι δεν θα ληφθεί υπόψη η γνώμη τους.
2. Η έλλειψη τεχνογνωσίας.
3. Η έλλειψη πληροφόρησης.
4. Οι πολίτες δεν ενδιαφέρονται για τα 'κοινά'
5. Η έλλειψη χρόνου

Από αυτή την κατάταξη προκύπτουν οι αδυναμίες στις εφαρμοζόμενες διαδικασίες της διαβούλευσης :

Η απουσία λογοδοσίας και η έλλειψη δυνατότητας παρακολούθησης των προτάσεων αναδεικνύεται η μεγαλύτερη αδυναμία. Οι πολίτες αντιλαμβάνονται ως ‘κενό γράμμα’ την συμμετοχή τους όταν δεν τους παρέχεται η ενημέρωση και ανατροφοδότηση για τις προτάσεις τους. Τις περισσότερες δε φορές οι απόψεις αυτές δεν καταγράφονται καν στα κείμενα του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Είναι χαρακτηριστικό ότι από τις περιπτώσεις των Δήμων που συμμετείχαν στην Έρευνα πολλοί λίγοι κάνουν αναφορά στις διαδικασίες διαβούλευσης που ακολουθήθηκαν, στα μέσα και την συμμετοχή που υπήρχε, ενώ μόνο δύο Δήμοι έχουν συμπεριλάβει στο τελικό τους κείμενο το σύνολο των προτάσεων που κατατέθηκαν κατά τη διαβούλευση του. Επίσης μόνο οι μισοί Δήμοι κατέγραψαν τα αποτελέσματα σε αντίστοιχη έκθεση .

Η έλλειψη τεχνογνωσίας και η έλλειψη πληροφόρησης είναι δύο παράγοντες που έχουν να κάνουν με την ηλεκτρονική διαβούλευση κατά κύριο λόγο. Το πρόβλημα εστιάζεται κυρίως στις μεγαλύτερες ηλικίες που δεν έχουν εξοικείωση με τα ηλεκτρονικά μέσα για την ενημέρωσή τους και τη χρήση των εργαλείων που αυτά διαθέτουν. Αυτό δεν θα πρέπει να αποτελεί τροχοπέδη στην συμμετοχή τους σε διαβουλευτικές διαδικασίες . Θα πρέπει να υπάρχουν και εναλλακτικοί τρόποι προσέγγισης για συμμετοχή με συμβατικούς τρόπους επικοινωνίας. Παράλληλα η ενίσχυση με ψηφιακές γνώσεις των πολιτών θα πρέπει να αποτελεί στόχευση των Δημοτικών Αρχών .

Πολλές φορές οι διαδικασίες διαβούλευσης δεν επικοινωνούνται αρκετά αλλά περιορίζονται σε μία απλή ανάρτηση στην ιστοσελίδα του Δήμου με αποδέκτες όσους συνειδητά επισκέπτονται την σελίδα για ενημέρωση ή εργασία. Η προβολή και το κάλεσμα σε συζήτηση θα πρέπει να είναι διαρκές και να υπάρχει ενημέρωση μέσω δελτίων τύπου, τοπικών εφημερίδων, ενημερωτικών εντύπων που διανέμονται στους πολίτες κλπ.

Η παράμετρος ότι οι πολίτες δεν ενδιαφέρονται για τα ‘κοινά’ παρουσιάζει επίσης ένα ισχυρό έρεισμα, ενισχυόμενη από την γενικότερη δύσκολη οικονομική και κοινωνική συγκυρία. Επίσης η απογοήτευση που αισθάνονται οι πολίτες από την κεντρική πολιτική σκηνή τα τελευταία χρόνια δρα αποτρεπτικά και στη συμμετοχή τους στα τοπικά θέματα. Η έλλειψη κουλτούρας συμμετοχής σε διαδικασίες διαβούλευσης- που αναφέρεται ως άλλος λόγος από του ερωτώμενους- μπορεί επίσης να συμπεριληφθεί στο γενικότερο πλαίσιο αυτής της άποψης.

Η έλλειψη χρόνου τελικά προκύπτει ως ο λιγότερο σημαντικός λόγος για τη μη συμμετοχή των πολιτών. Φαίνεται ότι όταν ξεπεραστούν όλα τα προσχώματα και ο πολίτης αποκτήσει τη διάθεση συμμετοχής, θα βρει και το χρόνο για τη συμμετοχή του.

4.4 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Από την ανάλυση και τα επί μέρους συμπεράσματα της Έρευνας, με τη συμμετοχή 45 Δήμων της Ελλάδας που έχουν πραγματοποιήσει διαδικασίες Διαβούλευσης για τη σύνταξη του Επιχειρησιακού τους Προγράμματος, διαπιστώνεται ότι η διαβούλευση κατά την σύνταξη του Επιχειρησιακού Προγράμματος δεν φαίνεται να επιτυγχάνει σε ικανοποιητικό βαθμό το σκοπό της, δηλαδή να εμπλέκει όλους τους ενδιαφερόμενους και να επηρεάζει ουσιαστικά τη διαμόρφωση του, λαμβάνοντας υπόψη τις προτάσεις των πολιτών.

Προκειμένου να ενισχυθεί ο ρόλος της χρειάζεται η λήψη μέτρων με βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα αποτελέσματα.

Λαμβάνοντας υπόψη και τις σκέψεις που προκύπτουν από την μελέτη παραδειγμάτων και καλών πρακτικών εφαρμογών διαβούλευσης σε χώρες του εξωτερικού, κατατίθενται οι εξής προτάσεις:

Θα πρέπει οι συμμετέχοντες στη Διαβούλευση να πεισθούν ότι η γνώμη τους ακούγεται, αξιολογείται και ανάλογα μπορεί ή όχι να ληφθεί υπόψη σε επόμενο βήμα . Είναι πολύ σημαντικό να δίνεται η αιτιολογημένη απάντηση ακόμα και αν απορρίπτονται συγκεκριμένες προτάσεις λόγω αρμοδιότητας, μη εφικτότητας κλπ. Με αυτό τον τρόπο οι συμμετέχοντες θα αντιλαμβάνονται ότι πρέπει να τοποθετούνται υπεύθυνα και εμπειριστατωμένα σχετικά με τα θέματα της διαβούλευσης. Επίσης προτείνεται να υπάρχει καταγραφή των προτάσεων καθώς και υπόδειξη στα τελικά κείμενα των προτάσεων που προέρχονται από πολίτες και φορείς. Χρήσιμο δε, θα ήταν η παράθεση του αρχικού και του τροποποιημένου κειμένου ώστε να είναι εμφανής και αυταπόδεικτη η συμβολή των κοινωνικών εταίρων στη βελτίωση των κειμένων.

Για να μπορέσουν αυτά να εφαρμοστούν όμως θα πρέπει η αρμόδια υπηρεσία να είναι επαρκώς στελεχωμένη και να έχει τις κατάλληλες κατευθύνσεις από τους ανωτέρους. Αυτό μας οδηγεί στα προαπαιτούμενα των ανωτέρω προτάσεων που είναι η επαρκής στελέχωση ή ακόμα και η σύσταση των μονάδων προγραμματισμού στους Δήμους και κυριότερα η πολιτική βούληση των Δημοτικών Αρχών να επενδύσουν στη Διαβούλευση σε χρόνο και πόρους ανθρώπινους και υλικούς.

Θα πρέπει να αποτελέσει απόφαση και ευθύνη της εκάστοτε Δημοτικής Αρχής η έμπρακτη υποστήριξη της στις συμμετοχικές διαδικασίες που εξυψώνουν τον πολίτη και τον καλούν να προτάξει τις δικές του ιδέες προς το κοινό συμφέρον. Όμως η απόφαση αυτή θα πρέπει να προκύψει μετά την εξέταση του κόστους και της δέσμευσης για διάθεση σημαντικών πόρων από τους περιορισμένους που διαθέτει σήμερα η Αυτοδιοίκηση.

Σε ένα πιο μακροπρόθεσμο επίπεδο θα πρέπει να ενδυναμωθεί στους πολίτες η κουλτούρα της διαβούλευσης και της συμμετοχικότητας στις λήψεις αποφάσεων. Το καλύτερο φυτώριο για το σκοπό αυτό είναι το σχολείο. Ο κάθε Δήμος μπορεί να οργανώσει 'εργαστήρια διαβούλευσης' για τους μαθητές των σχολείων του. Σε αυτά θα γίνεται ενημέρωση για τις συμμετοχικές διαδικασίες, τον ορθό τρόπο συζήτησης βασισμένο σε κανόνες και την εκπαίδευση τους να εξετάζουν προσεκτικά, να συζητούν και να αξιολογούν διαφορετικές προτάσεις και εναλλακτικές λύσεις, ώστε να διαμορφώνουν τις τελικές επιλογές τους. Η πρακτική εφαρμογή αυτών θα πραγματοποιείται με θέματα που αφορούν την σχολική κοινότητα και άπτονται των αρμοδιοτήτων του Δήμου. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η προετοιμασία από μικρή ηλικία ενεργών πολιτών και παράλληλα αυτό δρα πολλαπλασιαστικά μεταφέροντας τις γνώσεις και τις εμπειρίες στο σπίτι του κάθε μαθητή.

Η ψηφιακή τεχνολογία τίθεται σίγουρα στην υπηρεσία των σύγχρονων διαβουλευτικών διαδικασιών, παρέχοντας δυνατότητες δημιουργίας εύχρηστων εφαρμογών που θα είναι εύκολα προσβάσιμες και διαχειρίσιμες από μεγάλη μερίδα πληθυσμού. Θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα για τη διευκόλυνση στη πρόσβαση όσο των δυνατών περισσότερων πολιτών, ώστε να διευρυνθεί η βάση και να ενισχυθεί η βαρύτητα των αποτελεσμάτων. Ο ψηφιακός αναλφαβητισμός βαίνει μειούμενος όμως αυτό δεν πρέπει να αποτελεί λόγο απομάκρυνσης από την παράλληλη υιοθέτηση πιο παραδοσιακών μορφών διαβούλευσης. Η πραγματοποίηση συναντήσεων ανά ομάδες ενδιαφέροντος με σκοπό την πληροφόρηση, την ανταλλαγή απόψεων και την διαμόρφωση προτάσεων δείχνει ότι είναι μία αποτελεσματική μέθοδος που δεσμεύει τα μέλη σε συμμετοχή και υπεύθυνη έκφραση απόψεων.

Τα οφέλη της διαβούλευσης και η χρησιμότητα της στον επιχειρησιακό σχεδιασμό είναι δεδομένα καθώς η συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων οδηγεί στην υλοποίηση μιας στρατηγικής που λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες και τα αιτήματα των άμεσα ενδιαφερόμενων. Η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης όπως την βιώνουν οι πολίτες πρέπει να αξιοποιηθεί για την σχεδίαση ουσιαστικότερων και αποτελεσματικότερων παρεμβάσεων.

Η διαβούλευση είτε δια ζώσης, είτε ηλεκτρονική έχει κοινούς στόχους και πρέπει να υπακούει στους ίδιους κανόνες και προϋποθέσεις. Η σημαντική πρόκληση είναι η εφαρμογή όλων των σταδίων της που επιγραμματικά συνοψίζονται σε :

- Πληροφόρηση
- Προσέλκυση ευρείας συμμετοχής
- Πραγματική και χωρίς υποκινήσεις διαβούλευση
- Καταγραφή απόψεων και εξαγωγή συμπερασμάτων
- Πληροφόρηση των συμμετεχόντων για τα αποτελέσματα της διαβούλευσης και των αλλαγών και τροποποιήσεων που αυτή επέφερε.

Οι Δήμοι έχοντας το χαρακτηριστικό της πιο μικρής οργανωμένης μονάδας που αποτελεί τον πυρήνα της κοινωνίας, μπορεί να προσεγγίσει τον πολίτη άμεσα. Η διαβούλευση σε αυτό το επίπεδο είναι πιο εύκολη γιατί η πληροφορία και το κάλεσμα σε αυτή μπορεί να γίνει μέσα από τα πολλαπλά κανάλια επικοινωνίας που έχουν οι κάτοικοι με το Δήμο. Ο Δήμος παρουσιάζει επομένως προβάδισμα σε σχέση με τα άλλα επίπεδα διοίκησης στα στάδια της πληροφόρησης και της προσέλκυσης συμμετοχής. Για την επιτυχή υλοποίηση των επόμενων τριών σταδίων απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η πολιτική βούληση για την ανάδειξη της διαβούλευσης ως βασικό εργαλείο για την από κοινού λήψη αποφάσεων για την ανάπτυξη του Δήμου. Αν η δημοτική αρχή αποφασίσει ότι θέλει να εμπλέξει τους πολίτες στη λήψη αποφάσεων, επιθυμεί να τους ακούσει και να καταγράψει τις προτάσεις τους αλλά και να δεσμευτεί ότι θα τις λάβει υπόψη της και θα τις αξιολογήσει με ειλικρινή τρόπο, τότε μπορεί να ενεργοποιήσει κατάλληλο μηχανισμό για την υποστήριξη της διαδικασίας διαβούλευσης σε μία μόνιμη βάση χτίζοντας μια σχέση αλληλεπίδρασης και εμπιστοσύνης με αυτούς .

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'- ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το παρόν ερωτηματολόγιο πραγματοποιείται για τις ανάγκες της διπλωματικής εργασίας με τίτλο: «*Διαβούλευση και Επιχειρησιακός Σχεδιασμός*» στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος «*Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση*». Απευθύνεται στα στελέχη που είναι αρμόδια για τη σύνταξη του Επιχειρησιακού Προγράμματος στους Δήμους.

Οι πρώτες ερωτήσεις αφορούν σε στοιχεία οργάνωσης του Δήμου για τις μονάδες προγραμματισμού, ενώ οι επόμενες αφορούν στη διαδικασία της Διαβούλευσης κατά τη σύνταξη του Επιχειρησιακού Προγράμματος. Η εμπειρία σας είναι πολύτιμη και η συμμετοχή σας θα με βοηθήσει ιδιαίτερα στην επιτυχή ολοκλήρωση της εν λόγω εργασίας. Οι απαντήσεις θα παραμείνουν εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιηθούν μόνο για στατιστικούς λόγους και εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων.

Σας παρακαλώ θερμά να αφιερώσετε λίγο από τον πολύτιμο χρόνο σας για την απάντηση του ερωτηματολογίου. Για την αποστολή του ή όποια απορία επικοινωνήστε μαζί μου στο mbourtsoukli@gmail.com ή τηλεφωνικά στο 6945877922.

Με εκτίμηση ,

Μαρία Μπουρτσουκλή
ΠΕ Πολιτικός Μηχανικός

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Δήμος :
2. Πληθυσμός:
3. Υπάρχει στο Δήμο σας μονάδα προγραμματισμού που είναι αρμόδια για τη σύνταξη του Επιχειρησιακού Προγράμματος ;

Ναι	
Όχι	

4. Αν ναι , παρακαλώ περιγράψτε το οργανωτικό επίπεδο και τη στελέχωση της.

Διεύθυνση	
Τμήμα	
Γραφείο	
Άλλο	

Εργαζόμενοι	Ειδικότητες

5. Αν όχι, ποια υπηρεσία είναι αρμόδια για την σύνταξη του Επιχειρησιακού Προγράμματος 2015-2019 στο Δήμο σας;

.....
.....

6. Με τι μέσα δημοσιοποιήθηκε και τέθηκε σε διαβούλευση η Α΄ φάση του Ε.Π.
(δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων)

Ιστοσελίδα του Δήμου	☐	
Δημοτική Επιτροπή διαβούλευσης	☐	
Ημερίδα	☐	
Σε ειδικές ομάδες ενδιαφέροντος (παρακαλώ αναφέρετε αναλυτικά)	☐	
Άλλο (παρακαλώ αναφέρετε αναλυτικά)	☐	

7. Πόσα άτομα συμμετείχαν σε κάθε μέθοδο από τις προαναφερόμενες ;

Ιστοσελίδα του Δήμου	
Δημοτική Επιτροπή διαβούλευσης	
Ημερίδα	
Σε ειδικές ομάδες ενδιαφέροντος (παρακαλώ αναφέρετε αναλυτικά)	
Άλλο (παρακαλώ αναφέρετε αναλυτικά)	

8. Έχει αξιοποιήσει ο Δήμος σας άλλα μέσα ηλεκτρονικής διαβούλευσης;

Ναι	
Όχι	

Εάν ναι, παρακαλώ αναφέρετε συγκεκριμένα:

.....

.....

.....

9. Χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο για την έκφραση των απόψεων των συμμετεχόντων στη διαβούλευση ;

Όχι	
Ναι, αυτό που προτείνεται από τον οδηγό της ΕΕΤΑΑ	
Ναι, δικό μας	

Αν ναι, πόσα απαντημένα ερωτηματολόγια συλλέχθηκαν ; .....

10. Ποιες υπηρεσίες είναι αρμόδιες για τη συλλογή και επεξεργασία των σχολίων των πολιτών; (δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων)

Υπηρεσία Προγραμματισμού	
Υπηρεσία Πληροφορικής	
Άλλη (παρακαλώ αναφέρετε αναλυτικά)	

11. Με ποια κριτήρια αξιολογήθηκαν τα σχόλια των πολιτών; (π.χ. αναγκαιότητα, σκοπιμότητα, ωριμότητα, αρμοδιότητα Δήμου)

.....

.....

.....

12. Συντάχθηκε Έκθεση καταγραφής απόψεων μετά την ολοκλήρωση της Διαβούλευσης;

Ναι	
Όχι	

13. Υπήρξε αναθεώρηση/συμπλήρωση των στόχων του Στρατηγικού Σχεδιασμού μετά την Διαβούλευση ; Αν ναι, παρακαλώ περιγράψτε αναλυτικά (μέτρο , στόχος) ανά άξονα:

Άξονας	Περιγραφή
Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής	
Κοινωνική Πολιτική- Παιδεία- Πολιτισμός- Αθλητισμός και Υγεία	
Τοπική Οικονομία και Απασχόληση	
Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας και Οικονομικής Κατάστασης του Δήμου	
Δεν υπήρξε αναθεώρηση	☐

14. Υπήρχαν συγκεκριμένες προτάσεις- δράσεις που ενσωματώθηκαν στη Β' φάση του Ε.Π. μετά τη Διαβούλευση ; Αν ναι, σε ποιόν άξονα και πόσες;

Άξονας	Πλήθος
Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής	
Κοινωνική Πολιτική- Παιδεία- Πολιτισμός- Αθλητισμός και Υγεία	
Τοπική Οικονομία και Απασχόληση	
Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας και Οικονομικής Κατάστασης του Δήμου	
Δεν ενσωματώθηκαν νέες προτάσεις	☐

15. Πιστεύετε ότι η ηλεκτρονική διαβούλευση (με τον όρο περιγράφεται κάθε ενημέρωση με δυνατότητα ανάδρασης μέσω ηλεκτρονικών μέσων) μπορεί να ενισχύσει τη δημόσια συμμετοχή;

Ναι	
Όχι	

16. Πόσο σημαντικό ρόλο πιστεύετε ότι παίζουν οι παρακάτω λόγοι στη μη συμμετοχή των πολιτών σε διαδικασίες διαβούλευσης:

	Καθόλου Σημαντικό	Λίγο Σημαντικό	Μέτρια Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό	Πάρα Πολύ Σημαντικό
Έλλειψη χρόνου	☐	☐	☐	☐	☐
Έλλειψη πληροφόρησης	☐	☐	☐	☐	☐
Έλλειψη τεχνογνωσίας	☐	☐	☐	☐	☐
Πιστεύουν ότι δεν θα ληφθεί υπόψη η γνώμη τους	☐	☐	☐	☐	☐
Δεν ενδιαφέρονται για τα 'κοινά'	☐	☐	☐	☐	☐
Άλλο, (παρακαλώ προσδιορίστε)	☐	☐	☐	☐	☐

17. Κατά τη γνώμη σας πώς μπορεί να ενισχυθεί η συμμετοχή των πολιτών σε διαδικασίες διαβούλευσης;

.....

.....

.....

.....

.....

Σας ευχαριστώ πολύ για τη συμμετοχή σας !

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β' – ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κα Μπουρτσουκλή καλησπέρα.

Σας επισυνάπτω ένα αρχείο με πληροφορίες που ζητήσατε.

Κωδικοποίηση:

0: Δήμοι που ανακοίνωσαν μόνο τη διαβούλευση

1: Δήμοι που έφτασαν έως και την Α΄ Φάση

2: Δήμοι που ολοκλήρωσαν το Επιχειρησιακό

3: Δήμοι που δεν ξεκίνησαν το Επιχειρησιακό

Παραδοχές:

A. Τα στοιχεία βασίζονται στην πληροφόρηση που παρέχεται μέσω της ιστοσελίδας http://epota.ypes.gr/?page_id=113

B. Τα στοιχεία αφορούν ενημέρωση έως 07/02/2017

Γ. Τα στοιχεία είτε αντλήθηκαν από αναζήτηση στο Internet, είτε από την πληροφόρηση που μας παρείχαν οι ίδιοι οι Δήμοι.

Εύχομαι να κάνουν για την εργασία σας.

Είμαι στη διάθεσή σας αν χρειαστείτε κάτι ως διευκρίνιση ή κάτι επιπλέον. Καλή επιτυχία στην εργασία σας, το θέμα της οποίας είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον.

Με εκτίμηση

Παναγιώτης Σαμαρτζής

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟ epota.ypes.gr

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΝΟΜΟΣ	ΔΗΜΟΣ	ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΔΡΑΜΑΣ	ΔΡΑΜΑΣ	2
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΔΡΑΜΑΣ	ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ	0
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΔΡΑΜΑΣ	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	1
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΔΡΑΜΑΣ	ΔΟΞΑΤΟΥ	3
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΔΡΑΜΑΣ	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	1
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΕΒΡΟΥ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	2
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΕΒΡΟΥ	ΣΟΥΦΛΙΟΥ	1
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΕΒΡΟΥ	ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	3
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΕΒΡΟΥ	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ	2
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΕΒΡΟΥ	ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ	0
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΚΑΒΑΛΑΣ	ΚΑΒΑΛΑΣ	2
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΚΑΒΑΛΑΣ	ΝΕΣΤΟΥ	1
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΚΑΒΑΛΑΣ	ΠΑΓΓΑΙΟΥ	1
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΚΑΒΑΛΑΣ	ΘΑΣΟΥ	3
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΞΑΝΘΗΣ	ΞΑΝΘΗΣ	2
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΞΑΝΘΗΣ	ΜΥΚΗΣ	3
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΞΑΝΘΗΣ	ΑΒΔΗΡΩΝ	2
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΞΑΝΘΗΣ	ΤΟΠΕΙΡΟΥ	3
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	1
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΙΑΣΜΟΥ	3
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ - ΣΑΠΩΝ	3
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΡΟΔΟΠΗΣ	ΑΡΡΙΑΝΩΝ	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΗΜΑΘΙΑΣ	ΒΕΡΟΙΑΣ	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΗΜΑΘΙΑΣ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ	2
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΗΜΑΘΙΑΣ	ΗΡΩΙΚΗΣ ΠΟΛΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ	3
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ - ΕΥΟΣΜΟΥ	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΝΕΑΠΟΛΗΣ - ΣΥΚΕΩΝ	2
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ	2
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΩΝ - ΜΕΝΕΜΕΝΗΣ	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΠΥΛΑΙΑΣ - ΧΟΡΤΙΑΤΗ	2
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΔΕΛΤΑ	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟΥ	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΛΑΓΚΑΔΑ	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΘΕΡΜΑΪΚΟΥ	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΘΕΡΜΗΣ	2
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΒΟΛΒΗΣ	0
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ	0
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΙΛΚΙΣ	ΚΙΛΚΙΣ	2
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΙΛΚΙΣ	ΠΑΙΟΝΙΑΣ	0
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΠΙΕΡΙΑΣ	ΔΙΟΥ - ΟΛΥΜΠΟΥ	3
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΠΙΕΡΙΑΣ	ΠΥΔΝΑΣ - ΚΟΛΙΝΔΡΟΥ	0
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΠΙΕΡΙΑΣ	ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ	3
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΠΕΛΛΗΣ	ΕΔΕΣΣΑΣ	3
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΠΕΛΛΗΣ	ΑΛΜΩΠΙΑΣ	2
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΠΕΛΛΗΣ	ΣΚΥΔΡΑΣ	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΠΕΛΛΗΣ	ΠΕΛΛΑΣ	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΣΕΡΡΩΝ	ΣΙΝΤΙΚΗΣ	3
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΣΕΡΡΩΝ	ΒΙΣΑΛΤΙΑΣ	3
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΣΕΡΡΩΝ	ΕΜΜ. ΠΑΠΠΑ	3
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΣΕΡΡΩΝ	ΑΜΦΙΠΟΛΗΣ	3
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΣΕΡΡΩΝ	ΝΕΑΣ ΖΙΧΝΗΣ	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΣΕΡΡΩΝ	ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ	3
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΣΕΡΡΩΝ	ΣΕΡΡΩΝ	2
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	ΠΟΛΥΓΥΡΟΥ	3
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	ΣΙΘΩΝΙΑΣ	2

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ	3
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	ΝΕΑΣ ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΑΣ	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ	1
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΕΣΚΑΤΗΣ	3
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	1
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	1
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	3
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΝΕΣΤΟΡΙΟΥ	2
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΟΖΑΝΗΣ	ΚΟΖΑΝΗΣ	2
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΟΖΑΝΗΣ	ΒΟΙΟΥ	1
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΟΖΑΝΗΣ	ΕΟΡΔΑΙΑΣ	1
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΟΖΑΝΗΣ	ΣΕΡΒΙΩΝ - ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ	3
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	3
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ	2
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΠΡΕΣΠΩΝ	3
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΑΡΤΗΣ	ΑΡΤΑΙΩΝ	2
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΑΡΤΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΚΟΥΦΑ	1
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΑΡΤΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗ	1
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΑΡΤΗΣ	ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	2
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ	2
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	ΦΙΛΙΑΤΩΝ	3
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	ΣΟΥΛΙΟΥ	1
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ	2
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΖΑΓΟΡΙΟΥ	3
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΚΟΝΙΤΣΑΣ	1
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΠΩΓΩΝΙΟΥ	3
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΒΟΡΕΙΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ	3
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΜΕΤΣΟΒΟΥ	3
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΩΔΩΝΗΣ	1
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΖΙΤΣΑΣ	3
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΠΡΕΒΕΖΑΣ	ΠΡΕΒΕΖΑΣ	1
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΠΡΕΒΕΖΑΣ	ΠΑΡΓΑΣ	3
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΠΡΕΒΕΖΑΣ	ΖΗΡΟΥ	1
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΑΡΓΙΘΕΑΣ	2
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΛΙΜΝΗΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑ	1
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΠΑΛΑΜΑ	1
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΣΟΦΑΔΩΝ	3
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	2
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ	1
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΛΑΡΙΣΑΣ	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	1
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΛΑΡΙΣΑΣ	ΦΑΡΣΑΛΩΝ	1
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΛΑΡΙΣΑΣ	ΑΓΙΑΣ	3
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΛΑΡΙΣΑΣ	ΤΕΜΠΩΝ	3
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΛΑΡΙΣΑΣ	ΤΥΡΝΑΒΟΥ	1
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΛΑΡΙΣΑΣ	ΛΑΡΙΣΑΙΩΝ	2
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΛΑΡΙΣΑΣ	ΚΙΛΕΛΕΡ	1
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΒΟΛΟΥ	2
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ	3
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	3
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΑΛΜΥΡΟΥ	1
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΝΟΤΙΟΥ ΠΗΛΙΟΥ	3
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	3
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΣΚΙΑΘΟΥ	3
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΣΚΟΠΕΛΟΥ	3
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	ΠΥΛΗΣ	1
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ	1
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ	1
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	1
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	ΖΑΚΥΝΘΟΥ	ΖΑΚΥΝΘΟΥ	1

ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	1
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΠΑΞΩΝ	3
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ	3
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	ΙΘΑΚΗΣ	3
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	ΛΕΥΚΑΔΑΣ	ΛΕΥΚΑΔΑΣ	1
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	ΛΕΥΚΑΔΑΣ	ΜΕΓΑΝΗΣΙΟΥ	1
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	ΑΓΡΙΝΙΟΥ	1
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	ΑΚΤΙΟΥ - ΒΟΝΙΤΣΑΣ	3
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	ΞΗΡΟΜΕΡΟΥ	3
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ	2
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	ΑΜΦΙΛΟΧΙΑΣ	3
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	ΙΕΡΑΣ ΠΟΛΗΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	1
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	ΘΕΡΜΟΥ	3
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΧΑΙΑΣ	ΠΑΤΡΕΩΝ	3
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΧΑΙΑΣ	ΕΡΥΜΑΝΘΟΥ	3
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΧΑΙΑΣ	ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΧΑΙΑΣ	2
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΧΑΙΑΣ	ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ	3
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΧΑΙΑΣ	ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ	2
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΗΛΕΙΑΣ	ΖΑΧΑΡΩΣ	3
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΗΛΕΙΑΣ	ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΑΣ - ΚΡΕΣΤΕΝΩΝ	3
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΗΛΕΙΑΣ	ΠΥΡΓΟΥ	3
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΗΛΕΙΑΣ	ΗΛΙΔΑΣ	3
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΗΛΕΙΑΣ	ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ	3
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΗΛΕΙΑΣ	ΑΝΔΡΑΒΙΔΑΣ - ΚΥΛΛΗΝΗΣ	1
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΗΛΕΙΑΣ	ΠΗΝΕΙΟΥ	3
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	ΤΑΝΑΝΓΡΑΣ	0
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	ΘΗΒΑΙΩΝ	3
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	ΑΛΙΑΡΤΟΥ - ΘΕΣΠΙΕΩΝ	2
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	ΟΡΧΟΜΕΝΟΥ	2
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	ΛΕΒΑΔΕΩΝ	2
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	ΔΙΣΤΟΜΟΥ - ΑΡΑΧΟΒΑΣ - ΑΝΤΙΚΥΡΑΣ	3
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΕΥΒΟΙΑΣ	ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ	2
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΕΥΒΟΙΑΣ	ΔΙΡΦΩΩΝ - ΜΕΣΣΑΠΙΩΝ	1
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΕΥΒΟΙΑΣ	ΕΡΕΤΡΙΑΣ	2
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΕΥΒΟΙΑΣ	ΚΑΡΥΣΤΟΥ	1
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΕΥΒΟΙΑΣ	ΙΣΤΙΑΙΑΣ - ΑΙΔΗΨΟΥ	3
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΕΥΒΟΙΑΣ	ΜΑΝΤΟΥΔΙΟΥ - ΛΙΜΝΗΣ - ΑΓΙΑΣ ΑΝΝΑΣ	3
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΕΥΒΟΙΑΣ	ΚΥΜΗΣ - ΑΛΙΒΕΡΙΟΥ	3
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΕΥΒΟΙΑΣ	ΣΚΥΡΟΥ	1
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ	2
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	ΑΓΡΑΦΩΝ	3
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	ΑΜΦΙΚΛΕΙΑΣ - ΕΛΑΤΕΙΑΣ	3
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	ΛΟΚΡΩΝ	1
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	ΔΟΜΟΚΟΥ	1
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	ΜΩΛΟΥ - ΑΓΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	2
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	ΣΤΥΛΙΔΑΣ	2
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	ΛΑΜΙΕΩΝ	1
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	ΜΑΚΡΑΚΩΜΗΣ	3
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΦΩΚΙΔΑΣ	ΔΕΛΦΩΝ	1
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΦΩΚΙΔΑΣ	ΔΩΡΙΔΟΣ	1
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Κ. ΤΟΜΕΑ	ΑΘΗΝΑΙΩΝ	1
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Κ. ΤΟΜΕΑ	ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ - ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ	2
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Κ. ΤΟΜΕΑ	ΓΑΛΑΤΣΙΟΥ	2
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Κ. ΤΟΜΕΑ	ΖΩΓΡΑΦΟΥ	1
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Κ. ΤΟΜΕΑ	ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Κ. ΤΟΜΕΑ	ΒΥΡΩΝΟΣ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Κ. ΤΟΜΕΑ	ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ	1
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Κ. ΤΟΜΕΑ	ΔΑΦΝΗΣ - ΥΜΗΤΤΟΥ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Ν.ΤΟΜΕΑ	ΓΛΥΦΑΔΑΣ	3

ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Ν.ΤΟΜΕΑ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ - ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Ν.ΤΟΜΕΑ	ΑΛΙΜΟΥ	1
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Ν.ΤΟΜΕΑ	ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ	2
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Ν.ΤΟΜΕΑ	ΜΟΣΧΑΤΟΥ - ΤΑΥΡΟΥ	0
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Ν.ΤΟΜΕΑ	ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	2
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Ν.ΤΟΜΕΑ	ΠΑΛΑΙΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Ν.ΤΟΜΕΑ	ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Β. ΤΟΜΕΑΣ	ΠΕΝΤΕΛΗΣ	1
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Β. ΤΟΜΕΑΣ	ΚΗΦΙΣΙΑΣ	1
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Β. ΤΟΜΕΑΣ	ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Β. ΤΟΜΕΑΣ	ΛΥΚΟΒΡΥΣΗΣ - ΠΕΥΚΗΣ	2
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Β. ΤΟΜΕΑΣ	ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ	2
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Β. ΤΟΜΕΑΣ	ΦΙΛΟΘΕΗΣ - ΨΥΧΙΚΟΥ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Β. ΤΟΜΕΑΣ	ΠΑΠΑΓΟΥ - ΧΟΛΑΡΓΟΥ	1
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Β. ΤΟΜΕΑΣ	ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Β. ΤΟΜΕΑΣ	ΒΡΙΛΗΣΣΙΩΝ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Β. ΤΟΜΕΑΣ	ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	1
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Β. ΤΟΜΕΑΣ	ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Β. ΤΟΜΕΑΣ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	1
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Δ.ΤΟΜΕΑ	ΑΙΓΑΛΕΩ	2
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Δ.ΤΟΜΕΑ	ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ	2
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Δ.ΤΟΜΕΑ	ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	2
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Δ.ΤΟΜΕΑ	ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Δ.ΤΟΜΕΑ	ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ	1
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Δ.ΤΟΜΕΑ	ΙΛΙΟΥ	2
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΩΝ - Δ.ΤΟΜΕΑ	ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ - ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ	2
ΑΤΤΙΚΗ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1
ΑΤΤΙΚΗ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΝΙΚΑΙΑΣ - ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΡΕΝΤΗ	2
ΑΤΤΙΚΗ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ - ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΝΗΣΩΝ	ΑΙΓΙΝΑΣ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΝΗΣΩΝ	ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ - ΜΕΘΑΝΩΝ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΝΗΣΩΝ	ΚΥΘΗΡΩΝ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΝΗΣΩΝ	ΑΓΚΙΣΤΡΙΟΥ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΝΗΣΩΝ	ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΝΗΣΩΝ	ΣΠΕΤΣΩΝ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΝΗΣΩΝ	ΥΔΡΑΣ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΝΗΣΩΝ	ΠΟΡΟΥ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	1
ΑΤΤΙΚΗ	ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΜΑΝΔΡΑΣ - ΕΙΔΥΛΛΙΑΣ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΜΕΓΑΡΕΩΝ	2
ΑΤΤΙΚΗ	ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΦΥΛΗΣ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ	1
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΝΑΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΩΡΩΠΟΥ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΝΑΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΝΑΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΡΑΦΗΝΑΣ - ΠΙΚΕΡΜΙΟΥ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΝΑΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΙΟΝΥΣΟΥ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΝΑΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΧΑΡΝΩΝ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΝΑΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΑΛΛΗΝΗΣ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΝΑΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΑΙΑΝΙΑΣ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΝΑΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΣΠΑΤΩΝ - ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ	2
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΝΑΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΝΑΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ	3
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΝΑΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΒΑΡΗΣ - ΒΟΥΛΑΣ - ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ	2
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΝΑΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΚΡΩΠΙΑΣ	2
ΑΤΤΙΚΗ	ΑΝΑΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ	3
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΝΑΥΠΛΙΕΩΝ	3
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΕΡΜΙΟΝΙΔΑΣ	3

ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ	3
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΑΡΓΟΥΣ - ΜΥΚΗΝΩΝ	2
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΤΡΙΠΟΛΗΣ	2
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΝΟΤΙΑΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ	3
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ	3
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗΣ	3
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΒΟΡΕΙΑΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ	3
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ	3
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ	2
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ - ΕΥΡΩΣΤΙΝΗΣ	1
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΒΕΛΟΥ - ΒΟΧΑΣ	3
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΛΟΥΤΡΑΚΙΟΥ - ΠΕΡΑΧΩΡΑΣ - ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ	1
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΝΕΜΕΑΣ	1
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΠΑΡΤΗΣ	2
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΝΗΣ	3
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΕΥΡΩΤΑ	1
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ	3
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΕΛΑΦΟΝΗΣΟΥ	2
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	2
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΜΕΣΣΗΝΗΣ	1
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΠΥΛΟΥ - ΝΕΣΤΟΡΟΣ	1
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ	2
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΟΙΧΑΛΙΑΣ	3
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΝΗΣ	3
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΛΕΣΒΟΥ	ΛΕΣΒΟΥ	1
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΛΕΣΒΟΥ	ΛΗΜΝΟΥ	2
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΛΕΣΒΟΥ	ΑΓΙΟΥ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ	1
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΧΙΟΥ	ΧΙΟΥ	1
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΧΙΟΥ	ΨΑΡΩΝ	1
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΧΙΟΥ	ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ	3
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΣΑΜΟΥ	ΣΑΜΟΥ	3
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΣΑΜΟΥ	ΙΚΑΡΙΑΣ	3
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΣΑΜΟΥ	ΦΟΥΡΝΩΝ ΚΟΡΣΕΩΝ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΚΩ	1
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΝΙΣΥΡΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΚΑΡΠΑΘΟΥ	2
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΚΑΣΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ	2
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΛΕΙΨΩΝ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΛΕΡΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΠΑΤΜΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΡΟΔΟΥ	2
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΣΥΜΗΣ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΧΑΛΚΗΣ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΜΕΓΙΣΤΗΣ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΤΗΛΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	ΑΓΑΘΟΝΗΣΙΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΣΥΡΟΥ - ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΕΑΣ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΥΘΝΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΜΗΛΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΚΙΜΩΛΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΣΕΡΙΦΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΣΙΦΝΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΠΑΡΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΝΑΞΟΥ & ΜΙΚΡΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΜΟΡΓΟΥ	3

ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΤΗΝΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΜΥΚΟΝΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΝΔΡΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΘΗΡΑΣ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΙΗΤΩΝ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΣΙΚΙΝΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	3
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΑΝΑΦΗΣ	3
ΚΡΗΤΗ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	2
ΚΡΗΤΗ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΜΑΛΕΒΙΖΙΟΥ	3
ΚΡΗΤΗ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΑΡΧΑΝΩΝ - ΑΣΤΕΡΟΥΣΙΩΝ	2
ΚΡΗΤΗ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΦΑΙΣΤΟΥ	3
ΚΡΗΤΗ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΓΟΡΤΥΝΑΣ	3
ΚΡΗΤΗ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ	3
ΚΡΗΤΗ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΜΙΝΩΑ ΠΕΔΙΑΔΑΣ	2
ΚΡΗΤΗ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΒΙΑΝΝΟΥ	1
ΚΡΗΤΗ	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	2
ΚΡΗΤΗ	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	ΣΗΤΕΙΑΣ	2
ΚΡΗΤΗ	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ	2
ΚΡΗΤΗ	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	ΟΡΟΠΕΔΙΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	3
ΚΡΗΤΗ	ΡΕΘΥΜΝΗΣ	ΡΕΘΥΜΝΗΣ	3
ΚΡΗΤΗ	ΡΕΘΥΜΝΗΣ	ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ	1
ΚΡΗΤΗ	ΡΕΘΥΜΝΗΣ	ΑΜΑΡΙΟΥ	3
ΚΡΗΤΗ	ΡΕΘΥΜΝΗΣ	ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ	1
ΚΡΗΤΗ	ΡΕΘΥΜΝΗΣ	ΑΝΩΓΕΙΩΝ	3
ΚΡΗΤΗ	ΧΑΝΙΩΝ	ΧΑΝΙΩΝ	2
ΚΡΗΤΗ	ΧΑΝΙΩΝ	ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ	2
ΚΡΗΤΗ	ΧΑΝΙΩΝ	ΠΛΑΤΑΝΙΑ	1
ΚΡΗΤΗ	ΧΑΝΙΩΝ	ΚΙΣΣΑΜΟΥ	3
ΚΡΗΤΗ	ΧΑΝΙΩΝ	ΚΑΝΤΑΝΟΥ - ΣΕΛΙΝΟΥ	3
ΚΡΗΤΗ	ΧΑΝΙΩΝ	ΓΑΥΔΟΥ	3
ΚΡΗΤΗ	ΧΑΝΙΩΝ	ΣΦΑΚΙΩΝ	3

Σχεδιάζοντας την Τοπική Ανάπτυξη στον Δήμο Τρίπολης:

Ο ρόλος του Πολίτη

Στο πλαίσιο του σχεδιασμού για την Νέα Προγραμματική περίοδο 2014-2020 ο Δήμος Τρίπολης έχει ενεργοποιήσει μια πρωτότυπη και ιδιαίτερα σημαντική προσπάθεια για την δημιουργία ενός τοπικού σχεδίου ανάπτυξης, το οποίο θα προκύψει μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες ουσιαστικής¹ διαβούλευσης με τους φορείς της πόλης.

Η Διεύθυνση Προγραμματισμού Ανάπτυξης, Οργάνωσης και Πληροφορικής του Δήμου και οι φορείς της πόλης σε συνεργασία και με το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, συνεργάζονται για την καταγραφή και ιεράρχηση των αναγκών και την διατύπωση προτάσεων που θα αντιμετωπίζουν προβλήματα και θα αξιοποιούν με τρόπο βιώσιμο και αποτελεσματικό τους υπάρχοντες τοπικούς πόρους.

Η δουλειά που γίνεται είναι πρωτότυπη, γιατί αποτελεί μια από τις ελάχιστες περιπτώσεις στην Ελλάδα όπου η τοπική κοινωνία εμπλέκεται με έναν καινοτόμο τρόπο, ενεργά στην διαδικασία του σχεδιασμού ενός Ολοκληρωμένου σχεδίου τοπικής ανάπτυξης. Το Πανεπιστήμιο σε συνεργασία με το Δήμο υλοποίησε πρόγραμμα ενδυνάμωσης των στελεχών των συμμετεχόντων φορέων, διαχέοντας την απαραίτητη πληροφόρηση και την μεθοδολογία του σχεδιασμού προγραμμάτων. Ο σχεδιασμός γίνεται από τους ίδιους τους πολίτες στους οποίους και αφορά και δεν εξαντλείται σε έναν μικρό κύκλο από ειδήμονες, συμβούλους και ειδικούς, οι οποίοι συχνά δεν ζουν στον τόπο για τον οποίο σχεδιάζουν. Εδώ αξιοποιείται το δυναμικό, η γνώση, η εμπειρία και η συλλογική ευφυΐα του τόπου, στο πλαίσιο της «έξυπνης εξειδίκευσης». Οι ίδιοι οι φορείς της πόλης καλούνται να οραματιστούν πως θέλουν τον τόπο τους, ποιες θα πρέπει να είναι οι αξίες που θα στηρίζουν το όραμα αυτό, ποιοι οι στόχοι και ο δρόμος για να επιτευχθούν αυτοί.

Είναι επίσης μια ιδιαίτερα σημαντική δουλειά γιατί δεν αποτελεί μια ακαδημαϊκή άσκηση, αλλά θα έχει πρακτικό αντίκτυπο, καθώς θα τροφοδοτήσει τον αναπτυξιακό προγραμματισμό του Δήμου για την περίοδο 2014 – 2020. Με άλλα λόγια αφορά το άμεσο μέλλον του

---

¹ Ουσιαστική διαβούλευση: διαβούλευση έπειτα από την διάχυση των απαραίτητων πληροφοριών και την ενδυνάμωση των στελεχών των φορέων ώστε η συμμετοχή τους να είναι ουσιαστική από τα πρώτα βήματα του σχεδιασμού

Δήμου, την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξή του, για ένα κρίσιμο χρονικό διάστημα.

Στο παρόν άρθρο εξηγείται το πλαίσιο και ο στόχος της προσπάθειας, η διαδικασία και τα επόμενα βήματα, τονίζοντας ότι το θέμα της ανάπτυξης είναι μείζον ζήτημα που αφορά όλους τους πολίτες και όλοι οι πολίτες έχουν δικαίωμα και υποχρέωση να συμμετέχουν στον σχεδιασμό.

Το πλαίσιο: Το πλαίσιο εντός του οποίου καλούνται οι αρμόδιες αρχές στην Ελλάδα γενικά να σχεδιάσουν τον αναπτυξιακό προγραμματισμό 2014-2020, καθορίζεται μεταξύ άλλων από τις δεσμεύσεις της χώρας, οι οποίες αποτυπώνονται σε μία σειρά κειμένων σχετικά με τους αναπτυξιακούς και δημοσιονομικούς στόχους για το προσεχές μέλλον. Τα κείμενα αυτά είναι η Στρατηγική «Ευρώπη 2020», (Ε 2020), το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, το Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο και τα Μνημόνια Οικονομικής Πολιτικής.²

Η «Ε 2020» είναι η κοινή στρατηγική των κρατών μελών (ΚΜ) της Ε.Ε., με στόχο την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, με υψηλά επίπεδα απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής.

Η «Ε 2020» προβλέπει μεταξύ άλλων για πρώτη φορά κάποια νέα χρηματοδοτικά εργαλεία όπως είναι και η «Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων» (Community Led Local Development). Το νέο αυτό χρηματοδοτικό εργαλείο, ως το λέμε απλά τοπικό σχέδιο ανάπτυξης, πρέπει να έχει μεταξύ άλλων τα εξής στοιχεία: να βασίζεται στις τοπικές ανάγκες και το τοπικό δυναμικό, να αφορά σε συγκεκριμένες εδαφικές ενότητες και να συμπεριλαμβάνει καινοτόμα στοιχεία στον σχεδιασμό και την εφαρμογή τους.

Η λογική του σχεδίου αυτού είναι ότι θα πρέπει να αναπτυχθεί με την ενεργή συμμετοχή φορέων της τοπικής κοινωνίας (ΜΚΟ, τοπικές οργανώσεις, κλπ) και οικονομίας (ενώσεις παραγωγικών φορέων, ιδιώτες, κ.α.).

Είναι αυτό ακριβώς το οποίο γίνεται στον Δήμο της Τρίπολης τους τελευταίους 3 μήνες.

Πιο συγκεκριμένα η διαδικασία είναι η εξής: Εκπρόσωποι της Διεύθυνσης Προγραμματισμού του Δήμου, εκπρόσωποι των φορέων της πόλης (Επιμελητήριο Αρκαδίας, αγροτικοί σύλλογοι, Ένωση Βιοκαλλιεργητών, Σύνδεσμος Νέων Επιχειρηματιών Αρκαδίας, Τουριστικός Οργανισμός Πελοποννήσου, Ένωση Ξενοδόχων Αρκαδίας, Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ΦΟΤ, ΕΟΣ Τρίπολης, Θεατρική

² http://www.espa.gr/elibrary/12_1st_Egkyklios_sxediasmou2014_20.pdf
http://www.eetaa.gr/eu2020/01102013_dimoi_eu2020.pdf
http://www.evdamth.gr/lib/articles/ArticleID_499/07_egkyklios.pdf

Ομάδα, Σώμα Ελληνικού Οδηγισμού, Ομάδα Έλευσις, Σύλλογος Μεταπτυχιακών Δημόσιας Διοίκησης, η Δημόσια Κ. Βιβλιοθήκη Τρίπολης), σε συνεργασία και με το Πανεπιστήμιο, έχοντας δημιουργήσει μια ομάδα – πυρήνα, δουλεύουν συστηματικά μέσα από τακτικές συναντήσεις και με τεχνικές δομημένου διαλόγου.

Ο στόχος αυτών των συναντήσεων είναι αφενός μεν η ενδυνάμωση των συμμετεχόντων με γνώση όσον αφορά την μεθοδολογία του στρατηγικού τοπικού αναπτυξιακού σχεδιασμού και η ενημέρωσή τους σχετικά με τα μέχρι τώρα προγράμματα τοπικής ανάπτυξης και υπάρχουσες μελέτες/δράσεις. Αφετέρου, η διαβούλευση με συμμετοχή όλων των μελών της ομάδας και χρήση διαφορετικών τεχνικών (ερωτηματολόγια, ομάδες εργασίας κτλ) ούτως ώστε το σχέδιο τοπικής ανάπτυξης το οποίο θα παραχθεί, να αποτελεί το αποτέλεσμα της συλλογικής ευφυΐας, να καλύπτει πραγματικές ανάγκες οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των τοπικών κοινοτήτων.

Το αποτέλεσμα: Έπειτα από 8 συναντήσεις της «ομάδας- πυρήνα» των συμμετεχόντων φορέων, που πραγματοποιήθηκαν από τον Δεκέμβριο του 2013 έως τις αρχές Μαρτίου του 2014 προέκυψε ένα Προσχέδιο "Ανάπτυξης με πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων" (Community Led Local Development), το οποίο υπεβλήθη στο Δημοτικό Συμβούλιο για έγκριση και θα τεθεί σε δημόσια διαβούλευση τους επόμενους μήνες.

Τα επόμενα βήματα: Το προσχέδιο αυτό θα τεθεί σε δημόσια διαβούλευση στην οποία θα μπορούν να συμμετέχουν ακόμα περισσότεροι φορείς και πολίτες. Το αμέσως επόμενο διάστημα θα πραγματοποιηθούν εργαστήρια με μέλη των φορέων της πόλης και ανοιχτές ημερίδες για όλους τους πολίτες, προκειμένου το αρχικό αυτό προσχέδιο να εμπλουτιστεί και να οριστικοποιηθεί.

Η ομάδα των συντονιστών της διαδικασίας αυτής, θα φροντίσει να συνθέσει το αποτέλεσμα της παραγωγικής διαβούλευσης, που θα γίνει αποτυπώνοντάς το στο τελικό σχέδιο «Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων» (Community Led Local Development), το οποίο και θα υποβάλει για χρηματοδότηση ο Δήμος Τρίπολης.

Δρ. Ευγενία Βαθάκου, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης & Διεθνών Σχέσεων, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Κατερίνα Σιάμπου, Διευθύντρια Προγραμματισμού Ανάπτυξης, Οργάνωσης και Πληροφορικής του Δήμου Τρίπολης

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πρωτογενές υλικό:

Ν. 1622/1986 «Τοπική Αυτοδιοίκηση – περιφερειακή ανάπτυξη και δημοκρατικός προγραμματισμός» - ΦΕΚ 92Α/14-7-1986.

Ν.2539/1997 «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης» - ΦΕΚ 244Α/4-12-1997.

Ν. 3463/2006 «Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων»-ΦΕΚ 114Α/8-6-2006.

Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης»- ΦΕΚ 87Α/7-6-2010

Υ.Α. 41179/4-11-2014 (ΦΕΚ 2970 Β΄) Υπουργού Εσωτερικών «Περιεχόμενο, δομή και τρόπος υποβολής των Πενταετών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α΄ βαθμού για τη δημοτική περίοδο 2014-2019»

Π.Δ. 185/2007 Όργανα και διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α΄ βαθμού ΦΕΚ 221Α/12-9-2007

ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ -ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΠΕΡΙ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ (2007/С 306/01). <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1486320278832&uri=CELEX:12007L/TXT> πρόσβαση 5/2/2017.

Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση – ΜΙΑ ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ (COM(2001) 428 τελικό) 2001/С 287/01.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1486321800125&uri=CELEX:52001DC0428> πρόσβαση 5/2/2017.

Λευκή Βίβλος για την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση της Επιτροπής των Περιφερειών CdR 89/2009 fin

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/regi/dv/cdr89-2009_/cdr89-2009_el.pdf πρόσβαση 5/2/2017.

Ψήφισμα της Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα «Χάρτης για την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση στην Ευρώπη» (2014/C 174/01) <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1486322443959&uri=CELEX:52014XR1728> πρόσβαση 5/2/2017.

Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ)2014-2020 https://www.espa.gr/elibrary/PA_ESPA_2014_2020.pdf πρόσβαση 5/2/2017

Δευτερογενές υλικό:

Αναλυτικός Οδηγός_Κατάρτισης ΕΠ_Δήμων_v13b.doc-Εκδοση Σεπτέμβριος 2011- ΕΕΤΑΑ <https://www.eetaa.gr/index.php?tag=epixeirisiaka> πρόσβαση 5/2/2017

Οδηγός Δημοτικής διαβούλευσης, ΕΕΤΑΑ

<https://www.eetaa.gr/index.php?tag=epixeirisiaka> πρόσβαση 5/2/2017

Διαδικτυακοί Τόποι / Ιστοσελίδες:

Smart Cities and Communities -The European Innovation Partnership on Smart Cities and Communities <http://ec.europa.eu/eip/smartcities/> [προςβ.20/3/2017]

ΕΣΠΑ 2014-2020 <https://www.espa.gr/el/Pages/staticESPA2014-2020.aspx> [προςβ.20/3/2017]

Horizon 2020-The EU Framework Programme for Research and Innovation <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/> [προςβ.20/3/2017]

Petitions-UK Government and Parliament <https://petition.parliament.uk/>

/ [προςβ.20/3/2017]

Scottish Government <http://www.gov.scot/> [προςβ.20/3/2017]

Scottish Government Consultation Hub <https://consult.scotland.gov.uk/> [προςβ.20/3/2017]

Scottish Parliament <http://www.parliament.scot/index.aspx> [προςβ.20/3/2017]

Madame la maire, j'ai une idée » <https://idee.paris.fr/> [προςβ.20/3/2017]

ΟΟΣΑ <https://data.oecd.org/ict/internet-access.htm#indicator-chart> [προςβ.20/3/2017]